UNIVERZITET U BEOGRADU
FILOLOŠKI FAKULTET

ZVONKO NIKODINOVSKI

METAGOVORNI GLAGOLI U FRANCUSKOM JEZIKU

— MAGISTARSKI RAD —

BEOGRAD
1985

UNIVERZITET U BEOGRADU
Filološki fakultet

Zvonko NIKODINOVSKI

METAGOVORNI GLAGOLI U FRANCUSKOM JEZIKU

- Magistarski rad -

BEOGRAD
1985.

MENTOR: Prof.dr Marko PAPIĆ

SADRŽAJ

Brojevi u zagradama upućuju na paragrafe.

DEO II

DESKRIPCIJA METAGOVORNIH GLAGOLA U FRANCUSKOM JEZIKU(55-129).......... 60

DEO I

TEORIJSKI OKVIRI ISTRAŽIVANJA METAGOVORNIH GLAGOLA

GLAVA I

PROBLEMATIKA METAGOVORA I METAGOVORNIH GLAGOLA

1. TEORIJSKI RAZVOJ POJMOVA METAGOVORA I METAJEZIKA U LINGVISTICI

1. Pri opisivanju pojmova metagovora i metajezika poći ćemo od situacije u jugoslovenskoj lingvističkoj literaturi.

Termin "metagovor" izgleda da se ne upotrebljava u domaćoj lingvistici.Termin "metajezik" je,naprotiv,uobičajen kod nas i njemu se pridaju dva srodna značenja.

U prvom značenju,termin "metajezik" označava naučni aparat određene nauke(njenu terminologiju i simbole).Tako, recimo,Milka Ivić definiše metajezik kao "maksimalno logičan jezik naučne analize"(1975:56).

U drugom značenju,termin "metajezik" označava samo onaj jezik s kojim se mogu naučno opisivati ljudski jezici.To značenje nalazimo kod Radoslava Katičića koji metajezik definiše kao "poseban,prerađen i umjetno stvoren jezik na kojem se dobro može govoriti o jeziku"(1971:122). Isto značenje se sreće i kod Dubravka Škiljana.Kod njega metajezik je "sistem u onoj jezičkoj djelatnosti kojom se, u svrhu naučnog istraživanja,opisuje,interpretira i objašnjava jezik"(1973:203).

Da bismo videli iz kojih teorijskih izvorišta dolaze pojmovi metagovora i metajezika,mi ćemo njihov razvoj po-

deliti u tri etape.Sve gornje definicije odražavaju prvu etapu razvoja tih pojmova.

1.1. Prva etapa

2. Termin "metajezik" prvi je uveo poljski logičar Alfred Tarski 1931. godine.Konstituisanje tog termina je imalo veliku epistemološku vrednost za obrazloženje rezultata do kojih se došlo u matematici i logici prilikom proučavanja postupaka dokazivanja i opovrgavanja istina u formalnim sistemima.

Definicija metajezika koju je dao Tarski je sledeća:

"(Metajezik je) jezik u kojem govorimo o prvom jeziku i čijim terminima hoćemo sačiniti definiciju istine za prvi jezik". [1)]

3. Pojam metajezika se,iz logike,ubrzo proširio i u semiotici.Pojam je dobio teorijsku razradu u projektu danskog lingviste Luisa Jelmsleva.

Želeći da stvori jednu opštu teoriju jezika,Jelmslev je ljudski jezik promatrao zajedno sa drugim semiotikama (semiotičkim sistemima).On je utvrdio da postoje semiotike kod kojih jedan od planova(plan izraza ili plan sadržaja) i sâm jeste određena semiotika.Ukoliko je to slučaj sa planom sadržaja,onda celokupna semiotika predstavlja metajezik ili kao što Jelmslev voli da kaže "metasemiotiku". O metasemiotici on kaže:

"To je semiotika koja se bavi nekom semiotikom; u našoj terminologiji to treba da označava semiotiku čiji plan

sadržaja predstavlja jednu semiotiku.Sâma lingvistika treba da bude jedna takva metasemiotika". [2)]

Po principu naučnosti,metasemiotika bi bila naučna semiotika,dok bi konotativne semiotike,odnosno one semiotike čiji je plan izraza semiotika,bile nenaučne semiotike.Međutim,ukoliko se princip naučnosti primeni na semiotiku-predmet,onda bi metasemiotika bila semiologija u Sosirovom smislu,jer ona za predmet ima nenaučne semiotike.

Kao što su logičari uspostavili hijerarhiju jezika, tako i Jelmslev dopušta mogućnost postojanja jedne metasemiologije koja bi za svoj predmet imala semiologije.U metasemiologiji analiza se neće oslanjati na razloge i uzroke,već će to biti čista statistika po ugledu na deskriptivnu fiziku i fonetiku(up.Hjelmslev,1971:150-157).

Osnovno u Jelmslevljevom sistemu je,dakle,određenje metasemiotike,a u njoj i metajezika,kao nauke koja ima za predmet nenaučne semiotike u koje spada i jezik.

Učenje Jelmsleva o metajeziku prihvatio je,među prvima u Francuskoj,Rolan Bart koji je grafički prikazao odnose između denotativne semiotike,metajezika i konotativne semiotike(up.Bart,1971:382-5).

4. Prvu etapu razvoja pojma metajezika možemo zaokružiti izlaganjem učenja američkog lingviste Zeliga Harisa o problemu metajezika.Ono što je o metajeziku Jelmslev naznačio u glavnim crtama,Haris je primenio na području sintakse.

Opisujući strukture rečenica engleskog jezika,Haris

je uvideo da postoje i metajezičke rečenice,odnosno rečenice koje kazuju nešto o rečenicama ili segmentima rečenica sâmog tog jezika.To je osnova Harisove definicije metajezika koja glasi:

"(Metajezik predstavlja) ukupnost rečenica koje dozvoljavaju da se govori o jednom delu jezika podrazumevajući pri tome i sveukupnost gramatike". [3)]

S obzirom da je metajezik deo jezika,Haris se pita šta je to što omogućava metajezičkim rečenicama da budu deo jezika,odnosno kakva je njihova struktura.Haris utvrđuje da se ta osobina zasniva na postojanju,u imenskom predikatu "jeste N",jedne podklase predikata koji imaju formu "jeste N meta" gde "N meta" označava skup imena rečenica, grupa rečenica i segmenata rečenica,skup u kojeg ulaze imena kao:"jezička forma","reč","rečenica" i dr.Zaključak je,dakle,da je sintaksa metajezičkih rečenica ista sa sintaksom običnih rečenica s tom razlikom što one prve sadrže podklasu predikata "jeste N meta".

Proučavajući strukturu metajezičkih rečenica ,Haris utvrđuje tri njihova vida: metatipne rečenice,metauputne rečenice i metarečenice.

U novijem modelu gramatike Haris koristi metajezičke predikate kao operatore za opisivanje rečenica engleskog jezika.Za razliku od prethodna tri vida metajezičkih rečenica sada su dva operatora: metadiskurzivni i metajezički(up.Harris,1976:84-93).

Harisovim radovima pojam metajezika proširio se na

sintaksičkom planu,čime je on dobio i praktičnu primenu u lingvistici.

1.2. Druga etapa

5. Druga etapa u razvoju shvatanja pojma metajezika odlikuje se u elastičnijem poimanju pojma metajezika koji se sada primenjuje ne samo na naučnu metajezičku proizvodnju već i na svakodnevnu metajezičku aktivnost.

Tvorac ovog shvatanja,Roman Jakobson,uveo je pojam metajezičke operacije koji se odnosi i na svakodnevne jezičke aktivnosti.U običnom razgovoru,ljudi su često prinuđeni da govore o kodu i njegovim elementima u situacijama kada žele da dobro shvate reči sagovornika ili da objasne svoje reči.

Metajezik,po Jakobsonu,ima ogromnu ulogu,kako za usvajanje jezika,tako i za njegovo normalno funkcionisanje. Celokupna metajezička produkcija u svakodnevnom govoru(ekvativne rečenice pomoću parafraza,sinonima i prevodnih ekvivalenata) može biti od ogromne važnosti za lingvistička proučavanja kako leksike tako i gramatike određenog jezika. 4)

Naglašavajući da metajezičke operacije izvornih govornika mogu biti veoma siguran i objektivan postupak za istinsko proučavanje značenja,Jakobson istovremeno oštro kritikuje čisto formalni postupak za utvrđivanje overenosti rečenica što su ga,kasnije,generativisti koristili u izobilju,a koji se sastoji u tome da se od izvornih govornika traže metajezičke informacije o tome da li su ne-

ke rečenice prihvatljive ili neprihvatljive.

Kruna Jakobsonovih shvatanja o metajeziku predstavlja njegova misao o posebnoj metajezičkoj funkciji koju jezik poseduje zajedno sa još nekim drugim funkcijama (up.Jakobson,1963:53,178,203 i 217).

Spomenimo samo da je u Francuskoj,lingvista i semiotičar Gremas uspešno spojio Jelmslevljevo učenje o metajeziku i Jakobsonovo učenje o metajezičkim operacijama(up. Greimas,1966:14-17,72-78).

Shvatanje o metajezičkoj funkciji jezika je osnova na kojoj se,u trećoj etapi,razrađuje i obogaćuje pojam metajezika.

1.3. <u>Treća etapa</u>

6. Treća etapa je tesno povezana sa proširenjem predmeta proučavanja lingvistike kao i sa određenim konceptualnim razvojem koji je iz tog proširenja proizišao.

Naime,60-tih godina i početkom 70-tih u jednom delu lingvistike povećalo se interesovanje za neke aspekte govornog ponašanja koji do tada nisu bili u žiži interesovanja.Lingvistika se sve više interesovala za govornu aktivnost,za onaj elemenat iz poznate Sosirove jednačine koji je bio prepušten spoljnoj lingvistici.

Nekako u to vreme su se oglasili i prvi rezultati proučavanja analitičkih filozofa koji su za polje svojih istraživanja uzimali govornu aktivnost.

Ova situacija je naravno ostavila tragove i u shvata-

njima lingvista o metajeziku.

7. Značenje metajezika se na taj način moralo proširiti da bi obuhvatilo,u svojoj definiciji,i pojam govorne aktivnosti.

Ovde je neophodna jedna mala digresija u oblasti terminologije.Naime,podela teorijskog razvoja pojmova metajezika i metagovora na tri etape polazi od naše definicije tih termina.To znači da mi rekonstruišemo razvoj tih pojmova s obzirom na termine koji su ih izražavali.Imajući u vidu da su termini "metajezik" i "metagovor" izvedeni od termina "jezik" i "govor",treba videti da li ti osnovni termini imaju ista značenja u različitim jezicima s obzirom na to da oni već imaju svoja značenja u običnom govoru.

Svaka lingvistička definicija tih termina polazi od Sosirovih osnovnih definicija.Sosir suprostavlja tri termina koja postoje u francuskom jeziku: "langage","langue" i "parole".Tome treba dodati još termin "discours",koji je posle Sosira uveden u francuskoj lingvistici(Gistav Gijom, Emil Benvenist i dr.).

U srpskohrvatskom jeziku postoje uglavnom dva termina koja bi mogla odgovarati Sosirovim terminima: jezik i govor.Termin "jezik",po svom uobičajenom značenju,mogao bi odgovarati jedino pojmu "langue".Za ostala tri francuska termina ostaje jedino termin "govor" koji,sa značenjima koja već ima u običnom govoru,može pokriti sva tri značenja: ljudski govor uopšte(langage),govor kao proces(parole) i govor kao proizvod(discours).

Što se tiče termina "métalangage" i njegovog engleskog ekvivalenta "metalanguage" i oni su višeznačni,jer su osnovni termini od kojih su izvedeni višeznačni.To važi naročito za engleski termin "language" koji označava i "langage" i "langue",dok se francuski termin "langage" često upotrebljava u oba značenja.Zbog toga je potrebno izvršiti rekonstrukciju pojmova metajezika i metagovora prema kontekstima gde su se javljali da bi se precizno odredila njihova značenja.

8. Videli smo dakle da se značenje pojma metajezika veoma proširilo i da je,sa naše tačke gledišta,to značenje primereno pojmu metagovora.Ovo novo značenje sreće se u radovima raznih lingvista a mi ćemo početi sa izlaganjem stavova o metagovoru engleskog lingviste Džefrija Liča (Geoffrey Leech).

U knjizi koja nosi naslov "Semantics" Lič se usputno bavi i problemom metagovora.On taj pojam upotrebljava da bi sa,kako ga on naziva, "pragmatičkog" stanovišta objasnio performativnu analizu koju je uveo američki lingvist Džon Ros(John Ross).

O metagovoru Lič kaže:

"Svaki put kada upotrebljavamo jezik da govorimo ili pišemo o jeziku,mi upotrebljavamo jezik u metagovornoj funkciji". 5)

Iako Lič kao osnovni termin upotrebljava samo termin "language", jasno je iz konteksta da termin "metalanguage" kod njega označava metagovor.Kao primere za leksič-

ke jedinice metagovora Lič navodi imenice: "word","syllable","sentence","question","negation" kao i glagole: "say","promise","state","warn","bet" i "ask".

9. Svest o ulozi metagovora u svakodnevnom govoru kao i njegov značaj za lingvistiku i semiotiku doveli su do toga da se problemu metagovora posvete posebne studije,čak i simpozijumi. 6)

Najdalje je u tom pogledu otišla Žozeta Re-Debova (Josette Rey-Debove) koja je 1978. godine objavila knjigu pod naslovom " Le métalangage ".Ona je po prvi put uspela da mnoge jezičke pojave,koje su pre toga bile disparatne, poveže pomoću pojma metagovora.I naslov našeg rada proizlazi iz te knjige gde je po prvi put iskazana pretpostavka da se metagovorni glagoli mogu proučavati kao jedinstvena grupa.Kasnije ćemo se više puta navraćati na tu knjigu,a ovde bismo samo istakli opšta zapažanja o metagovoru što ih je dala Re-Debova.

Određenje metagovora je isto kao kod Liča a o metagovornoj funkciji Re-Debova kaže:

"Svaki od nas,o bilo čemu da govori,mora upotrebiti 'metagovornu funkciju' u onim momentima kada su komentari o kazivanju neophodni za komunikaciju,a to znači onda kada govor treba prilagoditi onome na šta on treba da upućuje i onome šta on treba da označava(da bi se podsetilo,obavestilo ili otklonila višeznačnost)". 7)

10. Većina analiza koje je Re-Debova uradila o pojedinim oblastima metagovora su originalne,a to naročito va-

ži za oblast autonima o kojima ćemo govoriti nešto kasnije. Zatim, pri opisivanju značenja metagovornih reči, ona je veoma uspešno primenila metode semantičke teorije o sinonimiji koje su malo upotrebljavane u lingvistici. Te metode, uostalom, samo potvrđuju gore spomenutu Jakobsonovu misao da su metajezičke operacije veoma siguran i objektivan postupak za opisivanje jezičkog značenja.

Ipak, neke postavke Re-Debove o metagovoru čine nam se nedovoljno obrazložene. To se naročito odnosi na njeno mišljenje o odnosu između metagovora, njegove realizacije i uloge.

Naime, Re-Debova kroz celu knjigu analizira metagovor kao lingvistički pojam (tačnije semantički) koji, kao i svi lingvistički pojmovi, upućuje na određene pojave u jeziku ili govoru, ali ona istovremeno želi da značenje pojma metagovora podredi pojmovima "langue" i "discours". Ona kaže:

"Skup metajezika i metagovora (u užem smislu) jednog jezika L_1 je metagovor M_1 (u širem smislu) jednog jezika L_1". [8]

Iz gornje definicije proizlazi da je metagovor u širem značenju deo jezika a istovremeno Re-Debova suprostavlja jezik govoru kao kodifikovano, naspram nekodifikovanom. Dakle, ako metagovor može biti deo jezika to je zato što autorica upotrebljava pojam jezika u dva nekompatibilna značenja.

I prilikom određivanja uloge metagovora,Re-Debova kao da vraća pojam metagovora na nivo metajezika.Citiraćemo njenu misao u originalu,jer bismo u prevodu morali promeniti,a time i ponovo interpretirati njene termine. Ona kaže:

" On parlera de <u>compétence métalinguistique</u> pour signifier 'compétence pour le métalangage' .La compétence linguistique permet de produire des phrases acceptables sur le monde,la compétence métalinguistique,de produire des phrases acceptables sur la langue,notamment celles qui affirment que les phrases sur le monde sont ou non acceptables"(1978:21).

Ova misao kao da negira upravo ono za šta se Re-Debova zalaže na mnogim mestima u knjizi,a naročito na str.42:proširenje i obogaćenje Harisove definicije pojma metajezika.

11. Videli smo da je Jakobson utvrdio značaj i ulogu metajezičke funkcije za usvajanje jezika.Ovde bismo želeli da spomenemo jedan rad Anrija Besa(up.Henri Besse,1980) gde on veoma uspešno analizira ulogu i značaj metagovora prilikom učenja stranih jezika.

I Anri Bes je,sa svoje strane,povezao meta-termine sa osnovnim Sosirovim terminima.Evo kako je on to uradio:

"Nazovimo <u>métalangue</u> ono što u leksici,sintaksi i pragmatici jednog određenog prirodnog jezika dozvoljava da se nešto kaže o tom jeziku(i/ili o drugim jezicima).

Nazovimo métalangage ,svaki veštački konceptualni model koji služi da se opiše ili simulira funkcionisanje jednog prirodnog jezika(ili govora uopšte).Nazovimo,na kraju, métadiscours svaki govor koji aktualizira ili formuliše,između ostalog,jedan metajezik(=métalangue) i/ili jedan metagovor(=métalangage)". 9)

Po Besu se,dakle,odnos između metagovora i metajezika artikuliše u obeležju naučnosti: metagovor je specijalno sazdan lingvistički model,dok je metajezik ono što pripada opštom jeziku.Ove distinkcije koriste Besu da suprostavi termine "métadiscours langagier" i "métadiscours scientifique" koji označavaju dva tipa govora koji se mogu koristiti u nastavi stranih jezika.

12. Treba spomenuti postojanje jednog pojma koji je blizak pojmu metagovora i koji se javio u američkoj psihijatriji i socijalnoj psihologiji.To je pojam "metakomunikacija" koji označava "komunikaciju o komunikaciji" (up. Watzlawick,Beavin et Jackson,1972:35).

U jednom svom delu pojam metakomunikacije obuhvaća pojam metagovora,dok je u drugom delu on mnogo širi od pojma metagovora.Značenje je slično kada metakomunikacija označava interpretaciju značenja komunikacije,dok je njeno značenje mnogo šire kada se metakomunikacija odnosi na razumevanje komunikacije i na uspostavljanje odnosa između sagovornika.

Pojam metakomunikacije srećemo i kod američkog antropologa i lingviste Dela Hajmza(Dell Hymes) koji iz-

gleda da taj pojam pripisuje Batesonu(Gregory Bateson) (up.Hajmz,1980:52).Ovaj pojam Hajmz koristi da bi,spisku od šest funkcija kod Jakobsona,dodao i metakomunikativnu funkciju koja je,prema tome,različita od metajezičke funkcije govora.

Pojam metakomunikacije koristi i Frederik Berte (Frédéric Berthet) u jednoj studiji o razgovoru u delu Marsela Prusta.Berte pritom primećuje da postoje ljudi koji pate od Kotarovog sindroma("le syndrome Cottard"). Ime ove bolesti dolazi od imena jednog Prustovog junaka i ona se,prema Berteu,karakteriše nesposobnošću za metakomuniciranje(up.Berthet,1979:122).

13. Želeli bismo ukazati na jednu upotrebu termina "métalinguistique" u francuskoj lingvistici koja nam se čini neodgovarajućom.

Radi se o terminu "négation métalinguistique" kojeg je uveo Osvald Dikro(up.Ducrot,1972:174).Prema Dikrou,taj termin označava negaciju "čija je svrha da opovrgne prethodni iskaz". Za isti pojam Dikro navodi i termin "négation réfutatrice" koji,po našem mišljenju, odgovara mnogo više tom vidu negacije.Dikroovu upotrebu termina "métalinguistique" preuzeli su i Žudita i Žan-Klod Milner(up.J.Milner,1977. i J. et J.-Cl.Milner, 1975).

Ukoliko se prihvati to značenje termina "métalinguistique",onda bi se pojam metagovora razvodnio i izgubio bi svaku eksplikativnu moć.Tada bi veći deo govora

predstavljao metagovor,a ukoliko se svaka upotreba govora koja se odnosi bilo kojim delom na govor sagovornika kvalifikuje metagovornom,onda pojam metagovora gubi svoj značaj.

14. Spisku naučnika koji su se zanimali problemima metagovora treba svakako dodati ime ruskog teoretičara Mihaila Bahtina.

Iako nije upotrebljavao termin "metagovor",Bahtin je dao ogroman doprinos toj oblasti.Njegova proučavanja dvoglasnog govora,još iz daleke 1929. godine,anticipiraju veliki deo potonjih proučavanja metagovora.

Bahtin je jasno uočio da tema govora,odnosno ono o čemu se govori,može postati i sâm govor(naš ili nekog drugog).Govor,koji postaje tema autorskog govora,Bahtin naziva "tuđi govor".Tuđi govor postaje,dakle,deo drugog govora,govor u govoru.Međutim,ulazeći u autorski govor, on se istovremeno i menja postajući govor o izvornom govoru. 10)

Svako percipiranje tuđeg govora sadrži,prema Bahtinu,sledeća dva elementa: najpre se tuđi govor uokviruje realnim kontekstom-komentarom,a zatim se priprema replika.Te su dve operacije neraskidivo vezane i one se,u zavisnosti od percepcije tuđeg govora,nejednako realizuju u autorskom kontekstu koji uokviruje tuđi govor.

Bahtin je,sa velikom inventivnošću,proučio sve vrste sintaksičkih šablona(direktan,indirektan,slobodan direktan i slobodan indirektan govor) koji se koriste za iz-

ražavanje tuđeg govora u pisanom ruskom,nemačkom i francuskom jeziku.

Na kraju ovog kratkog izlaganja Bahtinove misli o problemu tuđeg govora spomenimo da Bahtin upotrebljava termin "metalingvistika" da bi označio nauku koja za svoj predmet ima sve one govorne pojave koje izlaze iz okvira tadašnje lingvistike.To se odnosi,pre svega,na dijalоške odnose(kako one u dijalogu tako i one u monološkom govoru),čijem je rasvetljavanju Bahtin dao veliki doprinos(up.Bahtin,1967. i 1980).

2. ODREĐIVANJE METAGOVORA I NJEGOVE VRSTE

15. Da bismo definisali pojmove "metagovor" i "metajezik",trebamo poći od značenja osnovnih termina od kojih su oni izvedeni.Već smo sugerisali da termin "govor" može preuzeti značenja francuskih termina "langage","parole" i "discours".Definicija govora koju predlažemo bila bi sledeća:

Govor(le langage) predstavlja poseban vid značenjskog ponašanja kod ljudi koji,upotrebljavajući jezik(la langue) kroz govornu aktivnost(la parole),proizvode govorne jedinice(le discours).

Iz ove definicije govora u širem značenju proizlazi da je njegov genus proximum značenjsko ponašanje dok su njegova differentia specifica jezik,govorna aktivnost i govorne jedinice.Iz definicije još proizlazi da govor obuhvata jezik kao svoj konstitutivni deo.

Jezik se,s druge strane,definiše kao poseban vid semiotičkog sistema koji omogućava govoru da obavlja svoje funkcije.Osnovna funkcija govora kao značenjskog ponašanja koje se ostvaruje pomoću jezičkog sistema je da označava.

16. Sa označavanjem dolazimo i do pojmova metagovora i metajezika. *

Sve ono što u govoru ili jeziku označava sâm govor predstavlja metagovor,dok sve ono što u govoru ili jeziku označava sâm jezik predstavlja metajezik.

Pojmovi metagovora i metajezika su,dakle,semantički pojmovi(kao što su to pojmovi sinonimije,antonimije i dr.). Iz gornjih definicija proizlazi da metagovor obuhvata metajezik kao svoj konstitutivni deo.Ukoliko iz metagovora izuzmemo metajezik,u tom slučaju možemo reći da se radi o metagovoru u užem smislu reči koji označava samo govornu aktivnost i govorne jedinice.

Treba naglasiti da ne postoji potpuna analogija u odnosima između pojmova govora i jezika,s jedne strane, i pojmova metagovora i metajezika,s druge strane.Analogija je samo u tome što se u oba para pojmovi nalaze u odnosu generičkog pojma(govor i metagovor) prema vrsnom pojmu(jezik i metajezik).Međutim,sadržina pojmova u oba para je različita.Dok jezik predstavlja sistem pomoću koga se govor ostvaruje,dotle i metagovor i metajezik mogu biti deo ili jezika ili govora.Jedinice metagovora i metajezika se mogu razvrstati jedino po značenju.

17. Govor,kao značenjsko ponašanje,ostvaruje se u unutrašnjem i spoljašnjem govoru.Prema supstanci u kojoj se ostvaruje spoljašnji govor može biti: oralni i pisani.Između ova dva vida govora postoje dodirne tačke. Naime,pisani govor može preći u oralni(čitanje),a oralni može preći u pisani(diktiranje).Ta složena ostvarenja govora nazvaćemo "mešani govor".

Prema tome koji vid govora označava,metagovor se dakle može podeliti na: 1.metagovor oralnog govora 2. metagovor pisanog govora i 3. metagovor mešanog govora.

3. METAGOVORNE JEDINICE

18. Metagovor i metajezik se ostvaruju u govoru pomoću znakova koji u svom značenju sadrže značenje pojmova govora i jezika.Metagovorni i metajezički znaci mogu biti jezičke ili govorne jedinice.

Sledećih nekoliko stranica posvetićemo jezičkim metagovornim i metajezičkim jedinicama koje sačinjavaju metaleksiku francuskog jezika kao i govornim metajedinicama koje se javljaju kao autonimi.

Ceo ovaj odeljak o metagovornim jedinicama inspiriše se bogatim analizama "metagovorne leksike" koje je uradila Re-Debova.

Za razliku od Re-Debove,koja je sve metajedinice uvrstila u metagovornu leksiku,mi smo te jedinice podelili na jezičke,koje sačinjavaju metaleksiku jednog je-

zika,i na govorne,koje sačinjavaju autonime kao deo govora na datom jeziku.U okvirima svake od dveju grupa razlikujemo metagovorne i metajezičke jedinice.

3.1. Metagovorna leksika

A. Metagovorne reči

19. Metagovorne reči u francuskom jeziku su predstavljene klasama punoznačnih reči: imenicama,glagolima, pridevima i prilozima.Daćemo po nekoliko primera za metagovorne reči iz sve tri vrste metagovora:

1. Metagovorne reči za oralni govor
   a) imenice: "discours","conversation","querelle" i dr.
   b) glagoli: "parler","bégayer","prier" i dr.
   c) pridevi: "mentionné","nommé" i dr. koji su participi upotrebljeni u pridevskoj funkciji
   d) prilozi(priloški izrazi): "en d'autres mots", "autrement dit","à vrai dire" i dr.
2. Metagovorne reči za pisani govor
   a) imenice: "paragraphe","lettre","annonces" i dr.
   b) glagoli: "écrire","(re)copier","traduire", "inscrire","noter","signer","barrer" i dr.
   c) pridevi: "écrit","scriptural" i dr.
   d) prilozi: "ibid.","passim","ci-dessus" i dr.

U jednoj studiji o ovoj vrsti metagovora mogla bi se praviti razlika između metagovornih reči na osnovi sredstava za ostvarivanje pisanog govora: rukom,pisaćom mašinom,štampanjem i dr.

3. Metagovorne reči za mešani govor

a) imenice: "lecture","épellation" i dr.

b) glagoli: "lire","épeler","dicter" i dr.

c) pridevi: "lu","dicté" i dr.

B. Metajezičke reči

20. Metajezičke reči pripadaju istim klasama reči kao i metagovorne:

1. Metajezičke reči za oralni govor

a) imenice: "consonne","syllabe","accent","ton", "morphème","mot","aspect","sémème" i dr.

b) glagoli: "se prononcer","se conjuguer","signifier","désigner","régir","s'employer" i dr.

c) pridevi: "vocalique","nominal","verbal" i dr.

2. Metajezičke reči za pisani govor

a) imenice: "lettre","tiret","apostrophe" i dr.

b) glagoli: "s'écrire","se placer","s'élider" i dr.

c) pridevi: "placé","terminé" i dr.

3. Metajezičke reči za mešani govor

a) imenice: "notation","transcription" i dr.

b) glagoli: "(se)noter","transcrire" i dr.

c) pridevi: "noté","transcrit" i dr.

3.2. Autonimi

21. Autonimi predstavljaju imena elemenata govora (jezika ili govora u užem smislu). Termin "autonim" uveo je nemački filozof i logičar Rudolf Karnap 1934. godine da bi označio rezultat jednog svojstva govora koje se u

srednjovekovnoj filozofiji i logici nazivalo "suppositio materialis" (up.Rey-Debove,1978:87).

Autonim je govorna jedinica bez koje se ne može zamisliti govor o elementima govora.Autonim,kao ime određenog elementa govora,upotrebljava se da označi taj govorni elemenat(elemenat kao celokupan znak,njegovu oznaku ili njegovo označeno),za razliku od obične upotrebe govornih elemenata gde se oni upotrebljavaju da upute na referente koji su izvan njih samih.

Sredstva za autonimizaciju mogu biti različita u raznim jezicima.Neki jezici poseduju posebne morfeme koje,pridodate govornim elementima,označavaju da se radi o autonimima.U francuskom,kao i u drugim jezicima,sredstva za autonimizaciju su različita u oralnom i pisanom govoru.Dok oralni govor koristi prozodijske elemente (ton,pauzu,akcenat) dotle pisani govor upotrebljava pravopisne znake(navodnike,kurziv,debljinu slova,špaciranje,podvlačenje i dr.).Zajedničko sredstvo za oralni i pisani govor je upotreba metaklasifikatora.To su reči koje označavaju kategorije autonimiziranih jedinica.

Prema kategoriji jedinica autonimi mogu biti metagovorni i metajezički.

A. Metajezički autonimi

22. Reč predstavlja istovremeno najveću jedinicu jezika i najmanju jedinicu govora.Kao najveća jedinica jezika,reč je plod mišljenja i govora mnogih generacija ljudi određene jezičke zajednice.Reč,kao jezička kategori-

ja,neophodna je za postojanje govora.Upravo zbog toga što je i osnovna govorna jedinica,reč je istovremeno i sintaksička kategorija,jer u sebi sadrži i značenje vrste reči kojoj pripada.

Na toj poziciji reči kao međi između jezika i govora,francuski lingvist Gistav Gijom zasnivao je razlikovanje između morfologije i sintakse(up.Guillaume, 1974:101).Po njemu,sve što se nalazi u strukturi reči kao jedinice jezika pripada morfologiji,dok se sintaksa bavi kombinacijama reči kao osnovnim jedinicama govora.

Metajezički autonimi mogu dakle postati sve reči francuskog jezika i elementi koji ulaze u njihov sastav.Tako,u primeru:

"Le mot 'vache' est du genre féminin"

imamo slučaj dvojnog autonima.Jedanput rečenica,koja se nalazi u navodnicima,predstavlja metagovorni autonim istoimene rečenice koja bi se upotrebila u situaciji kada bi neko govorio o imenici "vache".Cela rečenica,koja se nalazi u navodnicima,predstavlja autonim koji je supstantiviran i on ima funkciju priloške odredbe za mesto.S druge strane,u istoj toj rečenici,reč "vache" je metajezički autonim jer označava jezički elemenat sa istom oznakom i ona ne upućuje na nekog izvanjezičkog referenta kao u normalnoj upotrebi te reči(kao što bi to bio slučaj sa rečenicom "Il ne boit que du lait de vache" u normalnoj upotrebi).

Napomenimo da se mogu autonimizirati svi elementi

oralnog govora(od foneme do reči sa njihovim oznakama ili označenima) kao i elementi pisanog govora(u tom slučaju neka slova u francuskom jeziku imaju drugačija oralna imena od imena fonema: to važi za imena grafema za konsonante).

Metajezički klasifikatori za autonimizaciju,u oralnom i pisanom govoru,mogu biti sledeće imenice:

"voyelle","consonne","phonème","morphème","suffixe", "préfixe","syllabe","mot","adjectif","verbe","nom","signifiant","signifié","monème" i dr.

B. Metagovorni autonimi

23. Kao osnovne jedinice govora,reči su elementi pomoću kojih govornici stvaraju svoj govor.Kao što za jednu reč postoje pravila za pripadnost određenoj klasi reči, isto tako i za govorne jedinice postoje pravila kombinovanja osnovnih jedinica.To važi za sve složene jedinice govora: od najmanje-sintagme,pa sve do najveće-teksta.

Upravo zbog toga što se kod svih jedinica radi o normiranom kombinovanju manjih jedinica(reči u sintagme, sintagme u rečenici,rečenice u tekstu) čiji su osnovni elementi uvek jezički(reči),često se govori da su to sve jezičke jedinice.U tom smislu jezik se shvata kao ono što je kodifikovano,normirano,dok se govoru pripisuje sve ono što je individualno i nenormirano.

Razume se da se može govoriti o svim gornjim jedinicama kao o jezičkim(a ponekad se i ne može drugačije

jer je takva tradicija gramatičke terminologije),ali ne treba zaboravljati da su to pre svega govorne jedinice koje su različite od jezičkih (kao što je formula jednačine $y=x^2-z^2$ različita od svojih elemenata ili kao što je recimo potez u šahu različit od figure s kojom se on izvodi).

24. Treba napomenuti da su autonimni komentari veoma slični bez obzira da li se radi o metagovornim ili o metajezičkim autonimima.Tako,autonimne rečenice(sa klasifikatorima ili bez njih)imaju uglavnom sledeću strukturu:

(Metagovorni ili metajezički klasifikator) + Autonim +glagol + meta-reč

Evo jednog primera gornje strukture:

" Le segment va est le verbe,tandis que le segment venir est une forme nominale"(Dubois,1967:11).

U ovoj strukturi se može javiti još jedan autonim na kraju rečenice kao u sledećem primeru:

" La phrase 'Pierre a fermé la porte' renvoie à une seule phrase de base:'Pierre a fait que la porte est fermée"(Dubois,1969:115).

Vidimo,dakle,da je svojstvo ovakvih autonimnih rečenica da supstantiviraju sve jedinice(bilo jezičke,bilo govorne).Tako je,u prvoj rečenici,reč "va" primila sintaksičku kategoriju imenice,jer je upotrebljena kao subjekat,što nije slučaj sa njenom običnom upotrebom u funkciji predikata.

Autonimi ne podležu eksplicitnoj supstantivaciji jedino kada se citirani govor(ili deo govora) ne uokviruje u govorni kontekst onoga koji citira.U oralnom govoru to se najčešće događa kada neko želi imitiranjem ismejati način govorenja nekog drugog lica.

4. POLJE METAGOVORNIH GLAGOLA

Francuski metagovorni glagoli predstavljaju jedan deo metagovorne leksike koja,zajedno sa autonimima,sačinjava metagovor u širem značenju u francuskom i na francuskom jeziku.Budući da metagovor predstavlja semantički pojam,to će i metagovorni glagoli sačinjavati jedno semantičko polje(glagolsko) u okviru leksike francuskog jezika.

Iako je termin "metagovorni glagoli" novijeg datuma,semantičko polje koje označava taj termin bilo je poznato i proučavano još mnogo ranije.

4.1. "Verba dicendi"

25. U latinskim gramatikama postoji termin "verba dicendi" koji se navodi prilikom izvođenja pravila o upotrebi konstrukcije "akuzativ sa infinitivom" u latinskom jeziku.To pravilo kaže da se konstrukcija "akuzativ sa infinitivom" upotrebljava iza tri grupe upravnih glagola: "verba dicendi","verba sentiendi" i "verba voluntatis". Pritom se daje i spisak nekih glagola "dicendi" (up. Gortan,Gorski i Pauš,1966:235).

26. Taj termin je iz latinskih gramatika ušao i u lingvističke rečnike.O pojmu "verba dicendi" u lingvističkom rečniku Simeona nalazimo sledeće definicije:

Pod odrednicom "glagol" nalazi se termin "glagol govorenja",koji upućuje na termin "deklarativni glagol" (up.Simeon,1969:102). Pod odrednicom "deklarativni glagol"(ibid:216) date su dve definicije tog pojma.Prva definicija je sledeća:

"Deklarativni glagoli-označuju se tako katkada glagoli koji izražavaju jednostavnu izjavu(f.dire - govoriti,expliquer - tumačiti...) nasuprot onima koji izražavaju neko duševno raspoloženje govornika(f.croire - vjerovati,vouloir - htjeti...) i kao takvi katkad zahtijevaju osobitu konstrukciju(npr. rečenica s infinitivom u lat.)".

Inicijali izvora definicije navode da se radi o trećem izdanju lingvističkog rečnika Žila Maruzoa iz 1951.g.

Druga definicija iste odrednice kaže:

"Deklarativni glagol - latinski izraz koji se obično upotrebljava da označi one glagole koji izražavaju saopćenje,izjavu,pripovijedanje,objašnjenje i sl.,npr. lat. declaro,demonstro,dico,edissero,explico,indico,narro,significo itd.Zovu se također verba declarandi".

Izvor definicije navodi da je ona preuzeta iz lingvističkog rečnika Springetija izdatom na latinskom jeziku u Rimu 1962.godine.

Još jedna definicija kod Simeona data je pod odred-

nicom "izrični glagoli na str.582 U njoj se kaže da se tim imenom "zovu oni glagoli kojima se nešto jednostavno iskazuje(npr. dicere - reći,explicare - objasniti,narrare - pripovijedati,asserere - tvrditi,izjaviti),za razliku od glagola koji izražavaju neko duševno stanje (govornog subjekta,npr. velle,putare,credere...)". I za ovu definiciju se navodi da potiče od Springetijevog rečnika.

Iz analize gornjih definicija proizlazi da se grupa "verba dicendi",za koju kod nas postoje tri pa čak i četiri imena(deklarativni - iskazni - izrični i glagoli govorenja),definiše kao grupa glagola "koji izražavaju jednostavnu izjavu" ili "kojima se nešto jednostavno kazuje" ili "koji izražavaju saopćenje,izjavu, pripovjedanje,objašnjenje i sl." (Mi podvlačimo).

27. Grupa "verba dicendi" se proširuje novim semantizmom u "Enciklopedijskom leksikonu srpskohrvatskog jezika" iz 1972. godine.

Tamo su,na str.104,pod odrednicom "glagoli govorenja(verba dicendi)" samo navedeni sledeći primeri iz te grupe glagola bez nikakve definicije: "reći","kazati","govoriti","pričati","pitati","odgovoriti","obećati","saopštiti","zapretiti","zabraniti","šapnuti","uveravati","zapovedati","savetovati" (Podvukli smo one glagole čiji semantizam proširuje semantičko polje "verba dicendi" u odnosu na glagole koji su dati kod Simeona).

U nedostatku bilo kakve definicije,možemo se samo

pitati šta je navelo autore Enciklopedijskog leksikona da proširе grupu glagola govorenja, s obzirom da su podvučeni glagoli kod drugih autora svrstavani u druge grupe.Tako npr.,u gore navedenoj latinskoj gramatici, deo tih glagola ("imperāre"=zapovjedati,"suadāre"=savetovati) svrstan je u grupu "verba postulandi",dok je drugi deo ("interdīcĕre=zabraniti) smešten u "verba impediendi"(up.Gortan,Gorski i Pauš,1966:280,282).

28. U francuskoj lingvistici postoji,isto tako,nekoliko termina za imenovanje "verba dicendi".

Švajcarski lingvist Šarl Baji upotrebljava termine: "verba dicendi","verbes qui relèvent de l'énonciation" i "verbes déclaratifs"(up.Bally,1969:197. i Bally, 1965:50). Inače,Baji je grupu deklarativnih glagola povezao za pojam "énonciation" kojeg je on uveo,razradio i koji je imao velikog odjeka u kasnijoj francuskoj lingvistici.Pojam iskazivanja Baji definiše na sledeći način:

"Iskazivanje je pojava komuniciranja jedne misli pomoću govora". 11)

Tom pojmu Baji suprostavlja pojam modalnosti("modalité") sa sledećom definicijom:

"Modalnost izražava stav subjekta prema jednoj mogućoj predstavi". 12)

Pri tome Baji veoma pertinentno primećuje da mnogi deklarativni glagoli kumuliraju i značenje modalnosti:

"(...) Dok drugi put glagol kumulira i modalnu i deklarativnu funkciju:tako affirmer znači 'reći da veru-

jemo' , se plaindre(d'être oublié) 'reći da smo nezadovoljni' , louer 'reći da odobravamo' ; promettre,jurer to je 'reći da se angažujemo u nečemu' ,dire que + subj. 'reći da želimo da' itd.". 13)

Povezivanje modalnosti i iskazivanja(ili komunikacije,jer Baji upotrebljava oba pojma kao sinonime),odigralo je veliku ulogu u kasnijim istraživanjima.

29. Termin "verbes de dire" sreće se kod Lisjena Tenijera(Lucien Tesnière).Tenijer upotrebljava tu grupu glagola,zajedno sa grupom "verbes de don",da bi ilustrovao postojanje trovalentnih glagola u francuskom jeziku.Pri tome on navodi 58 glagola kazivanja za koje kaže da se ponekad zovu i "deklarativni glagoli".

Što se tiče semantizma ove grupe glagola Tenijer samo napominje da značenje nekih glagola u odnosu na značenje osnovnog glagola "dire" može biti ponovljivo ("répéter"),pojačavajuće("affirmer","démontrer") ili umanjujuće("insinuer","souffler"),(up.Tesnière,1976:255-6).

Naziv "verbes de dire" upotrebljava i Bernar Potje (up.Pottier,1974:180-3).Potje navodi 14 glagola koji su svi zajedno povezani pojmom "déclaration".Pojam deklaracije kod Potjea je najniži pojam jedne skale hijerarhizovanih pojmova: deklaracija je elemenat klase konstativne vizije("vision constative"),koja je elemenat klase modalnih osi("axes modaux"),koja je elemenat klase modalnosti("modalité"),koja je elemenat klase modalne formulacije("formulation modale"),koja je elemenat klase ko-

munikativne formulacije("formulation communicative"), koja je elemenat rodnog pojma formulacije("formulation").

Suština cele ove piramide pojmova je mišljenje Potjea da je deklaracija deo modalnosti koja,prema autoru,predstavlja "une critique subjective du propos" i da je modalnost,sa svoje strane,deo komunikativne modalne formulacije koja predstavlja "la manifestation du Je énonciateur sur le propos et sur sa propre formulation".Time se,u stvari,potpuno dovodi u pitanje pertinentnost distinkcije,koju je uveo Baji,između pojmova modalnosti i iskazivanja.

30. Za pojam "verba dicendi" u francuskoj lingvistici se upotrebljavaju još termini "verbes de parole" i "verbes de communication".Prvi termin se sreće,između ostalog,i kod Emila Benvenista koji proučava neke glagole govorenja("jurer","promettre","garantir","certifier") s ciljem da ilustruje svoj pojam subjektiviteta u govoru(up.Benveniste,1966:265).

O značaju Benvenistovih proučavanja govorićemo kasnije prilikom izlaganja o performativnim glagolima.

Termin "verbes de communication" sreće se u radovima Morisa Grosa(Maurice Gross).U knjizi " Méthodes en syntaxe" iz 1975.g. Gros je prikazao rezultate proučavanja sintaksičkih mogućnosti onih glagola u francuskom jeziku koji upravljaju kompletivne rečenice.

One glagole koji poseduju jednu zajedničku strukturalnu osobinu dovoljno specifičnu da se ne sreće kod

drugih glagola,Gros je grupisao u posebne tabele.U tim tabelama,kojih ima ukupno 19,su date,pored glavne zajedničke strukture,i druge konstrukcije koje mogu biti specifične za određenu podgrupu glagola.Tabele predstavljaju binarne matrice gde su pomoću znakova "+" i "-" označene sposobnosti svakog glagola da gradi određene strukture.Pri tome su,tamo gde je bilo moguće,neke strukture i transformaciono povezane.

U tabeli br.9(ukupno 352 glagola) nalazi se jedna podgrupa glagola(ukupno 193) koja je bila predmet analize u jednom Grosovom članku iz 1981.godine.Prema Grosu, svaki glagol iz te podgrupe može graditi sledeće četiri strukture:

"$N_o V$ à N_2 que P =:Max dit à Ida qu'il est prêt
$N_o V$ à N_2 V^o- inf Ω =:Max dit à Ida être prêt
$N_o V$ à N_2 que Psubj =:Max dit à Ida qu'elle parte
$N_o V$ à N_2 de V^2 - inf Ω =:Max dit à Ida de partir"
(up.Gross,1981:46).

Ova podgrupa glagola,pored toga što poseduje zajedničke sintaksičke osobine,ima i zajednički semantizam.O njihovom značenju Gros kaže:

"To su sve glagoli koji dozvoljavaju da se komunicira jedan fakt(pomoću prvih dveju struktura),ili jedno naređenje(pomoću dveju ostalih).Svi ti glagoli imaju značenje glagola 'kazati' plus značenje načina emitovanja komunikacije". 14)

S obzirom da se sema "komunikacija" sadrži u svim tim

glagolima,Gros ih naziva "glagoli komunikacije"("verbes de communication").

4.2. Performativni glagoli

31. Proučavanja "verba dicendi" dobila su novi zamah i dubinu otkrićem pojma performativnih glagola.Termin "performativni glagol",kao i određen broj drugih termina,uveo je engleski filozof Džon Ostin(John Austin).

Performativni glagol je,prema Ostinu,onaj glagol čijom se upotrebom u jednom iskazu ostvaruje onaj govorni akt koji je označen tim glagolom(npr. iskaz rečenice:"Je promets que je serai là",kada ima značenje obećanja).

Inače,pridev "performativan" kod samog Ostina ima dva različita značenja u dva stadijuma njegove teorije o govornim aktima.

U prvom stadijumu Ostin sve iskaze deli na konstativne iskaze koji nešto opisuju ili tvrde i na koje se mogu primeniti istinosne vrednosti,i na performativne iskaze koji ne opisuju niti tvrde,već su to iskazi čijim se izvođenjem ostvaruje neki akt i oni ne podležu proveri istinosnih vrednosti.

Uviđajući neopravdanost prvobitne distinkcije,Ostin dolazi do zaključka da svako iskazivanje predstavlja govorni akt sa određenom ilokutivnom vrednošću.Na taj način,sada,i tvrđenja i deskripcije predstavljaju ilokutivne govorne akte.Prilikom svakog iskazivanja govornici,

prema Ostinu,izvode osim ilokutivne i lokutivne akte, tj. izgovaraju određene reči koje su deo nekog jezika i koje imaju određenu gramatičku formu i značenje,i perlokutivne akte (npr. "ubeđivanje","ohrabrivanje" i dr.). Tako i pojam performativnih glagola kod Ostina dobija ono značenje koje smo gore naveli.

Krajna Ostinova definicija performativnih glagola kaže da su to glagoli "koji razjašnjavaju ilokutivnu vrednost iskaza,ili ilokutivnu prirodu akta kojeg izvodimo formulišući taj iskaz". [15)]

32. Benvenist je,nezavisno od Ostina,uočio da postoje iskazi koji predstavljaju ostvarenje akata koje imenuju glagoli upotrebljeni u tim iskazima.Benvenist navodi primere kao što su: "je promets","je garantis","je certifie" i dr.(up.Benveniste,1966:265).

Kasnije,u jednom drugom članku,Benvenist,analizirajući Ostinove stavove,nije prihvatio Ostinov pojam ilokutivnih akata,već je zadržao jedino distinkciju između performativnih i konstativnih iskaza(up.ibid:267-285).

Na pionirske radove Ostina i Benvenista nadovezali su se mnogi istraživači koji su tretirali problem performativnih glagola kao i teoriju govornih akata.Za našu temu je bitno mišljenje mnogih autora da performativni glagol mora označavati govor.Tako Benvenist kaže:

"Bilo koji glagol govorenja,čak i najobičniji od svih,glagol 'kazati' ,može obrazovati performativan iskaz,ukoliko izraz 'kažem da...',izgovoren u određenim us-

lovima,stvori novu situaciju". [16]

I Dikro iznosi isto mišljenje:

"Performativne iskaze mogu graditi jedino glagoli koji označavaju radnje proizvedene govorom". [17]

33. Jedan pravac daljih istraživanja ilokutivnih akata pošao je od hipoteze da se uslovi izvođenja govornih akata mogu asimilirati u sadržini značenja glagola koji imenuju pojmove odgovarajućih govornih akata.Smatralo se da se proučavanjem značenja glagola mogu opisati univerzalni govorni akti.Ustvari,opisana je samo ona kategorizacija koju svaki jezik datom grupom glagola vrši u kontinuumu govorne aktivnosti date govorne zajednice.

Međutim,analize pojmova ilokutivnih akata dale su veoma iscrpne opise značenja ilokutivnih glagola(up.Fillmore,1970. i Mihailă,1976).

Drugi pravac istraživanja započeo je proučavanja konkretnih govornih akata s ciljem da se utvrde jezička sredstva i načini realizacije govornih akata.Ta su istraživanja korigovala Ostinov pojam eksplicitnih performativnih glagola u tom smislu što su pokazala da je upotreba performativnih glagola,onako kako ju je zamislio Ostin, retka i malo produktivna u običnom govoru i da je,pored ilokucije,u govoru veoma važna i modalnost(pre svega interpersonalna), koja reguliše upotrebu performativnih glagola. [18]

4.3. <u>Metagovorni glagoli</u>

34. Videli smo da su razni autori uviđali i utvrdili da postoji bliskost u značenju između grupe "verba dicendi" i grupe performativnih glagola.Ideja o njihovom povezivanju u jednu opštu grupu je bila tako reći u vazduhu.Taj zajednički imenitelj je bio pojam metagovora.

Lič je utvrdio da performativni glagoli predstavljaju metagovorne jedinice koje ekspliciraju značenje onih govornih akata koji se izvode pomoću tih glagola.On je isto tako utvrdio da metagovorne jedinice mogu na različite načine označavati govor: na sintaksički način(to je, prema Liču,npr. reč "word" koja označava jezičke jedinice koje utvrđujemo na sintaksičkom nivou),na fonološki način(npr. reč "syllable") i na semantički način(npr. reč "statement") (up.Leech,1974:352).

Međutim,gornju postavku o različitim načinima označivanja govora Lič nije primenio na opis grupe metagovornih glagola ,s obzirom da nije povezao glagole govorenja s performativnim glagolima.

35. Re-Debova je prva definisala i razradila grupu metagovornih glagola.Njena klasifikacija metagovornih glagola razlikuje se od Ličove po tome što ona polazi od opštijih kategorija značenja koje karakterišu metagovorne glagole.

Re-Debova polazi od pretpostavke da svi metagovorni glagoli označavaju govor koji se ostvaruje pomoću jezičkih znakova.Ukoliko se znaci uzmu kao polazište,onda se metagovorni glagoli,prema Re-Debovi,mogu podeliti u tri

grupe:

Prva grupa označava odnos između znakova i stvari (npr. metagovorni glagoli: "désigner","s'appeler","se nommer","se dénommer","avoir pour nom" i dr.) ;

Druga grupa metagovornih glagola označava odnos između ljudi i znakova (npr."parler","dire","répondre", "conjuguer","prononcer","appeler","demander" i dr.) i

Treća grupa označava odnos između sâmih znakova (npr. "signifier","vouloir dire","avoir pour sens","se prononcer","s'écrire","se dire","se traduire" i dr.).

36. Za razliku od Liča,Re-Debova smatra da većina performativnih glagola nisu metagovorni jer ne označavaju, već samo impliciraju,upotrebu govora.Ona kaže:

"Performativni iskazi sadrže najčešće glagol koji implicira upotrebu govora(Je condamne....Je promets...., J'autorise... i dr.),ali koji nije metagovoran u pravom smislu reči.Većina performativnih glagola su te prirode. 19)

Ovo je mišljenje protivno sâmoj definiciji performativnih glagola,ali se ono da shvatiti iz činjenice da mnogi glagoli,koji su smatrani za performativne od strane Ostina i nekih drugih autora,ustvari to nisu.

Iz primera koje navodi Re-Debova već dva glagola nisu performativna.Tako glagol "condamner" u značenju 'osuditi nekoga' nije performativan,jer govorna akcija koja se izvodi iskazom "Je condamne..." predstavlja saopštavanje,izjavu ili nešto drugo i nije uopšte "osuda"("con-

damnation").Isto važi i za glagol "autoriser" koji je modalan glagol za interpersonalne odnose a ne performativan.

37. Za analizu metagovornih glagola Re-Debova je upotrebila jedan princip koji je donekle sličan onome po kome je Lič klasifikovao metagovorne jedinice,ali i mnogo više razrađen.

Polazeći od Sosirove jednačine "znak=oznaka + označeno",Re-Debova je metagovorne glagole proučavala prema tome da li oni označavaju ceo znak ili odabiraju samo oznaku,odnosno označeno.Pri tome Re-Debova pojam znaka proširuje i na govorne jedinice.Tako,npr.metagovorni glagol "dire" može imati sledeće tri funkcije:

1. On može označavati ceo znak(npr. "Il a dit:'Je l'aime'")
2. "Dire" može odabrati samo oznaku(kao u primeru ove govorne razmene:"Vous avez dit:'Il a un infractus' - Mais non!J'ai bien dit:'Il a un infarctus'") i
3. On može odabrati samo označeno(npr. "Il a dit qu'il l'aimait") (up.Rey-Debove,1978:230).

Re-Debova upozorava da se uobičajilo gledište po kome glagol "dire" selekcionira označeno,a ostale njegove funkcije se zaboravljaju. [20)]

Upotrebljavajući gore navedeni princip,Re-Debova je opisala oko 50 metagovornih glagola u francuskom jeziku.

38. Imajući u vidu podelu metagovora na metajezik i

metagovor u užem smislu,možemo sada reći šta nećemo uzimati u obzir u ovom radu.

Nećemo se zadržavati na metajezičkim glagolima kao ni na onim metagovornim glagolima koji govore o jedinicama govora.Ne ulaze dakle u okvir našeg rada oni metagovorni glagoli u širem smislu koji,prema Re-Debovoj, označavaju odnos između znakova i stvari,s jedne strane,i odnos između samih znakova,s druge strane.

Proučavaćemo jedino one metagovorne glagole koji označavaju govornu aktivnost ili,u terminima Re-Debove, one glagole koji označavaju odnos između ljudi i znakova.Iz govorne aktivnosti isključujemo pisanu govornu aktivnost.Preostaje nam dakle oralna govorna aktivnost čija će interpretacija pomoću metagovornih glagola u francuskom jeziku biti predmet našeg rada.

Pre nego što pređemo na analizu francuskih metagovornih glagola za oralnu govornu aktivnost,biće potrebno ispitati prirodu govorne aktivnosti koja kao označeno ulazi u sastav metagovornih glagola

GLAVA II

GOVORNA INTERKOMUNIKACIJA KAO OZNAČENO METAGOVORNIH GLAGOLA

Kao za sva semantička polja u jeziku i za polje metagovornih glagola važi pravilo da,ukoliko želimo da u njemu vidimo sistem sa određenom strukturom,moramo ispitati da li su značenja reči koje grade to polje strukturirana i na koji način.

U slučaju metagovornih glagola radi se o govoru kao aktivnosti.Moramo dakle videti kakva je struktura govorne proizvodnje.U tom smislu moramo i razraditi pojmovni aparat za opisivanje te aktivnosti.

1. VIDOVI KOMUNIKACIJE

39. Da bismo odredili pojam govorne interkomunikacije,moramo poći od pojma komunikacije.Menjajući njegovo uobičajeno značenje,mi ćemo pojam komunikacije kod ljudi,u tehničkom smislu,definisati kao rađanje misli i odgovor na tu misao.Ljudska svest se nalazi u kontinuiranom procesu komunikacije u kojem se mogu razaznati posebni akti komunikacije.

Akt komunikacije mogao bi se predstaviti na sledeći način: percipirana stvarnost ulazi u našu psihu i rađa novu misao koja predstavlja zamišljenu stvarnost; zatim, psiha reaguje na ovu misao i stvara repliku koja pred-

stavlja reflektiranu stvarnost.

Percipirana stvarnost je sve ono što rađa novu misao: to mogu biti unutrašnje reakcije organizma(raznih organa,nesvesnog i podsvesnog,sećanja,voljno-emotivnih procesa),zatim spoljašnja stvarnost u koju spada sve ono što primamo preko čula,a čiji se izvor nalazi izvan nas: nadražaji čula sluha(spoljašnji govor i svi ostali zvuci),čula vida,ukusa,mirisa i dodira.

Gornje tri faze akta komunikacije javljaju se u oba osnovna vida komunikacije: u intrakomunikaciji i interkomunikaciji.

Intrakomunikacija predstavlja rađanje misli i odgovor na tu misao koji ostaje u sferi subjekta.Intrakomunikacija može da bude unutrašnja ili spoljašnja,u zavisnosti od toga da li je odgovor interioriziran u organizmu subjekta ili se on manifestuje u spoljašnjoj formi u vidu govora,pokreta,mimike itd.

Interkomunikacija predstavlja rađanje misli i odgovor na tu misao koji se upućuje nekome.Da bi postojala interkomunikacija,neophodno je da upućeni odgovor bude primljen pri čemu primalac nužno odgovara svojom unutrašnjom ili spoljašnjom replikom.Zbog toga se i može reći da interkomunikacija predstavlja spoj,preko upućene replike,intrakomunikacije pošiljaoca i intrakomunikacije primaoca.

40. Vidimo,dakle,da pojam komunikacije,kako ga mi shvatamo,obavezno podrazumeva sledeća tri elementa: percepci-

ju određene sadržine,razumevanje i odgovor na razabranu sadržinu.Ova tri elementa sadrže se u svakom aktu komunikacije.

Tako,u ljudsku komunikaciji spadaju: većina čovekovih radnji,razmišljanje pomoću unutrašnjeg govora i sve vrste interkomunikacije.

U ontogenetskom pogledu razni vidovi komunikacije razvijaju se u raznim dobima kao i svest o samim tim komunikacijama.

41. Hteo ili ne hteo,svesno ili nesvesno,čovek mora da komunicira sebi ili drugima.Jedino može da izabere da li da interkomunicira sa drugima.Naime,interkomunikacija je ciljna aktivnost i ona pretpostavlja nameru da se spoljašnja replika uputi nekome i da bude primljena.

Čovek,živeći u društvu,svoj socijalni nagon manifestuje u interkomunikacijama u ulozi pošiljaoca ili primaoca interkomunikacije.Veliki deo ljudskog života se odvija u interkomunikacijama.Najrazličitiji ljudski odnosi,počev od bebinog plača za hranu pa sve do ljubavnog čina,predstavljaju interkomunikacije.

U odnosu na sredstva eksteriorizacije replike,interkomunikacije možemo podeliti na : gestovne,mimičke,olfaktivne,taktilne,prostorne,vremenske,likovne,svetlosne, muzičke,predmetne,dimne i govorne.Sa tačke gledišta primaoca,razume se,najvažnije i najbrojnije su one interkomunikacije koje se primaju preko organa vida i sluha.

Oblast intra- i interkomunikacije je velika i boga-

ta za proučavanje.Za nju je zainteresovan svaki čovek, a mnoge nauke se zasnivaju na raznim elementima te oblasti.Lingvistika se zanima za one intra- i interkomunikacije kod kojih se najmanje jedan član trijade(percepcija,misao,replika) ostvaruje u govoru.Mi ćemo se ovde zanimati samo govornim interkomunikacijama.

2. VIDOVI GOVORNE INTERKOMUNIKACIJE

2.1. Pasivna govorna interkomunikacija

42. Najjednostavniji vid govorne interkomunikacije predstavlja pasivna govorna interkomunikacija između govornika i slušalaca.Kao primere možemo uzeti slušanje govornog radio-programa,gledanje govornog televizijskog programa i govornog filma,slušanje vokalnih kompozicija, čitanje itd.Ona je pasivna s obzirom na njenog primaoca koji nije u mogućnosti da utiče na govornika u momentu aktualne interkomunikacije.

U odnosu na repliku moguća su dalja razgraničenja: govor jednog govornika(vesti,prenos utakmice,pesma itd.), ili govorna interakcija više njih(radio drama,intervju, debata itd.).

Razlike postoje i u tome da li je replika prethodno napisana(vesti,radio drama,film),ili ne(razgovor na ulici,u fabrici itd.).

I u oralnim i u pisanim pasivnim govornim interkomunikacijama česta je pojava izostavljanje i falsifikovanje izvora replike,a ponekad se čak i ne zna pošiljalac repli-

ke(npr. u grafitima,u anonimnim pismima itd.).

Poseban podvid pasivne interkomunikacije predstavlja prisluškivanje.Umesto slušaoca,ovde se javlja prisluškivalac , kome nisu namenjeni govor ili interakcija već on sam prisvaja pravo na slušanje.Primeri ovog podvida su: prisluškivanje telefonskih razgovora,razgovora u kafani itd.

Pasivna interkomunikacija je dobila svoj zamah korišćenjem tehničkih sredstava u novije vreme.

2.2. Aktivna govorna interkomunikacija

43. Drugi vid govorne interkomunikacije predstavlja aktivna govorna interkomunikacija između govornika i auditorijuma.Ona je aktivna s obzirom na to da primaoci svojim reakcijama(aplauzima,uzvicima odobravanja ili negodovanja) deluju na govornika i njegov govor u aktuelnoj interkomunikaciji.Kao primere ovog vida navešćemo: gledanje pozorišne predstave,predavanje,govor na mitingu, recitovanje,propoved i dr.

U većini slučajeva replika je prethodno napisana,ali govornik može, s obzirom na aktivnu ulogu auditorijuma,menjati svoj govor u zavisnosti od situacije.

Govornik je uvek prisutan,dok izvor replike može biti izostavljen ili falsifikovan.Prednost govornika aktivne govorne interkomunikacije,u odnosu na pasivnu, je u tome što on vidi i čuje auditorijum i što može svoju repliku da prilagođava reakcijama auditorijuma.

Aktivna govorna interkomunikacija je socijalno visoko kodirana,kako u pogledu prava na reč,tako i u pogledu teme replike,izbora reči i reakcije auditorijuma.

2.3. Govorna interakcija

44. Treći vid govorne interkomunikacije predstavlja govorna interakcija između govornika i sagovornika.Govorna interakcija je najvažniji,najkompleksniji a,ujedno, i najrasprostranjeniji vid govorne interkomunikacije u svakodnevnom životu.

Govornu interakciju sačinjavaju najmanje dve replike i to: govorna akcija koju govornik upućuje sagovorniku i govorna reakcija koju sagovornik upućuje govorniku. Govorne interakcije obično duže traju i u njima se izmenjuje više replika.

Treba napomenuti da ponekad neke pasivne i aktivne govorne interkomunikacije mogu prerasti u govorne interakcije.Tako,na primer,članak u novinama može prerasti u polemiku;slušanje radio-programa ili gledanje televizijskog programa mogu prerasti u govorne interakcije u kontaktnim emisijama;govor ili saopštenje na kongresu mogu isto tako prerasti u diskusiju i dr.

S druge strane,neki govor može biti namenjen sagovorniku,a ostati bez odgovora,i to će biti neostvarene govorne interakcije(npr.pismo ili molba bez odgovora).

Govorne interakcije su često umetnute u druge vidove govornih interkomunikacija.One se mogu sresti kako u

pasivnim govornim interkomunikacijama(u drami,romanu, novinama,na televiziji,na radiju),tako i u aktivnim(u pozorišnoj predstavi,na suđenju i dr.).

I u samoj govornoj interakciji mogu biti umetnute druge interakcije.To se događa kada se u replici govornika ili sagovornika nađe prenesena ili izmišljena govorna interakcija(prepričavanje razgovora,pričanje viceva itd.).

3. GOVOR U PROCESU GOVORNE INTERKOMUNIKACIJE

3.1. Struktura govorne interkomunikacije

45. Iako se ljudski jezici razlikuju po svojim strukturama,svi ljudi(osim oštećenih) poseduju moć govora, odnosno moć da koriste jezik za opštenje.

Govor(unutrašnji i spoljašnji) je najneposredniji učesnik svih ljudskih aktivnosti i nejefikasnije sredstvo za mišljenje i opštenje.Spoljašnji govor služi za ostvarivanje naših misli,uverenja,želja i osećanja.

Govor je izrastao iz društvenih potreba i neprestano se razvija u govornim interkomunikacijama.Zbog toga,da bismo razumeli govor,moramo ga proučavati tamo gde se i javlja,u njegovim prirodnim okvirima - u govornim interkomunikacijama.Ovde nećemo uzimati u obzir pisane govorne interkomunikacije.

46. Spoljašnji govor,u širem smislu reči,može predstavljati bilo kakvu glasovnu eksteriorizaciju replike

(urlikanje,pevanje,nerazgovetno govorenje,brojanje, smetanje itd.).U užem smislu reči,govor je svaki smisaoni govor("smisaoni" sa tačke gledišta drugog).

Spoljašnji govor se ostvaruje u govornim interkomunikacijama kao osnovnim formama ljudskog govornog opštenja.Da bi se ostvarila govorna interkomunikacija , neophodna su najmanje dva učesnika: govornik i intergovornik.Osnovne jedinice pomoću kojih se ostvaruju govorne interkomunikacije su govorne akcije.Govorna akcija je govorni niz upućen od strane govornika intergovorniku i ona traje dok je govornik ne završi,ili dok ne bude prekinut,kao što se to često dešava u govornim interakcijama.

U hijerarhijskoj strukturi govorne akcije,najmanje jedinice su govorni akti.To su smisaone i intonacione celine čija forma može da varira od jedne reči pa sve do rečeničnog niza,odnosno perioda.Govorna akcija može biti sastavljena od jednog ili više govornih akata.Međutim, govorni akti mogu da se povezuju na bazi argumentativne vrednosti i da grade veće jedinice od govornog akta u okviru govorne akcije.Te međujedinice ćemo zvati "govorne sekvence".

Kao opšto ime za sve jedinice koje izgovara jedan govornik(govorni akt,govorna sekvenca i govorna akcija), upotrebljavaćemo naziv "govorna radnja".

Analogno govornoj sekvenci,kao međujedinici u okviru govorne akcije,može se postulirati i međujedinica u

okviru govorne interakcije,jedinica manja od govorne interakcije,a veća od govorne akcije,i koja predstavlja određenu smisaonu celinu.Za te međujedinice preuzimamo Ruleov termin "govorna razmena". [21)]

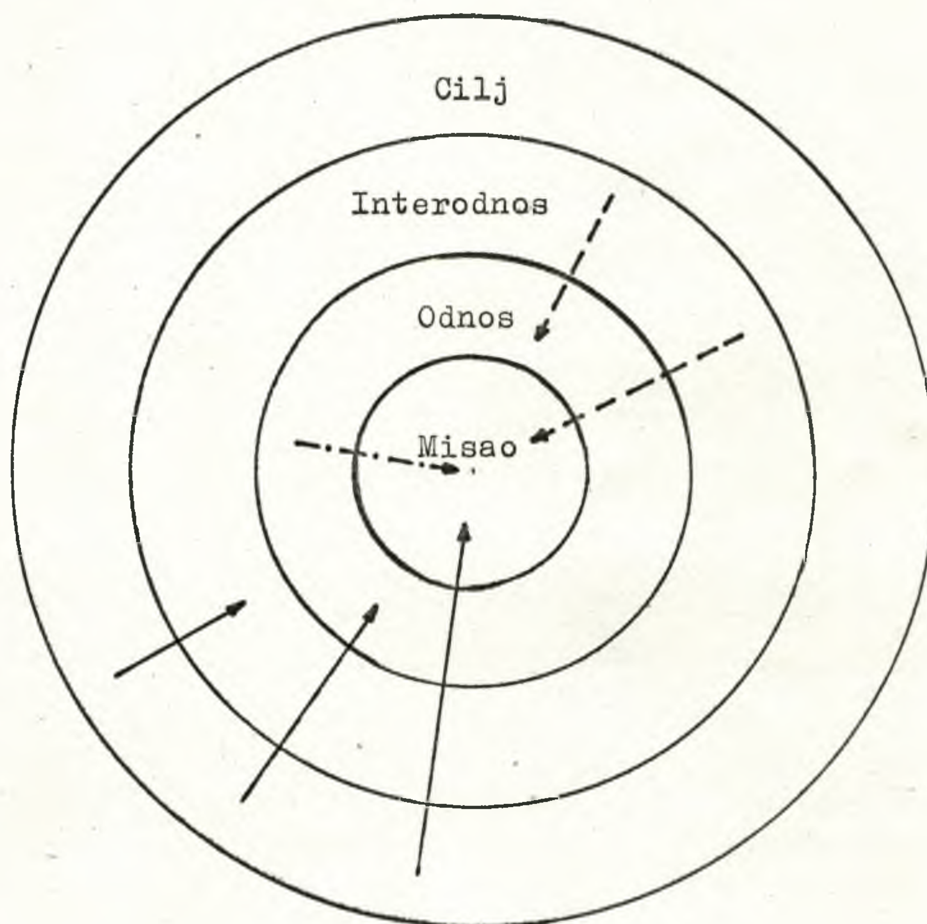
3.2. Struktura značenja govornog akta

47. Sve govorne jedinice,od najmanje - govornog akta, pa sve do najveće - govorne interkomunikacije,imaju određenu formu i značenje.Značenje govornog akta je svakako najjednostavnije i najlakše se mogu odrediti njegovi sastavni elementi.U značenju svakog govornog akta možemo postulirati sledeća četiri značenjska sloja:

1. Misao
2. Odnos govornika prema misli
3. Interodnos govornika prema intergovorniku i
4. Cilj govornog akta .

Svaki značenjski sloj učestvuje u ostvarivanju celokupnog značenja govornog akta.Međutim,nisu svi slojevi od podjednake važnosti za realizaciju značenja govornog akta.Hijerarhija važnosti značenjskih slojeva je obratno proporcionalna gorenavedenom poretku značenjskih slojeva.

Ukoliko želimo šematski da predstavimo strukturu značenja govornog akta,onda moramo odabrati takav model koji će upravo odražavati hijerarhiju njegovih slojeva. Približnu sliku značenja govornog akta mogao bi nam pružiti sledeći model koncentričnih krugova:

Šema br.1 - Struktura značenja govornog akta

Važnost značenjskog sloja za celokupno značenje govornog akta direktno određuje i njegovu moć uticaja na ostale značenjske slojeve. U gornjoj šemi moć uticaja je prikazana na sledeći način: pune linije odražavaju najveći uticaj, pa onda isprekidane i, na kraju, isprekidane sa tačkama.

48. Razume se, relacije između gornjih slojeva značenja variraju u zavisnosti od vida govorne interkomunikacije,

od vida govorne radnje,kao i od konkretnih uslova govorne situacije.Međutim,treba napomenuti da je značenje u govornoj interkomunikaciji interindividualna kategorija i da u određivanju,kako ukupnog značenja,tako i pojedinih njegovih slojeva učestvuju,osim govornika,i ostali učesnici govorne interkomunikacije. [22)]

Ako se prisetimo da je misao zamišljena stvarnost koju stvara percipirana stvarnost,onda možemo reći da su odnos,interodnos i cilj predikacije na rođenu misao.

Uzmimo jedan jednostavan primer: partikula "oui" upotrebljena kao odgovor na postavljeno pitanje označava istovremeno: 1.misao koju čini misao pitanja intergovornika i ona je u odgovoru implicitna 2. odnos govornika prema misli a to,u ovom slučaju,može biti uverenost u afirmativnu vrednost misli 3.interodnos govornika prema intergovorniku i on predstavlja odgovor na postavljeno pitanje i 4.cilj govornika - recimo želja da se održi kontakt.

49. Ukoliko govorni akt posmatramo ne više sa tačke gledišta govornika već sa tačke gledišta intergovornika, i to kao ciljnu aktivnost u okviru govorne interkomunikacije,onda možemo reći da za intergovornika postoje sledeća četiri sloja značenja:

1. Misao
2. Smisao govornog akta i on predstavlja značenje odnosa u relaciji sa mišlju
3. Intersmisao govornog akta i on predstavlja

značenje interodnosa u relaciji sa smislom i

4. Cilj govornog akta i on predstavlja namere govornika u relaciji sa intersmislom.

3.3. Činioci govorne interkomunikacije

50. Govor nosi značenje.Medutim,govor i značenje koje on ostvaruje nisu proizvoljni,već podležu raznim normama interkomunikativnog ponašanja.Ovde ćemo nabrojati neke činioce koji utiču na norme govora govornika i intergovornika u govornim interkomunikacijama.Neki od tih činilaca su zajednički svim ljudskim interkomunikacijama,neki su svojstveni samo govornim interkomunikacijama,dok su neki specifični samo za govorne interakcije:

SITUACIJA GOVORNE INTERKOMUNIKACIJE - životne situacije u kojima se govor upotrebljava i koje direktno određuju vid govorne interkomunikacije i uloge govornika u njoj.

VID GOVORNE INTERKOMUNIKACIJE - u okviru date situacije može odgovarati jedan od tri vidova govorne interkomunikacije: pasivne,aktivne ili govorne interakcije.

ULOGA INTERGOVORNIKA - utvrđene uloge govornika i intergovornika u svojstvu izvođača govornih akcija u datom vidu društvene situacije i datom vidu govorne interkomunikacije: onaj koji pita,komanduje,savetuje,hrabri, poručuje itd.

TEMA GOVORNE INTERKOMUNIKACIJE - može biti prethodno određena ili neodređena.

AMBIJENT - mesto i vremenski uslovi govorne interkomunikacije.

POZADINA - društveni odnosi,društvena ideologija, aktualna politička situacija,istorijska tradicija i kultura i dr.

UZRAST INTERGOVORNIKA - ukoliko se radi o ženskom polu on može biti: beba,devojčica,devojka,žena,starica i dr.

POL INTERGOVORNIKA - muškarac ili žena.

STATUS INTERGOVORNIKA - društveni,ekonomski,državni, obrazovni,nacionalni,religijski i porodični položaj intergovornika.

STANJE INTERGOVORNIKA - njihovo psihičko i fizičko stanje.

STAVOVI INTERGOVORNIKA - u odnosu na sve vidove realnosti(uključujući i govor) pre momenta govorne interkomunikacije.

MOTIVI I NAMERE INTERGOVORNIKA - u aktualnom momentu govorne interkomunikacije.

EMOCIONALNI ODNOS INTERGOVORNIKA - pre i u momentu govorne interkomunikacije.On se može kretati u rasponu od prijateljskog do neprijateljskog.

GOVORNA AKTIVNOST - sve govorne operacije neophodne za proizvođenje forme govorne radnje(fonematske,prozodijske i leksičko-gramatičke operacije).

KANAL GOVORNE INTERKOMUNIKACIJE - medijum preko kojeg se prenosi govorna interkomunikacija.U principu

to je materija koja prenosi replike(zvučni,električni, elektromagnetni talasi),ali se pojam kanala može primeniti i na sredstvo prenošenja: radio,televizija,telefon i dr.

VREME PRENOŠENJA GOVORNE INTERKOMUNIKACIJE - odnosi se,pre svega,na pasivne govorne interkomunikacije i prema njemu one mogu biti: aktualne ili prenesene u zavisnosti od toga da li intergovornik prima govorne akcije u momentu njihovog izvođenja ili kasnije.

51. Za normalno odvijanje govorne interkomunikacije potrebno je da intergovornici poznaju manje-više sve činioce u datoj govornoj interkomunikaciji.Jedan deo tih činilaca dat je neposredno u vidu određenih referencijalnih pokazatelja date situacije,dok drugi deo intergovornici mogu spoznati jedino indirektno,ekstrapolacijom raznih indikatora iz njihovog govora.

Svaki od gornjih činilaca je tešnje ili šire povezan sa određenim elementom govorne interkomunikacije.Veliki deo savremene lingvistike se upustio u proučavanje kovarijacija između određenih elemenata govorne interkomunikacije i nekih striktno određenih njenih činilaca.Proučavanja kovarijacija ukazuju da je predvidljivost govora u govornoj interkomunikaciji slična normama u ostalim ljudskim interaktivnostima.

52. Govorniku,osim govora,stoje na raspolaganju i druga sredstva za označavanje replike.U zavisnosti od go-

vorne interkomunikacije,ona mogu imati veću ili manju ulogu u označavanju,a ponekad su i jedino sredstvo za prenošenje replika.U odnosu na govor,ona ipak predstavljaju dodatne kodove.To su: ćutanje,gestovi,mimika,dodiri,zvuci,miris,predmeti,prostor i vreme. 23)

Skoro sva ova sredstva upotrebljavaju se u govornoj interkomunikaciji,a naročito u govornoj interakciji. U odnosu na značenje koje prenose,dodatni kodovi sadrže mnogo više odnos,interodnos i cilj nego sâmu misao.

53. U aktivnoj govornoj interkomunikaciji uloga govornika je mnogo važnija od uloge intergovornika.Govornik je taj koji svojom replikom započinje govornu interkomunikaciju,postavlja joj temu,uspostavlja emocionalne okvire između sebe i intergovornika i učestvuje u određivanju uloge intergovornika.

U zavisnosti od društveno regulisane govorne situacije,menja se i replika govornika.Međutim,uočljiv je veliki stepen kovarijacije između replike govornika i date govorne situacije u nekim govornim interkomunikacijama: otvaranje sastanaka(kongresa,sportskih takmičenja,izložbi),najavljivanje na televiziji,pozdravni govor,izjava državnika po povratku,zdravica,govor zahvalnosti,oproštajni govor,obraćanje u prodavnici(na pijaci, u ustanovi),telefonski razgovor itd.

Neke govorne forme toliko su srasle za datu govornu situaciju da su postale klišei.Događa se,usled toga,

kao recimo u diplomatskom govoru,da im se značenje promeni i da označavaju nešto suprotno od onoga što pojedine reči znače.

54. Svim akcijama govornika,u svim govornim situacijama zajedničko je to što im prethodi dugo razmišljanje za razliku od replika intergovornika kod kojih razmišljanje traje kraće.Govornik započinje,on stvara reč iz tišine što je naročito teško u interkomunikaciji sa nepoznatima.

Te teškoće je veoma dobro opisao francuski pisac Pjer Daninos(Pierre Daninos) u knjizi "Un certain monsieur Blot".Jedna od tih situacija koje opisuje je penjanje liftom sa sustanarima.Pisac kaže:

"Jednostavno,nešto mi kaže da treba govoriti osobi koja se penje sa mnom.Osećam se neprijatno ne samo ako ja ne kažem ništa već i ako ta osoba ne može ništa kazati". 24)

Druga jedna takva situacija,koja je opisana kod Daninosa,još je neprijatnija za govornika.Radi se o salonskoj konverzaciji koju Daninos ovako opisuje:

"Najpre treba da smislim šta ću reći.A tada dolazi ono najteže: izustiti prvu rečenicu.Najčešće,ono što pokušavam izgovoriti(...)izgleda mi tako beskorisno,tako šuplje da više volim da se povučem.Što više odlažem,to imam manju želju da govorim.Veoma brzo počinjem žaliti što nisam progovorio ranije.Tada me moja tišina paralizuje. I to je početak ukočenosti.". 25)

DEO II

DESKRIPCIJA METAGOVORNIH GLAGOLA U FRANCUSKOM JEZIKU

GLAVA III

SINTAKSIČKA OBELEŽJA

1. POJAM GLAGOLSKE RELACIJE

55. Govor(unutrašnji i spoljašnji) se realizuje kombinovanjem jezičkih jedinica.I glagoli učestvuju,zajedno sa ostalim vrstama reči,u označavanju misli,odnosa, interodnosa i cilja govornih radnji.Karakteristično za glagole je da oni,ma u kom delu govora da se javljaju, predstavljaju uvek centre onih sintaksičkih jedinica koje označavaju određene pojave iz unutrašnje ili spoljašnje stvarnosti.

Sintaksičke jedinice koje označavaju određene pojave i u kojima finitni glagoli vezuju uz sebe ili podrazumevaju druge vrste reči zvaćemo "glagolske relacije". Upotrebljavamo termin "glagolske relacije" zato što su finitni glagoli u njima osnovni strukturni elementi kao i zbog toga što između glagola i ostalih elemenata postoje određene relacije.Relacije između glagola i ostalih elemenata su važan elemenat koji omogućava označavanje raznih vidova pojava.

Sintaksička kategorija glagolskih leksema u glagolskim relacijama se može menjati(infinitiv,particip,glagolska imenica) što za sobom povlači ponekad promenu forme ostalih elemenata glagolske relacije,a uvek promenu funkcije infinitivne,participne ili gerundne glagol-

ske relacije.Međutim,ono što je važno jeste činjenica da relacije između elemenata u novim glagolskim relacijama ostaju nepromenjene.To dokazuje da naše misli operišu raznim formama reči ali,čim misao uspostavi određenu glagolsku relaciju,onda druge misli operišu tom relacijom kao celinom smeštajući je u nove relacije.

56. Govor o glagolima predstavlja govor o glagolskim relacijama.Taj govor je uvek autoniman a autonimi glagolskih relacija su u njemu najčešće predstavljeni pomoću neodređenih formi svojih elemenata: infinitivima glagola, supstitutima,raznim simbolima(npr."P"."Q" itd.),a ponekad se pored njih javljaju i reči sa specifičnijim značenjem (npr. "demander <u>pardon</u>"). Takve autonime glagolskih relacija zvaćemo "modeli glagolskih relacija".

Broj i vrsta elemenata u modelima glagolskih relacija zavise od značenja koje glagol ostvaruje u datoj glagolskoj relaciji.U principu glagoli grade onoliko različitih glagolskih relacija koliko imaju značenja.Pitanje o istovetnosti i različitosti značenja jedne iste glagolske lekseme različito se rešava kod raznih autora. Tako su recimo Jean Dubois i ostali autori rečnika "Lexis" izdvojili glagol "conjuguer" u dve odrednice,dok je isti glagol u rečniku "Petit Robert" obrađen samo pod jednom odrednicom.

U tim razgraničenjima glavni problem je u tome da se odredi da li dve ili više glagolskih relacija označavaju slične odnosno srodne ili različite pojave.Međutim,

s obzirom da ne postoje potpuno razrađene klasifikacije glagolskih relacija prema označenim pojavama,stoga je i teško razraditi kriterijume za sistematsko razgraničenje značenja glagola.

2. OPŠTI ELEMENTI METAGLAGOLSKIH RELACIJA

57. Glagolske relacije koje imaju metagovorno značenje zvaćemo "metaglagolske relacije".Metaglagolske relacije u francuskom,kao i u drugim jezicima,označavaju govornu interkomunikaciju.Govorna interkomunikacija je ljudska aktivnost koja ima zajedničke crte sa svim ljudskim interaktivnostima,ali i specifične crte koje proizlaze iz toga što se ta interaktivnost obavlja putem govora. Zbog toga ćemo u metaglagolskim relacijama prvo proučavati opšte,a zatim,i specifične elemente.

2.1. Agens

58. Svim glagolskim relacijama koje označavaju ljudske interaktivnosti zajedničko je to što sadrže jedan elemenat koji proizlazi iz same definicije pojma aktivnosti: to je agens ili izvođač glagolskog procesa. [26)] U metaglagolskim relacijama pojam agensa upućuje na govornika - izvođača posebnog govornog procesa.Agens je,dakle, sintaksički pojam koji upućuje na elemente pomoću kojih se označavaju izvođači govornih procesa.

U modelima metaglagolskih relacija agens se ne označava jer je glagol u infinitivu(npr."parler à qn de

qch").

U različitim metaglagolskim relacijama agens dobija i različitu sadržinu u zavisnosti od vrste označenih govornih procesa.Tako npr. sa metaglagolom "prier" agens je onaj koji moli:

Pr. "Et je te prie de croire que ça ne m'amuse pas spécialement!"(P.Daninos:J,29).

Sadržina koja se uobličava u agensu najčešće označava njegovo stanje(npr. sa metaglagolima "promettre", "louer" itd.),ili njegov status prilikom izvođenja datih govornih procesa(npr. sa metaglagolima "conférer", "interviewer" itd.).

Što se tiče kategorijalnih osobina,agens može imati sve gramatičke kategorije koje se javljaju u grupi ljudskih imenica i zamenica:kategorije roda,određenosti, kvantifikacije i kvalifikacije.

59. U aktivnim metaglagolskim relacijama agens se uvodi bez predloga i on obično stoji ispred metaglagola:

Pr. "Je vous promets de vous ramener sain et sauf" (M.Proust:S.G.,229).

Samo u posebnim govornim procesima(neki vidovi oralne i posebno pisane naracije),u kojima se upotrebljavaju umetnute rečenice,agens može doći iza metaglagola:

Pr. " 'Un baron!Où ça un baron?Où ça un baron?' s'écria-t-il en cherchant des yeux avec un étonnement qui frisait l'incrédulité"(Proust:S.G., 353).

U slučaju kada je iz konteksta(verbalnog ili situacionog) jasno o kome je reč, agens se može izostaviti:

Pr. "Il fallut parlementer longtemps avec le gardien pour se faire ouvrir la porte"(J.Dubois et al.:L,1270).

U pasivnim metaglagolskim relacijama agens se uvodi pomoću predloga "par" i "de".

U sledećem primeru nalazimo jedan interesantan slučaj gde agens, uveden pomoću predloga "par", igra ulogu izvršioca jedne govorne akcije koja je poručena od strane drugog subjekta:

Pr."Barnage, qui sent le vent, ne me fait plus convoquer à ses conférences par ses secrétaires" (P.Daninos:C.M.B.,154).

U ovom primeru radi se o posebnom agensu kojeg bismo mogli nazvati "relejnim" jer on samo prenosi poruku poručioca(u primeru ime "Barnage).

Ukoliko se želi akcentirati samo agens, onda se upotrebljavaju posebna sredstva za naglašavanje:

1. "c'est...qui":

Pr."C'est lui qui a dénoncé ton frère"

2. "même":

Pr."Il me téléphone lui-même avec toutes sortes de précautions"(P.Daninos:C.M.B.,154).

2.2. Interagens

60. Interagens je onaj elemenat metaglagolske relacije

koji označava intergovornika,odnosno lice kome se govornik obraća ili s kime se izvodi govorni proces.

Za razliku od govorne intrakomunikacije(i unutrašnje i spoljašnje) gde intergovornik nije prisutan,u govornoj interkomunikaciji on je obavezno prisutan.Zbog toga i svaki govorni proces izveden u okviru govorne interkomunikacije obavezno podrazumeva intergovornika.

Česta je pojava,međutim,da se interagens izostavlja u metaglagolskim relacijama.To se događa kada je iz sâme situacije(realne ili označene) sasvim jasno ko je interagens.U označenim situacijama najčešće se interagens daje na početku govorne akcije ili interakcije,dok se u daljem njenom toku on izostavlja.Izostavljanje interagensa potvrđuje veliku ekonomičnost govora,a intergovornici, na osnovi načela pertinentnosti govora,lako rekonstruišu izostavljene elemente među kojima i interagense.

Evo jednog primera u kom nalazimo elipsu interagensa:

"(...) Evidemment,les parents ne voient pas les choses sous le même angle que nous.Quand on <u>leur</u> pose une question:'Papa,je peux aller au cinéma?' ils répondent: 'Combien ça coûte?'.Ils demandent cela car ils ont une vision très économique des choses à cause de la guerre."(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,29).

U gornjem insertu interagens je dat samo u prvoj metaglagolskoj relaciji("leur")dok je u ostalim dvema relacijama sa metaglagolima "répondre" i "demander" on izostavljen.

U metaglagolskim relacijama interagens je predstavljen imenicama ili zamenicama koje označavaju ljudska lica.U francuskom jeziku interagens se uvodi na dva načina: direktno ili bez predloga i indirektno ili sa predlogom.

A. Interagens bez predloga

61. U francuskom jeziku interagens bez predloga zauzima sledeće pozicije u metaglagolskim relacijama:

1. Interagens se nalazi iza metaglagola ukoliko je on predstavljen imenicom:

Pr."Voulez-vous appeler le directeur?"(E.Genouvrier et al.:N.D.S.,44).

2. Interagens se nalazi između agensa i metaglagola ukoliko je on predstavljen zamenicom:

Pr."Je vous préviens que je ne vous laisserai pas faire"(B.Vian:A.P.,276).

Od gornjih pravila ima izuzetaka u sledećim slučajevima:

1. Interagens bez predloga i kada je zamenica stoji iza metaglagola kada je ovaj u imperativu:

Pr."Interrogez-le:vous en aurez le coeur net" (J.Dubois et al.:L.,926).

2. Interagens,bilo da je zamenica ili imenica,stoji ispred metaglagola i agensa u pasivnim konstrukcijama:

a) sa glagolom "être":

Pr."Tout de suite après mon arrestation,j'ai été

interrogé plusieurs fois"(J.Dubois et al.:L.,926).

b) sa glagolom "faire":

Pr."Un soir,je me suis fait rappeler à l'ordre par une dame que je ne connaissais pas,mais qui ne s'en montra pas moins brusque"(P.Daninos:C.M.B.,173).

62. U francuskom jeziku interagens bez predloga se može uvoditi sa mnogim metaglagolima:

"acclamer","accuser","adjurer","admonester","anathématiser","apostropher","appeler","attraper","baratiner","bénir","bisser","blaguer","blâmer","brocarder", "catéchiser","chambrer","chapitrer","charrier","chicaner", "chiner","chuter","complimenter","congratuler","conjurer", "contredire","convoquer","cuisiner","défier","démentir", "disputer","engueuler","enguirlander","entretenir","féliciter","flatter","gourmander","gronder","haranguer", "héler","houspiller","huer","implorer","injurier","interpeller","interroger","interviewer","invectiver","inviter","louanger","louer","mander","maudire","menacer", "moraliser","morigéner","moucher","ovationner","plaisanter","prévenir","prier","qualifier","quereller","questionner","rabrouer","railler","rembarrer","remercier", "reprendre","réprimander","requérir","sacquer","saluer", "semoncer","seriner","sermonner","solliciter","supplier", "tancer","taxer","tutoyer","vouvoyer" i dr.

B. Interagens sa predlogom

Veliki je broj metaglagolskih relacija u francuskom

jeziku u kojima je interagens označen pomoću imenica ispred kojih stoji predlog.Francuski jezik koristi sledeća pet predloga za uvođenje interagensa: "à","auprès de","après","de" i "devant".

a) Interagens sa predlogom "à"

63. Interagens sa predlogom "à"(ili njegov supstitut - zamenica) ima sledeće pozicije u metaglagolskim relacijama:

1. Interagens se nalazi iza agensa i metaglagola ukoliko je predstavljen imenicom:

Pr."Quand je fais quelques bêtises ,ma mère va le répéter tout de suite à mon père" (H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,38).

2. Interagens se nalazi između agensa i metaglagola ukoliko je predstavljen zamenicom:

Pr."Il me souhaita un bon repas et fila" (R.Gray:B.S.,82).

Izuzetaka od gornjih pravila ima u sledećim slučajevima:

1. Interagens-zamenica stoji iza metaglagola kada je glagol u imperativu:

Pr."Dites-lui qu'il vienne me voir!" (J.Dubois et al.:L.,530).

2. Interagens stoji ispred agensa i metaglagola u segmentiranim rečenicama u kojima se interagens naglašava pomoću izraza "c'est...que":

Pr."C'est à vous que je m'adresse".

64. Veliki je broj metaglagola koji mogu uvoditi interagens sa predlogom "à".Spisak koji ovde dajemo rađen je prema knjizi Morisa Grosa "Méthodes en syntaxe".Veći deo metaglagola preuzet je iz tabele br.9(str.322-345 u knjizi) a samo manji broj(njih 10) iz tabele br.15 (str.374-378 u knjizi).Evo tih metaglagola:

"aboyer","affirmer","ajouter","alléguer","annoncer", "ânonner","arguer","articuler","assurer","attester", "avancer","avouer","babiller","bafouiller","balancer", "balbutier","baragouiner","baver","bégayer","bêler","beugler","bonir","bougonner","brailler","bramer","bredouiller", "cafarder","cafter","cancaner","causer","certifier","chanter","chevroter","chicaner","chipoter","chuchoter","chuinter","citer","clamer","commander","commenter","communiquer","comparer","confesser","confier","confirmer","conseiller","conter","contester","cracher","criailler", "crier","déballer","débiter","déclamer","déclarer","décocher","déconseiller","décrire","défendre","définir", "dégoiser","demander","dénier","dénoncer","détailler", "dévider","dévoiler","dicter","dire","donner","enjoindre", "énoncer","énumérer","épeler","éructer","évoquer","expliciter","expliquer","s'expliquer","exposer","exprimer", "faire","fanfaronner","formuler","garantir","geindre", "gémir","glapir","glisser","grailler","grasseyer","grogner","grommeler","hurler","indiquer","insinuer","ironiser","jacter","jeter","jurer","justifier","lâcher","lan-

cer","lire","livrer","marmonner","marmotter","maugréer", "médire","mendier","mentir","mentionner","moucharder", "murmurer","narrer","nasiller","objecter","offrir", "ordonner","s'ouvrir","parler","passer","pépier","phraser","se plaindre","prêcher","préciser","préconiser", "prédire","prescrire","prétendre","proclamer","professer", "promettre","prononcer","prophétiser","proposer","psalmodier","quémander","rabâcher","raconter","radoter", "râler","rapporter","réaffirmer","récapituler","réciter", "réclamer","recommander","redire","relater","rendre compte","reparler","repartir","répéter","répliquer","répondre","reprocher","ressasser","résumer","rétorquer", "retracer","révéler","riposter","ronchonner","roucouler", "rouspéter","rugir","scander","seriner","signaler","souffler","souhaiter","souligner","soutenir","spécifier", "suggérer","susurrer","syllaber","taire","tartiner","téléphoner","tenir","tonitruer","tonner","transmettre", "vanter","vociférer","vomir","zézayer" i "zozoter".

b) Interagens sa predlogom "après"

65. Iako se predlog "après" retko upotrebljava za uvođenje interagensa,ipak postoje neki metaglagoli koji s njim grade metaglagolske relacije.

U toj skupini metaglagola se mogu razaznati dve grupe značenjski homogenih metaglagola.Prvu grupu čine oni metaglagoli koji označavaju negativan odnos agensa prema interagensu(npr."crier","cancaner" i dr.),dok u drugu

grupu ulaze metaglagoli koji označavaju podređen odnos agensa prema interagensu(npr."mendier","pleurnicher", "quémander" i dr.).

Interagens sa predlogom "après" stoji iza metaglagola:

Pr."Une mère qui crie après ses enfants"
(J.Dubois et al.:L.,445).

Što se tiče predloga "après",treba napomenuti da se on može upotrebljavati u funkciji postverbalne morfeme, funkciji koja je slična upotrebi predloga u glagolskim relacijama engleskog jezika.Evo jednog primera te upotrebe:

Pr."Non,c'est très rare que je les tape,je leur crie après,ça suffit"
(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,59).

66. Interagens sa predlogom "après" se može uvoditi sa raznim metaglagolima:

"aboyer","baver","bêler","beugler","blasphémer", "bougonner","brailler","bramer","cancaner","caqueter", "chevroter","claironner","corner","cracher","criailler", "crier","croasser","délirer","éructer","fulminer","gazouiller","gémir","glapir","grasseyer","grogner","grognonner","grommeler","gronder","gueuler","hurler","jacasser","larmoyer","marmonner","mendier","nasiller", "pépier","pleurnicher","quémander","récriminer","ronchonner","roucouler","rugir","tonitruer","tonner","vociférer","vomir","zézayer","zozoter" i dr.

c) Interagens sa predlogom "auprès de"

67. Transformišući svoje prostranstveno značenje,predloški izraz "auprès de" je u francuskom jeziku dobio i ulogu da uvodi interagens kod nekih metaglagola.To je odlično uočio Moris Gros u već pominjanoj knjizi "Méthodes en syntaxe".Gros je,analizirajući rečenicu "Marie s'attriste auprès de Jean de ce qu'il ne soit pas venu",došao do sledećeg zaključka:

"Dodatak 'auprès de N' je poseban,to nije lokativ kao u primeru 'Auprès de ma blonde il fait bon dormir',on se uostalom ne može premestiti na čelo rečenice. Posebno za njega je što on uvodi jedan nov značenjski elemenat koji signalizira govornu komunikaciju od 'Marije' prema 'Žanu'." 27)

Primer koji Gros analizira vrlo dobro ilustruje u lingvistici poznatu činjenicu da se značenje jezičkih znakova ostvaruje u kontekstu i da je,stoga,neophodno uzimati u obzir sve susedne elemente ukoliko se žele opisati značenja jednog znaka.Iz primera se vidi da glagol "s'attrister" dobija novo,metagovorno značenje u glagolskoj relaciji sa interagensom koji je uveden pomoću predloga "auprès de".

68. Interagens sa predlogom "auprès de" se može uvoditi sa određenim metaglagolima:

"s'accuser","arguer","attester","s'attrister", "se confesser","se défendre","discourir","disserter", "s'enquérir","s'excuser","s'expliquer","faire état",

"se flatter","geindre","insister","ironiser","jaser","(se)justifier","se lamenter","médire","s'ouvrir","se piquer","plaider","se plaindre","plaisanter","protester","raisonner","râler","se recommander","rendre compte","rouspéter","solliciter","se targuer","témoigner","se vanter" i dr.

d) Interagens sa predlogom "de"

69. Od svih predloga za uvođenje interagensa predlog "de" se najmanje koristi u tu svrhu. Njegove ostale funkcije su mnogo važnije, tako da on ovu funkciju obavlja samo sa dva metaglagola: "exiger" i "requérir" od kojih se drugi češće upotrebljava sa direktnim interagensom ("requérir qn"). Evo i jednog primera:

"Exiger de son interlocuteur qu'il vous écoute attentivement"(J. et J.-P.Caput:D.V.F.,208).

e) Interagens sa predlogom "devant"

70. Interagens sa predlogom "devant" može označavati samo slušaoce i auditorijum, odnosno intergovornike pasivnih i aktivnih govornih interkomunikacija. Najčešće ovaj interagens označava auditorijum kao u sledećem primeru:

"A la terrasse du café, Gabriel, vidant sa cinquième grenadine, pérorait devant une assemblée" (J.Dubois et al.:L.,1313).

Interagens sa predlogom "devant" implicira da je

realni odnos između govornika i intergovornika mnogo manje direktan nego odnos između govornika i sagovornika. Takvom značenju interagensa pomaže i činjenica da se predlog "devant" vrlo često upotrebljava i za uvođenje onog elementa metaglagolske relacije koji označava jednog posebnog učesnika govorne interkomunikacije - svedoka. Svedok je lice koje prisustvuje govornoj interkomunikaciji, ali kome nije upućena sâma govorna akcija:

Pr."Elle l'engueulait devant ses copains".

Interagens sa predlogom "devant" se može uvoditi sa mnogim metaglagolima:

"avouer","confirmer","déclarer","dire","discourir", "disserter","laïusser","lire","moraliser","parler","pérorer","philosopher","pontifier","prêcher","proclamer", tartiner" i dr.

2.3. Koagens

71. Kao elemenat metaglagolske relacije, koagens označava onog učesnika govorne interkomunikacije koji se javlja i kao govornik i kao intergovornik jedne iste govorne interkomunikacije.

Koagens se javlja jedino u semantički složenijim metaglagolskim relacijama koje označavaju veće jedinice od govornih radnji: govorne razmene, govorne interakcije ili, ređe, aktivne govorne interkomunikacije. Uzmimo jedan primer:

"Il fallut parlementer longtemps avec le gardien pour se faire ouvrir la porte"(J.Dubois et al.:

L.,1270).

Iz primera se vidi da elemenat "le gardien",koji je uveden pomoću predloga "avec",označava drugog ravnopravnog učesnika,osim agensa koji nije preciziran,date govorne interakcije.Zbog te njegove ravnopravne uloge nazvali smo ga "koagens".

Koagensa,kao jednog od elemenata metaglagolske relacije,naslutio je Moris Gros prilikom proučavanja mogućnosti transformacionog povezivanja određenih jezičkih struktura.Gros kaže:

"Ako usporedimo 'J'ai entrpris avec Paul de faire cela' i ' J'ai parié avec Paul de faire cela',interpretacija dodatka 'avec N' sa 'entrprendre' je najopštijeg tipa('društvo'),kojeg nalazimo na primer u 'Je mange cela avec Paul'.Naprotiv,dodatak 'avec N' sa 'parier' je u vezi sa značenjem glagola:opklada podrazumeva više aktanata(N_o i N_2).Drugim rečima, 'parier' je simetričan glagol što nije slučaj sa glagolom 'entreprendre'.Predlog 'avec' sa 'parier' može biti zamenjen sa 'à' ne menjajući značenje,relacija simetrije bi se dakle izvodila između N_o i N_2 kao sa 'parler'.". 28)

Iako Gros nije jasno razgraničio koagens od interagensa,on je tačno primetio da ta grupa metaglagola podrazumeva više agenasa(najmanje dva),između kojih postoji relacija simetrije.

72. U francuskom jeziku samo određeni glagoli dozvoljavaju uvođenje koagensa u metaglagolskim relacijama:

"s'adresser","argotiser","babiller","badiner","baragouiner","bavarder","bavasser","blablater","cailleter","cancaner","caqueter","causer","se chamailler","chuchoter","commérer","se complimenter","conférer","se congratuler","se conter","converser","débattre","délibérer","deviser","dialoguer","discuter","discutailler","se disputer","se disputailler","échanger","s'engueuler","s'entretenir","épiloguer","ergoter","s'expliquer","se féliciter","gouailler","s'injurier","s'invectiver","jaboter","jacasser","jacter","jargonner","jaser","jaspiner","se jurer","madrigaliser","marchander","marivauder","médire","murmurer","négocier","palabrer","papoter","parier","parlementer","parler","parloter","patoiser","pépier","philosopher","plaisanter","polémiquer","polissonner","politiquer","potiner","se quereller","ragoter","se reparler","roucouler","se saluer","se souhaiter","traiter","se tutoyer","se vouvoyer" i dr.

U francuskom jeziku koagens se označava na dva načina: u zajednici sa agensom i,posebno,sa predlogom "avec".

A. Koagens u zajednici sa agensom

73. S obzirom da označavaju ravnopravne učesnike govorne interkomunikacije,agens i koagens mogu biti predstavljeni pomoću jednog istog znaka - imenice ili zamenice.Uslov je samo da one označavaju više ljudi(što se tiče imenica,to znači da one mogu biti u množini ukoliko

su zajedničke ili,bez pluralne moneme,ukoliko su zbirne).

Evo nekoliko primera ovog vida koagensa:

1. Sa imenicama:

"Le jury délibère depuis une heure sur la culpabilité de l'accusé "(J.Dubois et al.:L.,490)

"Les convives s'entretenaient vivement des affaires sacrées et des affaires profanes "(J.Dubois et al.:L.,622)

"Quelques invités qui avaient lu les derniers romans causaient dans le salon"(J.Dubois et al.: L.,275)

2. Sa zamenicama:

"Ils devisaient,en breton,sur des questions de femmes et de mariages"(H.Bénac:D.S.,664)

"Nous avons dialogué longtemps sans nous comprendre"(H.Bénac:D.S.,664)

"Ceux-ci se congratulent sur la bonne,excellente soirée qu'ils ont passée"(J.Dubois et al.:L.,384)

"On papotait avec aisance et avec aigreur,malgré le brouhaha et l'orchestre"(J.Dubois et al.: L.,1260)

Ovaj vid koagensa(u zajednici sa agensom)je jedan od primera one jezičke pojave koju je Šarl Baji nazvao "cumul des signifiés".[29]

Zajednički agens inače može biti pojačan naglašenim zamenicama i to bez predloga,kada je na početku metaglagolske relacije,ili sa predlogom,kada se nalazi iza me-

taglagola:

Pr."Les paysans discutaient <u>entre eux</u> pour savoir comment les cacher"(J.Dubois et al.:L.,534).

B. Koagens sa predlogom "avec"

74. Za razliku od zajedničkog agensa gde su uloge agensa i koagensa potpune izjednačene,koagens sa predlogom "avec" je jasno razgraničen od agensa,a između njih postoji i određena razlika u pogledu uloga.Naime, u tim metaglagolskim relacijama agens ima veću važnost od koagensa jer on označava prvog govornika,odnosno onog koji započinje govornu interkomunikaciju da bi se,zatim, u toku govorne interkomunikacije,uloge govornika i intergovornika izjednačile.

Evo nekoliko primera koagensa sa predlogom "avec":

"Ma mère ne se dispute pas <u>avec nous</u>;(...) Mon père se dispute <u>avec ma mère</u>"(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,37)

"As-tu fini de bavasser au téléphone <u>avec ta soeur</u>"(J.Dubois et al.:L.,167)

"Le directeur conférait <u>avec ses collaborateurs</u>" (J.Dubois et al.:L.,380)

"J'ai l'intention de causer un moment <u>avec lui</u> pour connaître son avis"(J.Dubois et al.:L.,275)

"Elle marivaudait <u>avec ses invités</u>"(J.Dubois et al.:L.,1058)

"Il argumente sans cesse <u>avec des contradicteurs</u>

pour essayer de soutenir des hypothèses invraisemblables"(J.Dubois et al.:L.,102).

Neki metaglagoli iz ove grupe ne mogu uvoditi koagens sa predlogom "avec":

"s'adresser","se conter","se féliciter","gouailler", "se jurer","se reparler","se saluer","se souhaiter" i dr.

3. SPECIFIČNI ELEMENTI METAGLAGOLSKIH RELACIJA

75. Agens,interagens i koagens su opšti elementi metaglagolskih relacija jer su zajednički za sve glagolske relacije koje označavaju ljudske interaktivnosti.Među specifičnim elementima najvažniji je,razume se,metaglagol(ili metaglagolski izraz),koji označava sâm govorni proces.O govornim procesima govorićemo u idućem poglavlju i tom prilikom ćemo dotaći i pitanje strukture njihovog označavanja.

Govorni proces se,između ostalog,može označavati i prema sadržini govorne jedinice,odnosno iskazanog. Sadržina govornog procesa može,dakle,biti etimon na kome počiva označavanje govornog procesa.Međutim,u metaglagolskim relacijama se ne označava samo modalitet govornog procesa,makar bio zasnovan na sadržini iskazanog, već i sâma ta sadržina,odnosno ono što je rečeno datim govornim procesom.

Sadržina govornih procesa je bitno drugačija od sadržine fizičkih interaktivnosti i normalno je da se njeno označavanje razlikuje od označavanja sadržine fizičkih in-

teraktivnosti.Udaljeni,s jedne strane,od fizičkih (inter)-aktivnosti na planu sintaksičkog označavanja sadržine, govorni procesi se,s druge strane,potpuno približavaju psihičkim (inter)aktivnostima.Naime,postoji potpuna analogija u označavanju sadržine između govornih i psihičkih procesa.Zbog toga i označavanje sadržine svrstavamo u specifične elemente metaglagolskih relacija.

Za imenovanje elementa "označena sadržina govornih procesa" u metaglagolskim relacijama preuzećemo termin "diktum" kojeg je u lingvistici uveo i razradio Šarl Baji .Kod Bajija "diktum" označava sadržinu psihičkih procesa,a nasuprot njemu stoji "modus" koji označava sâme psihičke procese. 30) Mi ćemo pojam diktuma upotrebljavati za označavanje celokupne sadržine iskazanog u metaglagolskim relacijama,bez obzira da li se u toj sadržini nalazi i modus ili ne.

3.1. Diktum

76. Diktum je,tamo gde se javlja,sastavni deo metaglagolskih relacija i on direktno zavisi od značenja metaglagola(metaglagolskog izraza).Ta semantička zavisnost diktuma obeležava se raznim sredstvima:mestom u metaglagolskoj relaciji(pri čemu i prozodija igra ulogu - nema pauze između metaglagola i diktuma),predlozima i supstitutima.

Mnogi metaglagoli na različite načine uvode diktum u metaglagolskim relacijama,a često se događa da jedna

ista metaglagolska leksema može na različite načine uvoditi diktum,pa čak i različite vidove diktuma.

Prema načinu označavanja,diktume možemo podeliti na autonimne i transponirane.

A. Autoniman diktum

77. Prema strukturi,autonimni diktum se može kretati od foneme do govorne akcije.Ponovićemo da se u oralnom govoru autonim označava posebnom prozodijom(pauza iza metaglagola,povišen ton na početku autonima,ritmička celina sâmog autonima i dr.),dok se u pisanom govoru autonim označava posebnim ortografskim znacima(navodnici,crta, podvlačenje i dr.).

U francuskom jeziku veliki je broj metaglagola koji mogu uvoditi direktni govor,odnosno autonime.Njihov spisak se može naći u tabeli br.9 Grosove knjige "Méthodes en syntaxe".U toj tabeli su,za direktan govor,date dve kolone:

1. N_o V à N_2 : "P" i

2. "P", V N_o à N_2 .

Broj metaglagola koji mogu graditi relaciju iz druge kolone je veći od onih iz prve kolone.Struktura relacije iz druge kolone(sa autonimom na početku) upućuje da se radi o relacijama koje se upotrebljavaju u pisanom govoru.

Mnogi gramatičari su se suprostavljali "velikoj" slobodi pisaca koji su u tim relacijama unosili i glago-

le sa nepotpuno utvrđenim metagovornim značenjem. Među osporavanim glagolima ima onih koji označavaju psihičke procese(npr."observer","remarquer","admettre", "risquer","convenir","constater","juger","s'étonner", "apprécier","estimer" i dr.),čisto fizičke procese (npr."appuyer","démarrer","commencer","continuer" i dr.) ili kombinacije fizičkih i psihičkih procesa(npr."ricaner","s'esclaffer","soupirer","sangloter","haleter", "hoqueter" i dr.).

78. Studioznija proučavanja autonimnih diktuma u svakodnevnom govoru,koliko znamo,nisu sprovođena.Razume se, upotreba autonimnih diktuma zavisi od mnogih faktora: vrste govora,tipa govorne interkomunikacije,teme i dr.

Navešćemo mišljenje Žudite i Žana-Kloda Milnera o upotrebi raznih vrsta diktuma u dijalogu.Oni kažu:

"(...) Citati u direktnom govoru kao i u slobodnom indirektnom govoru čine se veoma malo prirodnim u dijalogu; što se tiče indirektnog govora,ukoliko se on može pojaviti to će pre biti radi prenošenja reči nekoga ko je odsutan ili reči sagovornika koje je on mogao izgovoriti u nekom drugom momentu,izvan aktualne razmene replika." 31)

Ipak,nisu sve forme autonimnog diktuma odsutne iz aktualne razmene replika.To se vidi i iz sledećih primera uzetih iz transkribovanih dijaloga,gde autoniman diktum upotrebljavaju sâmi govornici i to u aktualnom momentu dijaloga:

"Mais je dis pas Sion,je dis Zion"(F.H.R.,77)

"(...) D'ailleurs tu as commis une erreur tu as dit 'rouge' "(F.H.R.,385)

" - D'après tout ce que tu m'as dit,tu as l'air assez réprimée par ton mari?

- Séquestrée,tu veux dire?Oh non!"

(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,129)

"Moi,je trouve qu'il vit bien mais,comme je t'ai déjà dit,il y a sûrement beaucoup de choses qui m'échappent"(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,279)

"Quand tu dis 'on ne s'est jamais sentis parents' peut-être que toi"(H.d'Istria et J.-J.Breton: R.P.E.,314).

79. U nekim vrstama dijaloga se,inače,veoma često upotrebljava onaj autoniman diktum koji označava sadržinu neaktualnih procesa.Evo nekoliko primera:

"Mais elle a gardé ça dans sa tête parce que le lendemain elle m'a dit:'Tu crois que Papa m'aimera toujours s'il a un gars?' "(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,131)

"Par exemple,chaque fois que l'aîné voit quelqu'un qui a une belle voiture,ou une belle maison,il affirme avec conviction:'C'est un bourgeois!' "

(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,61)

"Quand on leur pose une question:'Papa,je peux aller au cinéma?' ils répondent:'Combien ça coûte?'"

(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,29)

"Je demande à mon fils:'Tu comprends ce qu'il se passe?'.J'ai été très étonné de voir qu'il comprenait!"(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,183)
"Suzanne déclare par exemple:'Je le dis carrément. je ne voudrais plus vivre avec eux maintenant...' et Paul:'Ce n'est pas possible de vivre avec les parents quand on est marié'"(H.d'Istria et J.-J. Breton:R.P.E.,67)
"Deux mois plus tard je lui téléphone:'Peut-on venir'"(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,251).

80. Autoniman diktum,ukoliko je specifičan za određenu vrstu procesa,može ponekad izgubiti svoje refleksivno značenje i početi da označava tu vrstu govornog procesa.To se događa sa određenim izrazima koji se vrlo često upotrebljavaju u određenim radnjama da bi,sa vremenom,ti isti izrazi(zajedno sa metaglagolom "dire") postali oznake datih govornih procesa.Tako se dobijaju metaglagolski izrazi kao:"dire bonjour"-

Pr."Il passait dans le quartier,est monté dire bonjour"(J.Prévert et A.Pozner:H.,48),

"dire au revoir" -

Pr."Je suis juste venu vous dire au revoir en passant"(P.Daninos:J.,52),

"dire oui,non" -

Pr."Il dit toujours oui,mais finalement,il n'en fait qu'à sa tête"(J.Dubois et al.:L.,1239).

Krajni domet ovog razvoja autonima je njihova

verbalizacija,odnosno prelazak u kategoriju glagola. Glagole koji su postali od autonima prvi je proučavao Emil Benvenist.Benvenist je uzeo u obzir samo one autonimijske glagole koji su postali od autonima "govornih izraza"("locutionsde discours"),zbog čega im je dao naziv "delokutivni glagoli".[32] Za francuski jezik Benvenist navodi sledeće delokutivne glagole:"bisser","pester", "remercier","sacrer","saluer","tutoyer" i "vouvoyer".

Iz polja delokutivnih glagola Benvenist je pravilno isključio sve one glagole koji su postali od autonimiziranih uzvika(npr."huer") ili onomatopeja(npr."chuchoter") i stoga se ne može reći,kao što to čini Re-Debova,da pojam delokutivnih glagola potpuno odgovara pojmu autonimijskih glagola(up.Rey-Debove,1978:162).

B. Transponiran diktum

81. Transponiran diktum je svaki onaj diktum koji doslovno ne prenosi sadržinu govornog procesa,već je transponira na razne načine.Transponirana sadržina ima uvek nominalnu funkciju ili,drugim rečima,ona zavisi uvek strukturno i semantički od metaglagola.

Prema strukturi,diktum može biti imenička,infinitivna ili glagolska relacija.

a) Imenička relacija kao diktum

82. S obzirom na vrstu značenja,imeničke relacije možemo podeliti na metagovorne i predmetne.Oni metaglagoli

koji označavaju govorne procese sa njihove jezične i govorne strane imaju prevashodno metagovorne diktume i to u vidu metagovornih imenica za formu jezičkih i govornih jedinica(npr."voyelle","mot","verbe","phrase" i dr.).U tu grupu metaglagola spadaju:

"accentuer","avaler","bafouiller","chuchoter", "déclamer","épeler","prononcer","scander" i dr.

Evo nekoliko primera sa metagovornim imeničkim diktumom:

"Vous avez dit le mot qui m'encourage à continuer" (P.Bonte:V.V.,105)

"Le nouveau articula d'une voix bredouillante un nom inintelligible"(P.R.,97)

"Un acteur était venu sur la scène déclamer des poèmes patriotiques"(J.Dubois et al.:L.,477).

Većina gornjih metaglagola mogu imati i predmetne diktume,pri čemu se vrlo često menja sâma struktura diktuma(iz imeničke u infinitivnu ili glagolsku relaciju).

83. Mali je broj metaglagola u francuskom jeziku koji ne mogu uopšte uvoditi diktume.Tu osobinu imaju samo neki autonimijski glagoli(glagolski izrazi) kao:"dire bonjour","dire au revoir","tutoyer","vouvoyer" i još neki.Svi ovi metaglagoli sadrže diktum u njihovim temama i zbog toga ne dopuštaju spoljašnje diktume.

Za razliku od ove male grupe metaglagola,svi ostali imaju diktume.Manji broj metaglagola mogu uvoditi

imeničke relacije samo na jedan način:

1. Direktno ili bez predloga(npr."présenter qn à ", "paraphraser qn(qch)","citer qn(qch)","postposer qch","adverbialiser qch","conjuguer qch" itd.

2. Sa predlozima(npr."traiter qn de qch","se plaindre de qn(qch)","se targuer de qch","se recommander de qn","faire état de qch","inviter qn à qch" itd. i

3. Sa prilogom(npr."se définir comme").

84. Najbrojniji su metaglagoli koji mogu uvoditi imeničke diktume na dva načina:direktno i sa predlozima.

Najčešći predlozi za uvođenje diktuma su:"de","sur", "contre","pour","à propos de","au sujet de" i "après". Tako recimo metaglagol "parler" može uvoditi imenički diktum kako bez predloga("parler politique"),tako i sa svim gornjim predlozima osim "après".

S obzirom da je broj načina za uvođenje diktuma mali,to znači da je broj odnosa između diktuma i celokupnog značenja govornog procesa mali.To još znači da svi metaglagoli koji uvode diktum na isti način imaju i nešto zajedničko.

Tako,postoji jedna velika grupa metaglagola koji mogu direktno uvoditi diktum(npr."affirmer","alléguer", "annoncer","assurer","avancer","bafouiller","chuchoter", "indiquer","prédire" itd.).Međutim,ti isti metaglagoli mogu sadržinu diktuma podeliti na dva dela: prvi deo je imenička relacija sa predlogom "de",dok je drugi deo

glagolska relacija:

Pr."Le moins qu'on puisse dire de lui c'est qu'il est décontracté"(San-Antonio:A.F.P.,152).

S obzirom da je sadržina podeljena,za imeničku relaciju sa predlogom možemo reći da označava temu predstavljenog govornog procesa,dok glagolska relacija označava remu,odnosno ono što je o temi rečeno. 33)

85. Tematsko značenje imaju i imenički diktumi sa predlozima:"après","sur","au sujet de","à propos de" i "contre".

"Contre" se razlikuje od svih gornjih predloga po tome što on implicira da je odnos agensa prema diktumu (temi) negativan:

Pr."Il fulminait contre tant d'injustice" (E.Genouvrier et al.:N.D.S.,202).

Veliki je broj metaglagola koji mogu uvoditi diktum pomoću predloga "contre":

"aboyer","arguer","baver","bêler","beugler","blasphémer","bougonner","brailler","bramer","cancaner","caqueter","causer","chanter","cracher","criailler","crier", "croasser","déclamer","dégoiser","délirer","discourir", "disserter","divaguer","épiloguer","ergoter","éructer", "fulminer","geindre","glapir","grasseyer","grogner","grognonner","grommeler","gronder","gueuler","hurler","ironiser","jacasser","jaser","se lamenter","larmoyer","marmonner","marmotter","maronner","maugréer","médire","nasiller", "parler","pépier","pérorer","pester","philosopher","plai-

santer","pontifier","prêcher","professer","protester", "radoter","râler","ratiociner","récriminer","ronchonner", "rugir","tartiner","tonitruer","tonner","vociférer","vomir","zézayer","zozoter" i dr.

86. Predlog "pour" gradi isto tako paradigmu sa jednom grupom metaglagola. To su oni metaglagoli koji grade metaglagolske relacije sa direktnim interagensom i sa indirektnim diktumom pomoću predloga "pour":

"chicaner qn pour qch","complimenter qn pour qch", "critiquer qn pour qch","engueuler qn pour qch","disputer qn pour qch","féliciter qn pour qch","houspiller qn pour qch","quereller qn pour qch"," remercier qn pour qch" i dr.

Evo i jednog primera:

"Vous le remercierez pour son hospitalité"

(J.Dubois et al.:L.,1526).

Inače, gornji metaglagoli mogu uvoditi imeničke diktume i pomoću drugih predloga ili bez predloga(up. npr."chicaner qch à qn","complimenter qn sur qch", "critiquer qch","remercier qn de qch" itd.).

b) Infinitivna relacija kao diktum

87. Infinitivna relacija je svaka relacija u kojoj se njen glavni elemenat nalazi u infinitivu. Ovde ćemo se zadržati samo na onim infinitivnim relacijama koje se javljaju u strukturi metaglagolskih relacija i to u svojstvu diktuma.

Među metaglagolima koji označavaju značenjske slojeve govornih procesa broj onih koji ne mogu uopšte uvoditi infinitivne relacije je mali:

"conférer","contredire","deviser","dialoguer", "s'enquérir","jaser","médire","palabrer","pontifier", "raisonner".

Infinitivna relacija u svojstvu diktuma se može uvoditi na dva načina:bez predloga i sa predlogom("de", "pour" i "à").

88. Predlozi "pour" i "à" su ograničeni na one metaglagole koji koriste iste predloge i za uvođenje imeničkih relacija.

Sa predlogom "pour" infinitivne relacije mogu uvoditi metaglagoli kao:"chicaner","complimenter","critiquer","engueuler","disputer","féliciter","houspiller", "quereller","remercier" i dr.Karakteristično je da ti isti metaglagoli mogu uvoditi infinitivne relacije i sa predlogom "de".Tako recimo "complimenter" može imati sledeće dve relacije:

Pr."Pierre complimente Marie <u>pour avoir refusé</u>" i
"Pierre complimente Marie <u>d'avoir refusé</u>"
(M.Gross:Méthodes en syntaxe,203).

Predlog "à" se javlja samo sa metaglagolima:"convier","demander","inviter" i "offrir":

Pr."Le président de séance invita les assistants <u>à se taire</u>"(J.Dubois et al.:L.,932).

89. Od svih infinitivnih relacija najproduktivnije

su one bez predloga i sa predlogom "de". Najpre ćemo razmotriti one metaglagole koji imaju samo jednu mogućnost uvodenja infinitivnih relacija.

Tako, samo bez predloga infinitivnu relaciju uvode sledeći metaglagoli:

"affirmer", "annoncer", "assurer", "avancer", "avouer", "blasphémer", "cafarder", "certifier", "citer", "confesser", "confirmer", "contester", "déballer", "déclarer", "décocher", "décrire", "définir", "délirer", "dénier", "dénoncer", "dévider", "divaguer", "émettre", "énumérer", "épiloguer", "s'exclamer", "exposer", "exprimer", "formuler", "insister", "jurer", "maintenir", "moduler", "moucharder", "nier", "pérorer", "plaider", "prédire", "prétendre", "proclamer", "proférer", "prophétiser", "raconter", "rapporter", "récapituler", "se récrier", "récriminer", "relater", "résumer", "révéler", "souligner", "soutenir", "vanter".

U svim metaglagolskim relacijama sa direktnom infinitivnom relacijom u svojstvu diktuma, agens infinitiva je isti sa agensom metaglagola:

Pr. "Michèle entre dans la pièce avec Natacha, qui déclare s'ennuyer" (H.d'Istria et J.-J.Breton: R.P.E., 119).

90. Broj metaglagola koji uvode infinitivnu relaciju samo pomoću predloga "de" je isto tako veliki:

"accuser", "adjurer", "arguer", "attester", "bavarder", "blaguer", "causer", "commander", "commérer", "se confesser", "conjurer", "conseiller", "converser", "corner", "débattre",

"déconseiller","se dédire","défendre","se défendre", "défier","délibérer","demander pardon","dérailler", "déraisonner","discutailler","discuter","disserter", "enjoindre","s'entretenir","ergoter","exagérer","exiger","s'expliquer","faire état","faire part","geindre", "interdire","intimer","ironiser","justifier","se lamenter","marchander","maronner","menacer","monologuer", "se moquer","négocier","opiner","ordonner","s'ouvrir", "papoter","parler","pérorer","pester","philosopher", "se piquer","se plaindre","prêcher","prescrire","prier", "proposer","protester","quémander","râler","réclamer", "(se)recommander","rendre compte","reprocher", "rouspéter","solliciter","suggérer","supplier","se targuer","témoigner","se vanter".

91. Kod većine metaglagolskih relacija sa gornjim metaglagolima agens infinitiva je isti sa agensom metaglagola.U tom slučaju se može reći da je infinitiv agentivan:

Pr."Il s'était vanté de gagner cette course,et il est arrivé cinquième"(J.Dubois et al.:L.,1882).

Kod manjeg broja metaglagolskih relacija sa gornjim metaglagolima agens infinitiva je isti sa interagensom metaglagolske relacije i u tom slučaju se može reći da je infinitiv interagentivan:

Pr."Il m'a dit:'Je t'interdis de te confesser, tu n'as qu'un rhume de cerveau,tu m'entends... et on va le soigner comme tel.'"(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,47).

Interagentivan infinitiv mogu upravljati sledeći metaglagoli(od onih koji infinitivnu relaciju uvode samo pomoću predloga "de"):

"accuser","adjurer","commander","conjurer","conseiller","corner","déconseiller","défendre","défier", "enjoindre","interdire","opiner","ordonner","parler", "proposer","prêcher","prescrire","prier","recommander", "reprocher","solliciter","suggérer" i "supplier".

Samo četiri metaglagola iz gornjeg spiska mogu imati oba vida infinitiva(agentivan i interagentivan).To su:

"parler","proposer","solliciter" i "suggérer". [34)]

Tako,na primer,metaglagol "proposer" upravlja oba vida infinitiva u sledeće dve rečenice:

1.Agentivan

Pr."Il paraît que <u>tu</u> leur a proposé <u>de céder ton appartement</u>"(J.Dubois et al.:L.,1440)

2.Interagentivan

Pr."A la fin de l'interview,ils m'offrent un verre de gros-plan - le vin blanc de la région - en <u>me</u> proposant <u>de rester dîner avec eux</u>..." (H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,69).

92. Jedno od pitanja koja treba proučavati u vezi sa infinitivnon relacijom u svojstvu diktuma metaglagolskih relacija je i pitanje vremenske epohe koju infinitiv može označavati.

Prema temporalnoj rekciji infinitiva metaglagoli se mogu podeliti u tri vrste:

1. Metaglagoli koji upravljaju prošlost(koja se može protezati do sadašnjosti) i oni upravljaju prošli infinitiv(npr."accuser","arguer","attester", "se confesser" itd.)

2. Metaglagoli koji upravljaju budućnost(koja započinje u sadašnjosti) i oni upravljaju sadašni infinitiv(npr."adjurer","interdire","menacer" itd.) i

3. Metaglagoli koji mogu upravljati obadve epohe (npr."bavarder","commérer","conjurer","demander pardon","parler","pérorer" itd.).

93. Najveći je broj metaglagola koji mogu na dva načina uvoditi infinitivne relacije:direktno i sa predlogom "de".

Već smo spomenuli(v.paragraf 30) da je Moris Gros uočio da jedna velika grupa glagola(njih 193) može uvoditi infinitivne relacije na oba spomenuta načina.Što se tiče opšteg značenja tih metaglagola,ne možemo se potpuno složiti sa ocenom Morisa Grosa da relacija sa infinitivom bez predloga(N_o V à N_2 V^o - $inf\Omega$) "dozvoljava da se komunicira jedan fakt",dok relacija sa predlogom (N_o V à N_2 de V^2 - $inf\Omega$) prenosi "jedno naređenje". S obzirom na činjenicu da infinitivne relacije sa tim predlogom mnogo više potenciraju interodnos između agensa i interagensa,možda bi bilo pravilnije reći da relacije sa predlogom "de" označavaju takav interodnos koji angažuje interagensa u ostvarivanju procesa označenog datom infinitivnom relacijom.

U toj velikoj grupi od 193 glagola Gros je naveo i mnoge glagole sa metaforičnim metagovornim značenjem koji još nisu dovoljno kodifikovani da bi ušli u rečnike(npr."ahaner","asséner","aventurer","bourdonner","clignoter","cliqueter","crépiter","crisser","diffracter","éternuer","faire signe","fredonner","gargouiller" itd.).

Ako se iz Grosovog spiska izuzmu ovi glagoli kao i oni koji označavaju druge vrste govora(npr."câbler","écrire","envoyer","gesticuler","gribouiller","griffonner","mimer","minauder","siffler","télégraphier" i dr.), onda ostaje oko 100 metaglagola koji mogu imati oba vida infinitivnih relacija u svojstvu diktuma.To su sledeći metaglagoli:

"aboyer","ajouter","ânonner","babiller","bafouiller","balancer","balbutier","baragouiner","baver","bégayer","bêler","beugler","bougonner","brailler","bramer","cancaner","caqueter","chanter","chevroter","chuchoter","chuinter","claironner","clamer","commenter","communiquer","confier","conter","cracher","criailler","crier","croasser","débiter","déclamer","dégoiser","dicter","dire","énoncer","épeler","éructer","expliciter","expliquer","fanfaronner","garantir","gazouiller","gémir","glapir","grasseyer","grogner","grognonner","grommeler","gronder","gueuler","hurler","indiquer","insinuer","jacasser","lâcher","lancer","mâchonner","marmonner","marmotter","maugréer","mentionner","murmurer","narrer","nasiller","pépier","phraser","pleurer","pleurnicher",

"préciser","préconiser","professer","prôner","psalmodier","rabâcher","radoter","rapporter","réciter","repartir","répéter","répliquer","répondre","ressasser","rétorquer","riposter","ronchonner","roucouler","rugir","scander","seriner","signaler","souffler","spécifier","susurrer","syllaber","tartiner","téléphoner","tonitruer","tonner","transmettre","vociférer","vomir","zézayer" i "zozoter".

c) Glagolska relacija kao diktum

94. Diktum,kao deo metaglagolske relacije koji direktno zavisi od metaglagola,može i sâm biti glagolska relacija.U tom slučaju se za glagolsku relaciju kaže da je nominalizirana,jer zauzima mesto koje direktno zavisi od metaglagola i koje je obično popunjeno imeničkim relacijama.

Ono što je važno,sa značenjske strane,za glagolske relacije je pitanje o kompletnosti značenja transponirane sadržine govornog procesa.Prema tom kriterijumu,glagolske relacije možemo podeliti na problemske i neproblemske.

Problemske relacije transponiraju sadržinu govornog procesa na taj način što je glavni elemenat sadržine u njima predstavljen pomoću supstituta.S obzirom da supstitut ne sadrži celovitu informaciju o zamenjenom elementu,možemo reći da je taj elemenat dat u vidu problema kome treba naći rešenje.

Supstituti u problemskim relacijama su većinom isti sa supstitutima u upitnim rečenicama("quand","où","quel", "combien","comment","pourquoi" itd.) pa se,zbog toga, i problemske relacije nazivaju "indirektne upitne rečenice".Pored zajedničkih supstituta problemske relacije koriste i posebne:"si" i "ce(que,qui)".

Evo nekoliko primera problemskih relacija:

"On leur explique ce qu'on fait parce qu'elles nous posent des questions quand on va à une réunion ou à une manif."(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,157)

"Et quand j'ai vu mon père je lui ai craché tout ce que j'avais sur le coeur"(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,271)

"Je confirme ce que j'ai dit tout à l'heure"(R.Ž.M.)

"Quoi,non? Je dis ce que vous me dites de dire,et vous me dites ensuite de ne pas dire ce que je dis" (B.Vian:A.P.,135)

"Je ne veux pas ici redire ce que j'ai eu l'occasion de dire"(R.Ž.M.)

"Quand on travaillait avec notre père,tous les matins on discutait de ce que nous allions faire dans la journée et il arrivait fréquemment que notre avis l'emporte"(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,55).

95. Što se tiče glagolskog načina,interesantno je primetiti da glagol u problemskim relacijama može biti jedino u indikativu,a nikada u subjonktivu.To verovatno proizlazi iz činjenice što je indikativ,kako kaže Potje,

"retrospektivan,tetičan i on pretpostavlja",dok je subjonktiv "prospektivan,hipotetičan i on postavlja" (up.Pottier:1974,85).Dakle,glagol u problemskim relacijama je u indikativu zato što njihovi supstituti pretpostavljaju glavne elemente informacije koji nisu izrečeni u sâmim problemskim relacijama.

Treba reći da se razlika između značenja problemskih i neproblemskih relacija neutralizuje u korist neproblemskih u slučaju kada su one diktum onim metaglagolima koji označavaju govorne radnje iz grupe "postavljanje pitanja"(npr."demander","s'enquérir","poser des questions","questionner","interroger"):

Pr."Jean-Yves fume et je demande si cela a donné lieu à des discussions dans la famille"
(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,98).

Neutralizacija je prisutna i kada su metaglagolske relacije koje sadrže diktalne glagolske relacije upotrebljene u govornim radnjama kao što su:"postavljanje pitanja","naređenje" i slično:

Pr."Explique-moi comment tu t'y prends"
(J.Dubois et al.:L.,674).

96. Neproblemske glagolske relacije,za razliku od problemskih,pružaju jednu celovitu sliku o sadržini govornih procesa.

U neproblemskim glagolskim relacijama jedini supstitut je sveznička zamenica "que",jer sâmo ona može transponirati kompletne glagolske relacije.Ponekad,u

glagolskim relacijama koje se uvode sa predlogom,"que" može biti pridruženo supstitutom "ce" u ulozi antecendensa.

Evo nekoliko primera neproblemskih glagolskih relacija sa nekim metaglagolima:

"Paul débat avec Jean de ce que tu sois autorisé à venir"(M.Gross:Méthodes en syntaxe,69)

"Je lui ai répondu que je n'allais tout de même pas enfermer mon gosse pour faire du travail scolaire"(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,97)

"Il raconte qu'il prépare un livre"(J.Prévert et A.Pozner:H.,48)

"Je vous jure que j'ai pleuré"(P.Bonte:B.P.,67)

"J'ai pas la prétention d'affirmer que j'en connais plus de trois ou quatre"(P.Bonte:B.P.,87)

"Je ne peux pas prétendre que j'attends le métro" (San-Antonio:A.F.P.,70)

"Je vous garantis qu'il y a des gens qui répondent tout de suite aux lettres"(B.Vian:A.P.,248)

"Je vous préviens que je ne vous laisserai pas faire"(B.Vian:A.P.,261).

97. Neproblemske relacije u svojstvu diktuma su veoma pogodno tlo za pojavu poznatu pod imenom "slobodan indirektan govor".To su one neproblemske relacije u čijem sastavu ulaze i autonimični elementi.U tim relacijama dolazi do mešanja dva različita govora,do ulaženja tuđe reči u nečiji govor uprkos transpoziciji ili,kao što je

to Bahtin odlično izrazio,do govorne interferencije.

Evo nekoliko primera slobodnog indirektnog govora:

"Jean-Yves déclare à ce propos'que ce qu'il déteste le plus c'est d'être seul'"(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,99).

Ovde je dva puta obeležena autonimičnost glagolske relacije: najpre je sâma struktura glagolske relacije autonimična,a onda je sâm autor dodao i navodnike.

"Claude voulait pas faire d'heures supplémentaires, il disait que lorsqu'on commence à en faire,c'est un engrenage!"(H.d'Istria et J.-J.Breton:R.P.E.,70).

I ovde je glagolska relacija,uprkos transpoziciji, sačuvala svoju autonimičnost koju autor još više naglašava upotrebom uzvičnika.

Jedan interesantan primer govorne interferencije predstavlja sledeća rečenica:

"Mon père m'a dit que si j'y mettais les pieds qu'est-ce qu'il me passerait"(B.Vian:A.P.,231).

Ovde je autonimičnost sačuvana pomoću autorskog komentara(apodoza"qu'est-ce qu'il me passerait") koji upravo zbog svoje neobičnosti upućuje na izvorni govor.

98. Veliki je broj metaglagola koji mogu upravljati oba načina(i indikativ i subjonktiv)u neproblemskim glagolskim relacijama . To naročito važi za metaglagolske relacije sa interagensom(v.paragraf 30) gde upotreba glagolskog načina zavisi od toga kako govornik predstavlja odnos agensa prema interagensu i sadržaju dik-

tuma.

Za razliku od tih metaglagola postoje drugi čije značenje dozvoljava upotrebu isključivo jednog načina: indikativa ili subjonktiva. Zbog toga ćemo navesti samo te metaglagole.

Samo indikativ upravljaju:

"affirmer","alléguer","annoncer","arguer","assurer", "attester","avancer","avouer","bavarder","blasphémer", "cafarder","certifier","citer","commérer","complimenter", "conférer","confesser","confirmer","déballer","déclarer", "décocher","découvrir","décrire","se défendre","définir", "délibérer","demander pardon","dévider","deviser","dévoiler","dialoguer","discourir","discutailler","disserter", "émettre","s'enquérir","entretenir","s'entretenir","énumérer","expliquer","s'expliquer","exposer","exprimer", "faire état","faire part","formuler","geindre","ironiser","jaser","jurer","justifier","se lamenter","louanger", "maintenir","médire","moucharder","s'ouvrir","papoter", "parier","pérorer","philosopher","plaider","plaisanter", "prétendre","promettre","prophétiser","protester","raisonner","râler","rapporter","récapituler","se recommander", "relater","rendre compte","résumer","révéler","rouspéter", "souligner","soutenir","se targuer","témoigner","vanter", "se vanter".

Samo subjonktiv upravljaju:

"adjurer","commander","conjurer","conseiller", "contredire","convoquer","critiquer","débiner","décon-

seiller","défendre","défier","demander","dénigrer", "désavouer","disputer","enjoindre","exiger","inviter", "interdire","intimer","marchander","maronner","menacer", "se moquer","négocier","opiner","ordonner","palabrer", "se piquer","prêcher","préconiser","prescrire","proposer","réclamer","recommander","réprimander","reprocher","saluer","solliciter","suggérer","supplier".

99. Videli smo da se neproblemske glagolske relacije mogu uvoditi kao diktum ili samo pomoću supstituta "que", ili pomoću udvojenog supstituta ispred koga stoji predlog("de ce que" i "à ce que").Neki metaglagoli,koji mnogo češće uvode diktum pomoću udvojenog supstituta "de ce que",imaju alternativnu mogućnost da diktum uvode i samo pomoću "que":

"accuser","adjurer","attester","blaguer","chicaner", "commérer","se confesser","conjurer","débattre","défier", "délibérer","dialoguer","ergoter","s'expliquer","faire état","faire part","justifier","se lamenter","maronner", "médire","menacer","monologuer","se moquer","négocier", "palabrer","papoter","pérorer","pester","se piquer", "se plaindre","protester","rendre compte","rouspéter", "supplier","se targuer","se vanter" i dr.

Evo i jednog primera:

"Paul débat avec Jean de ce que tu sois autorisé à venir"

"Paul débat avec Jean que tu sois autorisé à venir"

(obe rečenice kod M.Gross-a:Méthodes en syntaxe,69).

GLAVA IV

SEMANTIČKA OBELEŽJA

100. Metaglagolske relacije u francuskom jeziku označavaju govorne procese u govornoj interkomunikaciji. Govorni procesi su referenti metaglagolskih relacija. Opis referenata metaglagolskih relacija predstavlja njihovo denotativno značenje.

Pored denotativnog značenja,koje je kognitivne prirode i ima logičku funkciju,metaglagolske relacije mogu posedovati još jedan vid značenja koji je veoma važan za njihovu upotrebu u govornoj interkomunikaciji.Taj vid značenja je vrednosne prirode i ima psihološku i socijalnu funkciju.Zbog toga ćemo ga i nazvati "vrednosno značenje". 35)

101. Broj konkretnih govornih procesa na francuskom jeziku je teoretski i praktično neizbrojiv.Međutim,određeni govorni procesi ušli su,pomoću nekih svojih karakteristika,u žižu interesovanja govornika francuskog jezika i dobili imena - metaglagolske relacije.Francuske metaglagolske relacije predstavljaju taksonomiju govornih procesa govornika francuskog jezika.Razume se, može se pretpostaviti da postoje govorni procesi koji još nisu imenovani kao i to da će biti novih govornih procesa koji će možda jednog dana dobiti imena.

Upoređivanjem francuskih metaglagolskih relacija

može se videti da se one razlikuju,a time i razvrstavaju po tome šta označavaju(njihovo denotativno značenje) kao i po tome kako to označavaju(njihovo vrednosno značenje).

Za imenovanje elementa "usmerenost označavanja" upotrebićemo termin "punktuacija". [36] Na planu jezika punktuacija se ogleda u načinu označavanja govornih procesa,odnosno u tome koja su obeležja govornih procesa označena(punktuirana) francuskim metaglagolskim relacijama.Na planu govora punktuacija se ogleda u interpretaciji govornih procesa,odnosno u izboru određenih obeležja govornih procesa za njihovo označavanje u konkretnim govornim radnjama.

1. OBELEŽJA DENOTATIVNOG ZNAČENJA

102. Šta predstavlja denotativno značenje metaglagolskih relacija? Parafrazirajući jednu misao Katrin Kerbrat-Orekjoni(Catherine Kerbrat-Orecchioni) [37] možemo reći da denotativno značenje metaglagolskih relacija predstavlja skup obeležja govornih procesa na osnovi kojih se ti govorni procesi mogu imenovati datim metaglagolskim relacijama.

Svaki govorni proces ima određenu sadržinu,određene učesnike,određenu supstancu u kojoj se ostvaruje kao i određenu funkciju.

Prema tome,za opisivanje denotativnog značenja metaglagolskih relacija možemo postulirati sledeće če-

tiri grupe obeležja:

1. Sadržina govornog procesa
2. Učesnici govornog procesa
3. Polje ostvarivanja govornog procesa i
4. Vid govornog procesa.

Sve seme iz gornjih grupa obeležja koje se aktualizuju u konkretnim metaglagolskim relacijama predstavljaju denotativno značenje tih relacija.

1.1. Sadržina govornog procesa

103. Sadržina govornog procesa predstavlja ono što je izgovoreno u tom govornom procesu(ovde imamo u vidu samo verbalni deo govornog procesa bez ostalih dodatnih kodova).

U svakom govornom procesu se javljaju određeni jezički i govorni elementi sa određenim izrazom i značenjem i svi zajedno učestvuju u ostvarivanju značenjskih slojeva govornih procesa.Prema tome,predmet punktuacije francuskih metaglagola može postati,u okviru obeležja sadržine,ili proizvođenje jezičkih i govornih elemenata ili proizvođenje njihovih značenjskih slojeva.

A. - Jezički i govorni elementi govornih procesa

104. Obeležja jezičkih i govornih elemenata koja mogu biti predmet punktuacije metagovornih glagola su veoma raznovrsna.Mi ćemo sva obeležja podeliti,prema nivoima gde se javljaju,na:

1. Fonološka
2. Gramatička i
3. Leksička.

a) Fonološka obeležja

Fonološka obeležja mogu biti fonematska i prozodijska.

I. Fonematska obeležja

105. Fonematska obeležja govornih procesa mogu biti predmet punktuacije određenih metaglagolskih relacija sa sledećim metaglagolima:

"abréger","allonger","articuler","aspirer","assibiler","assourdir","avaler","bafouiller","balbutier", "bégayer","bredouiller","bléser","cafouiller","chuinter","dénasaliser","détacher","diphtonguer","émettre", "élider","épeler","estropier","grasseyer","mâcher", "manger","marteler","mouiller","nasaliser","nasiller", "palataliser","prononcer","rouler","sonoriser","traîner", "tronquer","vélariser","vocaliser","zézayer" i "zozoter".

II. Prozodijska obeležja

106. Prozodijska obeležja su diferencijalna za sledeće metaglagole:

"aboyer","accentuer","ânonner","babiller","bêler", "beugler","cadencer","brailler","bramer","bouler","chuchoter","chevroter","corner","crier","débiter","déclamer","élever","gazouiller","glapir","grailler","graillon-

ner","gueuler","hausser","hurler","marmotter","moduler","murmurer","pépier","piailler","psalmodier","prosodier","rythmer","rugir","scander","susurrer","syllaber","tonitruer" i "tonner".

U gornji spisak smo uvrstili one metaglagole za koje smatramo da se u određenim metaglagolskim relacijama mogu upotrebiti za punktuaciju pretežno prozodijskih obeležja govornih procesa.Međutim,ne smemo izgubiti iz vida da su prozodijske seme prisutne i u značenjima mnogih drugih metaglagola.Kao što ćemo kasnije videti,to naročito važi za neke metaglagole koji punktuiraju odnos ili interodnos govornih procesa(npr. "gémir","geindre","râler","ronchonner" i dr.).

Prozodija je vrlo često tesno povezana sa značenjskim slojevima,tako da ona ponekad može biti redundantna sa jezičkim elementima govornih procesa. [38] Značaj prozodije se ogleda i formalno u sâmim jezičkim elementima na taj način što prozodijska obeležja postaju figure po kojima se imenuju sâmi govorni procesi. To naročito važi za one glagole koji označavaju proizvođenje zvukova od strane čoveka,a posebno od strane životinja.

Proces metaforizacije tih glagola možemo predstaviti na sledeći način: glagol zvuka postaje metagovorni glagol za punktuaciju prozodijskih obeležja(na tom stadijumu su,recimo,glagoli:"glapir","grailler","graillonner") i,na kraju,on počinje da punktuira odnos ili

interodnos govornog procesa(u taj poslednji stadijum pripadaju glagoli:"caqueter","croasser","rogner","roucouler" i dr.).

b) Gramatička obeležja

107. Broj gramatičkih obeležja jezičkih i govornih elemenata govornih procesa je veliki kako u gramatikama francuskog jezika,tako i uopšte u francuskoj lingvistici.Većina tih obeležja su predmet punktuacije metajezičkih glagola.Ipak,neka gramatička obeležja mogu biti predmet punktuacije i posebnih metagovornih glagola,kao što su:

"adjectiviser","adverbialiser","antéposer","compléter","conjuguer","décliner","décomposer","décortiquer","démembrer","dériver","féminiser","masculiniser", "nominaliser","passiver","périphraser","postposer", "préfixer","relativiser","remplacer","sélectionner", "soléciser","substantiver","substituer","syntagmatiser", "télescoper","topicaliser","transformer","transposer".

Spisak ovih metaglagola u poslednje vreme postaje bogatiji zahvaljujući ubrzanom razvoju lingvistike,a posebno transformaciono-generativne gramatike i njihovoj primeni u nastavi jezika.

c) Leksička obeležja

108. Obeležja iz ove grupe predstavljaju sva ona obeležja koja jezičke i govorne elemente govornog procesa

karakterišu kao jedinice svojstvene jezičkom sistemu uopšte,pojedinim jezičkim sistemima,pojedinim podsistemima ili pojedinim skupovima unutar datih jezičkih sistema.

Jezički i govorni elementi imaju,dakle,četiri vida leksičkih obeležja:

1. Oni su elementi jednog posebnog semiotičkog sistema - jezika.

Ovo obeležje je implicitno kod svih metaglagola, međutim ono je diferencijalno samo za neke metaglagole:"babiller","jacter","jaser","parler", "se taire","verbaliser".

2. Oni su deo posebnih jezičkih sistema.

Ovo obeležje je diferencijalno za sledeće metaglagole: "angliciser","arabiser","espagnoliser", "franciser","germaniser","gréciser","hébraïser", "yiddishiser","italianiser" i "latiniser".

3. Oni su deo posebnih jezičkih podsistema.

Ovo obeležje je predmet punktuacije sledećih metaglagola:"argotiser","jargonner" i "patoiser".

4. Oni su deo posebnih skupova u okviru jednog jezičkog sistema.

Sledeći metaglagoli punktuiraju govorne procese prema ovom obeležju:"archaïser","métaphoriser", i "néologiser".

B. - Značenjski slojevi

Najveći broj metaglagola imaju za predmet punktuacije značenjske slojeve govornih procesa.Samo dva značenjska sloja mogu biti predmet punktuacije metagovornih glagola: odnos i interodnos govornika.Misao i cilj su predmet punktuacije drugih vidova glagola.Međutim, treba napomenuti da je u značenju nekih metaglagola cilj veoma implicitan,tako da leksikografi često definišu te metaglagole i pomoću obeležja cilja govornih procesa.

a) Odnos

109. Odnos govornika prema misli je pokretač svih govornih procesa.Oni psihički procesi u kojima se odnos ostvaruje potpuno ili delimično u govoru su govorni procesi.Razlika između unutrašnjih i spoljašnjih intragovornih procesa je u fonaciji ovih poslednjih,dok je razlika između intra- i intergovornih procesa u tome što ovi poslednji sadrže još i interodnos i cilj govornih procesa.

Ovo ističemo zbog toga što postoje mnoge glagolske lekseme koje se u istoj formi upotrebljavaju za punktuaciju intra- i intergovornih procesa.Tako,veliki deo metaglagola koje smo nabrojali u odeljku o jezičkim i govornim elementima govornih procesa(kao npr. "conjuguer","substituer","transformer" i dr.) može imati dve vrste punktuacija: oni mogu označavati kako intragovorne,tako i intergovorne procese.

110. Za razliku od gornje distinkcije koja je moguća jedino ako pretpostavlja govorno mišljenje kao jedinstvenu osnovu svih intra- i intergovornih procesa, možemo napraviti još jednu distinkciju koja,sa svoje strane,pretpostavlja jedinstvenu referencijalnu funkciju svih intra- i intergovornih procesa.Reč je o razlikovanju između govora i metagovora prema kome možemo sve govorne procese podeliti na govorne i metagovorne.Naime,ukoliko referent misli jednog govornog procesa predstavlja jezički ili govorni elemenat(kao znak,oznaka ili označeno),onda se radi o metagovornom procesu.

Ovu distinkciju navodimo da bismo ukazali na činjenicu da jedne iste metaglagolske lekseme mogu označavati dva vida govornih procesa.Tako,recimo,metaglagol "accentuer" može označavati:1.govornu operaciju kao deo neke govorne radnje i 2.metagovornu radnju. U prvom slučaju "accentuer" punktuira jezička obeležja govornih procesa,dok u drugom slučaju on punktuira odnos govornika prema misli čiji je referent sâm znak.

Postoje metaglagoli koji,kada su upotrebljeni u metagovornom značenju,mogu punktuirati jedino metagovorne procese: "relever","se reprendre","traduire".

Vidimo dakle da većina metaglagola iz odeljka "A"(paragrafi 105,6,7 i 8) mogu punktuirati i odnos govornika ukoliko označavaju metagovorne radnje.

111. Mnogi metaglagoli koji punktuiraju odnos go-

vornih procesa sadrže implicitno i značenje mogućih interodnosa.Međutim,za razliku od sema za odnos koje su konstantne za sve glagolske relacije tih metaglagola, seme za interodnos su varijabilne u raznim metaglagolskim relacijama.

Seme za odnos su diferencijalne za takve metaglagole kao što su:

"ajouter","allégoriser","analyser","baver","bêcher","blasphémer","calomnier","caricaturer","célébrer","chanter","classifier","commenter","comparer","conclure","condamner","croasser","dauber","débiner","déblatérer","déclamer","décrier","définir","dénigrer","dénombrer","dénoncer","digresser","dire","dogmatiser","dramatiser","s'écrier","énoncer","énumérer","s'exclamer","exemplifier","expliciter","formuler","fustiger","généraliser","gloser","imiter","infirmer","insister","invoquer","jaser","louer","magnifier","maintenir","médire","mentionner","nommer","opiner","paraphraser","parodier","persifler","pester","se piquer","préciser","prétendre","proférer","raisonner","ratiociner","récapituler","récriminer","redire","répéter","résumer","sacrer","souligner","spécifier","taper sur","se targuer","tonner","vanter","vitupérer" i dr.

b) Interodnos

112. Iako je interodnos govornih procesa veoma važan elemenat u govornoj interkomunikaciji,on je u nekim go-

vornim procesima na drugom planu u poređenju sa odnosom i sa mišlju.Interodnos postaje dominantan u onim govornim procesima gde je misao tesno povezana sa sâmim intergovornikom.Metaglagoli koji označavaju takve govorne procese razlikuju se od ostalih upravo po tome što oni punktuiraju na prvom mestu interodnos govornih procesa.

Već smo videli(up.paragraf 109) da se neki intra- i intergovorni procesi označavaju pomoću istih metaglagolskih leksema.Analognu situaciju nalazimo i kod nekih metaglagola koji punktuiraju značenjske slojeve govornih procesa.Naime,ti metaglagoli,pomoću istih ili različitih metaglagolskih relacija,mogu punktuirati ili odnos ili interodnos govornih procesa.Takvi metaglagoli su npr.:

"blaguer","charrier","critiquer","défendre","invectiver","se moquer","moraliser","plaisanter","qualifier", "railler" i dr.

113. Seme interodnosa su diferencijalne za mnoge metaglagole.Ovde ćemo navesti jednu veću grupu tih metaglagola s napomenom da se interodnos(kao i odnos) agensa duplira istovetnim interodnosom koagensa kod onih metaglagola koji označavaju govorne interkomunikacije:

"anathématiser","annoncer","apostropher","appeler", "baratiner","bénir","bisser","blâmer","brocarder","catéchiser","se chamailler","chambrer","chapitrer","chuter", "commander","communiquer","complimenter","conférer",

"se confesser","confier","congratuler","conjurer", "conseiller","converser","convier","convoquer","cuisiner","déclarer","déconseiller","défier","demander", "deviser","disputer","engueuler","enguirlander","enjoindre","s'enquérir","s'entretenir","s'excuser","exiger", "expliquer","s'expliquer","féliciter","flatter","gager", "garantir","gourmander","haranguer","héler","houspiller", "huer","implorer","injurier","interdire","interpeller", "interroger","interviewer","intimer","inviter","jurer", "mander","marchander","menacer","mendier","morigéner", "négocier","objecter","objurguer","ordonner","ovationner", "parier","parlementer","polémiquer","prédire","prévenir", "prier","proclamer","promettre","proposer","protester", "quémander","quereller","questionner","rabrouer","réclamer","recommander","rembarrer","remercier","repartir", "répliquer","répondre","réprimander","reprocher","requérir","rétorquer","riposter","sacquer","saluer","semoncer", "solliciter","souffler","suggérer","supplier","tancer", "transmettre" i dr.

114. U nekim govornim procesima jezička i govorna obeležja mogu biti tako dominantna da postaju znak za sâm interodnos govornih procesa.To je,pre svega,situacija sa autonimijskim glagolima kod kojih su leksička ili gramatička obeležja govornih procesa postala figure za označavanje interodnosa tih procesa(up."bisser","chuter", "huer","remercier","saluer","tutoyer","vouvoyer" i dr.).

Kao što smo već spomenuli(v.paragraf 106), i mno-

gi metaglagoli koji punktuiraju prozodijska obeležja mogu postati figurativne oznake za interodnos. Ovde ćemo dodati još sledeće metaglagole iz te grupe:

"bougonner", "criailler", "grogner", "grognasser", "grognonner", "grommeler", "marmonner", "maronner", "maugréer", "rogner", "rognonner" i "ronchonner".

U značenju ovih metaglagola može, u zavisnosti od punktuacije, preovladavati ili interodnos ili odnos.

1.2. <u>Učesnici govornog procesa</u>

115. U obeležje "učesnici govornog procesa" spadaju dve kategorije: 1. govornik i 2. intergovornik. U kategoriji "intergovornik" možemo razlikovati tri podkategorije: 1. slušaoci 2. auditorijum i 3. sagovornik.

Kategorija "govornik" je deskriptivna za značenje svih metaglagolskih relacija. Ova se kategorija u metaglagolskim relacijama realizuje kao "agens" koji se ponekad može javiti u svom posebnom vidu kao "relejni agens".

Kategorija "intergovornik" se realizuje kao "interagens" ili "koagens" i ona je deskriptivna za sve interagentivne i koagentivne metaglagolske relacije.

Podkategorija "slušaoci" se realizuje kao "interagens" u metaglagolskim relacijama koje označavaju pasivne govorne radnje.

Podkategorija "auditorijum" se realizuje kao "interagens" u metaglagolskim relacijama koje označavaju aktivne govorne radnje, i kao "koagens" u metaglagolskim rela-

cijama koje označavaju aktivne govorne interkomunikacije.

Podkategorija "sagovornik" se realizuje kao "interagens" u metaglagolskim relacijama koje označavaju interaktivne govorne radnje,i kao "koagens" u onim relacijama koje označavaju govorne interakcije.

116. Obeležje "učesnici govornog procesa" je diferencijalno samo za tri metaglagola:"monologuer","soliloquer" i "dialoguer"."Monologuer" i "soliloquer" se razlikuju po tome što ovaj drugi označava govorni proces koji nije nikome upućen i,kao takav,predstavlja deo spoljašnje intrakomunikacije.

Pored osnovnog značenja,metaglagoli "monologuer" i "dialoguer" mogu da sadrže i značenje interodnosa:negativan interodnos kod prvog("monologuer") i pozitivan kod drugog ("dialoguer").

1.3. Polje ostvarivanja govornog procesa

117. Obeležje "polje ostvarivanja govornog procesa" odnosi se na supstancu u kojoj se ostvaruju govorni procesi. To obeležje možemo podeliti u dve posebne kategorije: 1.vrsta govora i 2.kanal prenošenja govornog procesa.

Govorni procesi se,prema vrsti,mogu podeliti na oralne i pisane.Ukoliko oralni procesi impliciraju i pisane govorne procese (prethodne ili buduće) , onda možemo reći da se radi o mešanim govornim procesima. Tako, na primer, metaglagol "lire" može označavati prebacivanje iz pisanog u oralni govor, dok "dicter" može ozna-

čavati ili obratan govorni proces(iz oralnog u pisani govor),ili dopunjeni prethodni proces(iz pisanog u oralni koji implicira ponovno prebacivanje u pisani govor).

Svi metaglagoli u metaglagolskim relacijama sadrže seme iz kategorije "vrsta govora".

Otkako se jednom realizuje u oralnom ili pisanom govoru,govorni proces se može prenositi dalje do intergovornika pomoću raznih supstanci(zvučni talasi,električni impulsi,elektromagnetni talasi),odnosno pomoću raznih sredstava koja koriste te supstance:radio,televizija , telefon i dr.

"Kanal prenošenja" je diferencijalno obeležje za tri metaglagola koja punktuiraju oralni govor: "bigophoner","téléphoner" i "tuber".

1.4. Vid govornog procesa

118. Svaki govorni proces ima određenu funkciju u okviru govorne interkomunikacije u kojoj se izvodi.Govorni procesi se,prema funkciji,mogu podeliti u nekoliko vidova: 1.govorne operacije 2.govorne radnje i 3.govorne interkomunikacije.

Govorne operacije su oni govorni procesi koji proizvode jezičke i govorne elemente govornih radnji.U govornim operacijama misao i odnos imaju za referente ne sâme jezičke i govorne jedinice,već njihove referente. Drugim rečima,govorne operacije su nesvesni govorni procesi koji su deo drugih svesnih govornih procesa.

Čim misao ima za predmet sâme jezičke i govorne elemente,onda ti procesi postaju govorne radnje(up.primere francuskih metaglagola koje smo dali u paragrafu 110).

Govorne radnje su svesni govorni procesi koji su proizvod govornih operacija govornika ili intergovornika i one sadrže značenjske slojeve.Po svojoj strukturi,govorne radnje mogu biti: 1.govorni akti 2.govorne sekvence i 3.govorne akcije(reakcije).Prema vidu govorne interkomunikacije govorne radnje su: pasivne, aktivne ili interaktivne.

Govorne interkomunikacije mogu biti: 1.pasivne 2.aktivne i 3.govorne interakcije.

Za sve pasivne i za veliki deo aktivnih govornih interkomunikacija ne postoje posebni metaglagoli koji bi ih označavali.Tu ulogu preuzimaju ili metaglagoli koji označavaju pasivne i aktivne govorne radnje:

Pr."Le soir,il faisait aux ouvriers des conférences sur la peinture italienne"(J.Dubois et al.:L.,380),

ili drugi vidovi glagola:

Pr."Le parti de l'opposition organisa une importante réunion"(E.Genouvrier et al.:N.D.S.,363).

Iako je granica između aktivnih govornih interkomunikacija i govornih interakcija u principu jasna,ipak kod nekih metaglagola ta je granica vrlo suptilna,jer njihovi referenti odslikavaju jedan kontinuum između oba vida govorne interkomunikacije.To se naročito odno-

si na one metaglagole koji punktuiraju u osnovi aktivne govorne interkomunikacije veoma bliske govornim interakcijama(npr."débattre","délibérer","discuter","palabrer" i dr.).

Seme obeležja "vid govornog procesa" su neophodne za opis denotativnog značenja metaglagolskih relacija.

2. OBELEŽJA VREDNOSNOG ZNAČENJA

119. Upotreba jezika u govoru je podvrgnuta delovanju odnosa,interodnosa i cilja govornika u svakoj govornoj radnji.

Vrednosno značenje reči i govornih struktura proizlazi iz odnosa govornika prema dva vida realnosti sa kojima su one povezane: prema referentima koje označavaju i prema intergovornicima kojima su upućene.Prema tome,vrednosno značenje reči i govornih struktura možemo svrstati u dve kategorije za koje predlažemo sledeće termine: "referentna vrednost" i "interkomunikativna vrednost". 39)

2.1. Referentna vrednost

120. Na sve što postane predmet misli ljudi reagiraju na određen način i uspostavljaju određen odnos prema referentima tih misli.Predmet misli govorne intra- ili interkomunikacije može postati kako vangovorna,tako i govorna stvarnost.

Odnos prema referentima može biti raznovrstan,među-

tim,ma koliko da je individualan i da potiče iz direktnog iskustva,odnos je socijalan samim tim što se izražava pomoću jezika.

Prvi i najočigledniji izraz odnosa prema referentima je sâma oznaka jezičkog znaka.Naime,ukoliko je oznaka motivirana,onda se uvek radi o određenim osobinama prethodnog referenta na osnovi kojih je novi referent dobio tu oznaku(up.npr. glagol "assaisonner" koji je na osnovi pozitivne referentne vrednosti koju ima u glagolskoj relaciji "assaisonner un aliment" mogao postati metaforična oznaka za metaglagolsku relaciju "assaisonner une conversation de mots plaisants").

Nije samo metafora ta koja koristi osobine referenata već tu spadaju mnoge druge jezičke i govorne pojave,kao što su: simbol,alegorija,komparacija,antonomazija,hipokoristici,pejorativi,laudativi,tabu-reči,psovke,eufemizmi itd.

Bez referentne vrednosti ne može se,tako reći,zamisliti nijedna veća govorna realizacija.Ona je u mitovima,poslovicama,vicevima,ukrštenicama,reklamama,nauci,politici,religiji,poeziji itd. 40)

Referentna vrednost jezičkih znakova se može proučavati kako dijahronijski tako i sinhronijski.Na planu sinhronije mogu se uočiti velike razlike u rasprostranjenosti određenih referentnih vrednosti.Tako,određena referentna vrednost može biti opštovažeća za sve Francuze(npr. pozitivna referentna vrednost izraza

"le coq gaulois" koji sumbolizuje Francusku u pozitivnom smislu) ili da važi samo za određene segmente društva(npr. polivalentne referentne vrednosti reči kao: "le socialisme","l'autogestion","les immigrés" itd.).

Svaka referentna vrednost predstavlja odraz društvenih uslova života i ona se kristališe kao skup istovetnih odnosa nekih pripadnika određenog društva ili celog društva prema referentima datih jezičkih znakova.

121. Svaki referent označen jezičkim(ili drugim) znakovima - predmeti,bića,procesi,stanja,osobine,odnosi i dr. - može imati određenu referentnu vrednost u nekom tematskom domenu.Referentna vrednost jezičkih znakova ne mora uvek biti aktualizovana u govornim radnjama, međutim ona kao vrednost postoji i po potrebi se može ponovo aktivirati.

Što se tiče metaglagola i metaglagolskih relacija, obaveštenja o njihovim referentnim vrednostima su vrlo oskudna u rečnicima francuskog jezika.Tako,recimo,u rečniku "Lexis" nalazimo samo oznaku "péjoratif" koju autori definišu na sledeći način: "qui comporte une idée défavorable,qui déprécie"(J.Dubois et al.:L.,1297). Ova oznaka je primenjena samo na desetinu metaglagola: "bafouiller","bavarder","bavasser","caqueter","criticailler","débiter","déclamer","discourir","discutailler", "jacasser","pérorer" i "vaticiner".

Referentnu vrednost metaglagolskih relacija u francuskom jeziku možemo podeliti u tri kategorije:pozi-

tivnu, neodređenu i negativnu.

Oznaka "pozitivna referentna vrednost" znači da većina govornika francuskog jezika smatra da su govorni procesi označeni tim relacijama pozitivni i da, prema tome, postoji velika verovatnoća da te relacije budu upotrebljene u pozitivnom smislu u konkretnim radnjama.

Oznaka "neodređena referentna vrednost" znači da se te relacije mogu upotrebljavati u oba smisla u zavisnosti od odnosa govornika prema konkretnim govornim radnjama koje su referenti datih relacija.

Oznaka "negativna referentna vrednost" implicira da će govornici upotrebiti te metaglagolske relacije da bi iskazali najčešće negativan odnos prema njihovim referentima.

Referentna vrednost metaglagolskih relacija je u velikom delu proporcionalna odnosu agensa prema temi ili prema interagensu date metaglagolske relacije.

122. Pozitivnu referentnu vrednost imaju, na primer, relacije sa sledećim metaglagolima:

"articuler", "bénir", "bisser", "cadencer", "complimenter", "converser", "définir", "énoncer", "entretenir", "expliciter", "expliquer", "exprimer", "féliciter", "garantir", "inviter", "préciser", "proclamer", "promettre", "proposer", "recommander", "remercier", "rythmer", "saluer", "souhaiter", "soutenir", "vouvoyer" i dr.

Neodređenu referentnu vrednost ima veliki broj metaglagola, kao npr.:

"accuser","crier","critiquer","demander","prier", "protester","répondre","répliquer","révéler","suggérer" i dr.

Negativnu referentnu vrednost imaju mnogi metaglagoli u francuskom jeziku.Među njima postoji jedna grupa kod kojih je vrednosno značenje mnogo izraženije od denotativnog značenja,koje je veoma neodređeno.Toj grupi pripadaju sledeći metaglagoli:

"bêtifier","blablater","débloquer","déconner", "délirer","déménager","dérailler","déraisonner","divaguer","pécufier" i "radoter".

Neki metaglagoli sa negativnom referentnom vrednošću upotrebljavaju se,najčešće,sa agensom koji označava ženska bića: "cailleter","caqueter" i "jacasser".

Od brojnih metaglagola sa negativnom referentnom vrednošću navešćemo sledeće metaglagole:

"ânonner","baragouiner","baver","bêcher","bégayer", "blasphémer","bonimenter","brailler","bredouiller", "cafouiller","cafarder","calomnier","cancaner","chapitrer","charrier","chicaner","chinoiser","chuinter", "clabauder","claironner","commérer","croasser","débiner", "dégoiser","engueuler","flatter","grasseyer","gueuler", "hurler","interpeller","injurier","maronner","médire", "mentir","nasiller","quémander","questionner","rabâcher", "ragoter","ratiociner","ressasser","rouspéter","solécisser","tutoyer","vaticiner","zézayer".

Referentna vrednost je,kao što smo rekli,visoko ko-

dirana.Razume se,referentne vrednosti nekih metaglagolskih relacija mogu biti različite u raznim društvenim grupama,a ponekad,i u raznim tematskim domenima.

2.2. <u>Interkomunikativna vrednost</u>

123. Govornim radnjama se,pored misli i odnosa prema njoj,izražava i interodnos i cilj govornika.

Govornici jednog jezika uče još od malih nogu na koji se način,i kojim jezičkim sredstvima izražava interodnos,koji su efekti tih sredstava na intergovornike i koja su najbolja sredstva za ostvarenje određenog cilja.Ukratko,govornici uče,između ostalog,i interkomunikativnu vrednost jezičkih i govornih elemenata,tj. značenje koje ti elementi mogu imati za intergovornika da bi se postigao određeni cilj.

Poznavanje interkomunikativne vrednosti jezičkih i govornih elemenata je funkcija uzrasta jedinke kao i njenog društvenog života u okviru date govorne zajednice.Naime,ukoliko je jedinka zrelija i ukoliko učestvuje u većem broju raznih vidova govorne interkomunikacije, utoliko će veće biti njeno poznavanje interkomunikativne vrednosti jezičkih znakova.Poznato je,na primer, da mala deca ne poznaju interkomunikativne vrednosti određenih jezičkih i govornih elemenata.Što se tiče sveta odraslih,u okvirima raznih segmenata društva razvijaju se razna sredstva sa istim interkomunikativnim vrednostima ili se ista sredstva upotrebljavaju za izražava-

nje raznih interkomunikativnih vrednosti.

124. Interkomunikativna vrednost jezičkih i govornih elemenata zavisi od mnogih činilaca između kojih su najvažniji: intergovornici(status,uzrast,pol,stanje, stavovi,motivi i namere,emocionalni odnos),polje ostvarivanja govornog procesa,govorna situacija,vid govorne interkomunikacije i referentna vrednost jezičkih znakova.

Ukoliko želi da ostvari određen cilj,govornik, dakle,treba da vodi računa o svim činiocima koje smo gore spomenuli.

Interkomunikativnu vrednost poseduju sva jezička i govorna sredstva: fonološka,leksička i morfo-sintaksička.Njihova vrednost u francuskom društvu je ogromna i raznovrsna pa se teško može zamisliti njeno potpuno opisivanje.Međutim,može se pretpostaviti da će opisi određenih vidova govorne interkomunikacije pojedinih grupa govornika dati dobre rezultate o interkomunikativnim vrednostima jezičkih i govornih sredstava upotrebljenih u tim govornim interkomunikacijama.

125. Što se tiče opisa interkomunikativne vrednosti leksičkih sredstava,možemo ga delimično naći u rečnicima francuskog jezika.Kažemo "delimično" jer leksikografi,po prirodi stvari,ne prave analize govornih interkomunikacija i ne mogu sve podatke o leksičkim jedinicama smestiti u rečnike.Uprkos tome,indikacije o interkomunikativnoj vrednosti su veoma opširne,iako je veći

deo tih indikacija dobijen svakodnevnim posmatranjem, a ne empirijskim istraživanjima.

Indikacije o interkomunikativnoj vrednosti leksičkih jedinica,koje se nalaze u rečnicima francuskog jezika,odnose se na razne činioce govorne interkomunikacije.Tako se,na primer,oznake o govornom nivou leksičkih sredstava odnose na sledeće činioce: intergovornici,polje ostvarivanja,govorna situacija i vid govorne interkomunikacije.Oznake govornog nivoa su više-manje iste u raznim rečnicima.Uglavnom se ponavljaju ili ukrštaju sledeća dva modela:

1. "Lexis" koristi sledeće oznake: "argotique", "populaire","familier" i "littéraire".
2. Genouvrier,Désirat i Hordé upotrebljavaju model sa pet govornih nivoa u njihovom rečniku "Nouveau dictionnaire des synonymes": "très familier","familier","courant","soutenu" i "très soutenu".

Pored indikacija o govornom nivou u rečnicima nalazimo i druge informacije koje mogu poslužiti za opis interkomunikativne vrednosti leksičkih jedinica.Takve su sledeće oznake: "régional","dialectal","vieux","vieilli", "néologisme","inusité","moderne","rare".

Tema govorne interkomunikacije je glavni činilac koji određuje domen upotrebe reči.Te su indikacije u rečnicima najbrojnije i one se redovito daju naročito za tehničke termine.

Ne manje važne za interkomunikativnu vrednost lek-

sičkih jedinica su i indikacije o njihovoj referentnoj vrednosti.Pored oznake "péjoratif",koju smo već spomenuli,referentna vrednost se indirektno opisuje i pomoću sledećih oznaka: "expressif"("plus expressif":"↑" i "moins expressif":"↓"),"figuré","par exagération","par plaisanterie","par ironie","trivial" i "vulgaire".

126. I pored tako značajnih i brojnih indikacija o leksičkim jedinicama koje se sreću u rečnicima,te informacije predstavljaju samo jedan momenat u opisu njihove interkomunikativne vrednosti.Glavni momenat, tj. znanje govornika francuskog jezika o efektima upotrebe leksičkih jedinica na intergovornike,ne može se naći u rečnicima.

Ako jedna leksema nosi oznaku "populaire",može se donekle pretpostaviti kakav će biti efekat njene primene u formalnim govornim interkomunikacijama,međutim ono što se ne može pretpostaviti jeste efekat te iste lekseme u govornoj interkomunikaciji između govornika koji upotrebljavaju taj nivo "populaire".

Opis interkomunikativne vrednosti pojedinih jezičkih i govornih elemenata možemo naći u dve vrste knjiga:s jedne strane,u onim knjigama čiji je cilj podučavanje u lepom i pravilnom govorenju i pisanju i,s druge strane,u knjigama iz lepe književnosti gde pisci ponekad analiziraju ili komentiraju interkomunikativnu vrednost određenih leksičkih i govornih jedinica.

127. Knjige prve vrste sadrže mnoge procene interko-

munikativne vrednosti raznih jezičkih jedinica a naročito su bogate uputima o upotrebi određenih govornih radnji.Tako,recimo,u knjizi Pjera Šanlena(Pierre Chanlaine) "Apprenez à parler" nalazimo,između ostalih,i sledeće savete koje važe za više slojeve francuskog društva:

"Vous pourrez toujours,dans une réunion,complimenter un collègue qui vient de recevoir une distinction"(str.62)

"On ne conquiert les femmes qu'avec de la patience et on ne leur fait de déclaration que,quand,par leur attitude et par leurs regards,on a acquis la certitude que cette déclaration sera bien accueillie"(str.99)

"On peut,devant le buffet,rencontrer des personnes amies qui vous présentent à des inconnus.(...) Serrez cette main,mais,surtout,n'allez pas dire:
- Enchanté de faire votre connaissance.C'est du style d'épicier de province.C'est vulgaire et c'est sot"(str.84-5)

"Appelez votre médecin 'docteur'.C'est un usage stupide.Mais c'est un usage"(str.76)

"Je viens d'écrire:subordonné.Utilisez en effet ce terme et non celui d'inférieur,qui a un caractère blessant.On n'aime pas être inférieur"(str.52).

128. Knjige druge vrste sadrže fina zapažanja o interkomunikativnoj vrednosti određenih jezičkih i govornih

jedinica.Knjiga Pjera Daninosa "Le jacassin" obiluje duhovitim opaskama.Jedno poglavje svoje knjige Daninos je naslovio:"Si l'on vous dit...n'y croyez pas". Tri tačke iz gornje rečenice Daninos je popunio mnogim iskazima koji,prema autoru,nose suprotno značenje od onog koje prezentiraju.Navešćemo deo tih iskaza koji sadrže metaglagolske relacije:

"Loin de moi l'idée de vous contredire,mais..."

"Je vais vous parler franchement..."

"Je plaiderai pour vous comme pour moi!"

"Sans vouloir me vanter,je crois bien être le premier à avoir dit..."

"Ce que je vous en dis,bien sûr,c'est pour votre bien...Personnellement je m'en f..."

"Mon collègue vous a dit,beaucoup mieux que je ne l'aurais fait moi-même..."

"A sa place,j'enverrais tout promener - et ça ne serait pas long,je vous le promets!"

"Je vous dirais bien de venir dîner...mais nous ne sommes pas encore installés."

"Je n'ai eu qu'un mot à dire...Ça les a arrêtés net"

"Quand je parle de l'incroyable naïveté des gens, je parle des gens en général...,pas de vous, bien sûr!"

"Je ne dis pas ça pour diminuer votre mérite,notez, mais..."

"Croyez bien que si nous vous demandons votre démission, c'est avant tout dans votre propre intérêt."
"Je n'ai pas de conseil à vous donner, mais à votre place..."

129. Elemente za opis interkomunikativne vrednosti metaglagolskih relacija možemo još pribaviti i iz metagovorne aktivnosti izvornih govornika francuskog jezika. Stavovi govornika o interkomunikativnoj vrednosti ne moraju uvek biti odraz realne vrednosti tih relacija u njihovom vlastitom govoru, ali, u svakom slučaju, oni će predstavljati autentičan izraz društvenog prelamanja interkomunikativne vrednosti metaglagolskih relacija.

U cilju da utvrdimo koji elementi utiču na interkomunikativnu vrednost određenih metaglagolskih relacija, napravili smo jednu malu anketu sa dva izvorna govornika francuskog jezika - intelektualci, različitog pola i rođenih u raznim krajevima Francuske. Stavovi oba govornika su se ponekad poklapali, a drugi put razilazili. Navest ćemo neke njihove procene:

"Débagoler":
M(uškarac): "C'est un peu vieillot. Les gens de la génération de mes parents, dans un contexte familier, avec un enfant, ils emploieront 'débagoler', mais les gens de ma génération ne l'emploieront pas."
Ž(ena): "J'ai jamais entendu ce verbe."

"Dégoiser":

M: "C'est un verbe que je n'emploie pas.Il a un sens péjoratif envers l'agent de l'action.Si tu dis à quelqu'un:'Arrête de dégoiser' c'est une forme d'injure. J'ai plus souvent entendu 'débagoler' que 'dégoiser': il a un peu vieilli."

Ž: "Moi,je connais 'dégoiser' et pas 'débagoler'.'Dégoiser' semble en effet assez rare,archaïque."

"Galéjer":

M: "C'est 'exagérer',c' est gentil.On l'emploie dans tous les milieux.Sa popularité date d'avant guerre - cf. Pagnol)

Ž: "Je ne dirais pas cela,puisque je ne l'ai pas entendu employer à Paris où j'ai vécu."

"Charrier":

M: "C'est pas péjoratif.Ce n'est plus actuel et je crois que c'est de ma génération."

Ž: "Je ne l'emploie pas.Les garçons,mes frères,l'employaient beaucoup entre eux."

"Attiger":

M: "Ça me semble moins employé que 'charrier' et donc plus fort.Bon,quand moi,par exemple,j'étais au lycée, on employait beaucoup plus souvent 'charrier' qu' 'attiger'.Si tu dis à quelqu'un:'Tu charries' c'est pas forcément une insulte,ça veut dire:'Je suis pas dupe,mais tu peux continuer' et si tu dis à quelqu'un:'Tu attiges' ça veut dire:'Bon,tu exagères,tu arrêtes! '"

Ž: "C'est encore un verbe que j'ignore."

"Brailler":

M: "Dans 'brailler' il y a une distance sociale. Quand je dis de quelqu'un qu'il braille, ça veut pas simplement dire qu'il crie: je veux dire qu'il crie et qu'il est vulgaire."

Ž: "En effet, 'brailler' est péjoratif et discordant, râpeux."

Gornji stavovi ilustruju mogućnost upotrebe ovakvih istraživanja za utvrđivanje interkomunikativne vrednosti. Razume se, stavovi izvornih govornika mogu biti samo polazna etapa, orijentir u daljem istraživanju konkretnih govornih interkomunikacija.

ZAKLJUČAK

Svaki naučni rad predstavlja istraživanje koje postavlja hipoteze o određenoj problematici i nastoji da ih dokaže.Međutim,rad je istovremeno i krajnji proizvod ili samo jedan od mogućih zapisa jednog dubljeg,dužeg i mnogo bogatijeg istraživanja koje se odvija u mislima i psihi pojedinca i koje se obično ne zapisuje.Zapis i proživljeno istraživanje se upravo ukrštaju u zaključku kao strukturalnoj jedinici naučnog rada.

Da bi napisao zaključak,autor mora posle svake rečenice rada "vratiti film" na proživljeno istraživanje. Jedino se upoređivanjem ta dva prostora može i govoriti o tome šta je urađeno i šta bi trebalo nadalje uraditi.

Cilj,koji smo sebi postavili,bio je opisivanje metagovornih glagola u francuskom jeziku: njihove sintakse i semantike.Put koji smo odabrali u našem radu za ostvarivanje tog cilja podelili smo u dve etape: prvi deo predstavlja određivanje i omeđivanje semantičkog polja metagovornih glagola,dok smo u drugom delu prišli opisu tog polja.

Najpre je trebalo definisati sâm pojam metagovornih glagola.Ključni pojam za određivanje tog polja je pojam metagovora kao osnovnog elementa samog termina "metagovorni glagoli". U međuvremenu,polazeći od naše definicije pojma metagovora i njemu bliskog pojma meta-

jezika,dali smo panoramu razvoja shvaćanja tih pojmova u lingvistici.Taj razvoj smo podelili u tri etape i u svakoj od njih izneli smo mišljenja istraživača koji su raspravljali o problematici metagovora i metajezika.

Da bismo definisali pojmove metagovora i metajejika,morali smo poći od definicije pojmova govora i jezika.Govor smo definisali kao poseban vid značenjskog ponašanja kod ljudi koji,upotrebljavajući jezik kroz govornu aktivnost,proizvode govorne jedinice.Otuda i naša definicija metagovora: sve ono što u jeziku ili govoru označava sâm govor.Ako jezik predstavlja poseban vid semiotičkog sistema koji omogućava govoru da obavlja svoje funkcije,onda je metajezik sve ono što u jeziku ili govoru označava sâm jezik.Ukoliko iz pojma metagovora isključimo pojam metajezika,onda se definicija prvog pojma sužava na ono što označava govornu aktivnost koja proizvodi govorne jedinice.

Uža definicija metagovora omogućila nam je da odredimo i omeđimo semantičko polje metagovornih glagola: metagovorni glagoli su svi oni glagoli koji označavaju oralnu govornu aktivnost koja proizvodi govorne jedinice.Na osnovi gornje definicije podveli smo pod zajednički imenitelj "metagovorni glagoli" dve do sada posebno proučavane grupe glagola: "verba dicendi" i performativne glagole.

Svako semantičko polje predstavlja celinu sastav-

ljenu od elemenata između kojih postoje određeni odnosi. Celinu i elemente smo dobili na taj način što smo,iz rečnike savremenog francuskog jezika,ekscerpirali one glagole i glagolske izraze koji označavaju govornu aktivnost.Spisak koji dajemo u prilogu sadrži oko 880 francuskih metaglagola i metaglagolskih izraza iz raznih nivoa francuskog jezika.Taj spisak nije potpun i on se može dopunjavati novim metaglagolima.Naime,u spisku nema ono što smo mi isključili kao ni ono što nismo znali a verujemo da postoji.

U spisak nismo uneli mnoge neutralne glagole koji mogu imati metagovorno značenje.Tako su izostali aspektualni glagoli(npr. "commencer","finir","se mettre à", "terminer" i dr.) kao i neki drugi neutralni glagoli (npr."éclairer","examiner","produire" i dr.).

Iz spiska smo izostavili i one metaglagolske izraze sastavljene od potpornih glagola(Grosov termin "verbes de support") i metagovornih imenica koji imaju pandan u metagovornom glagolu sa istom korenskom morfemom(npr. "faire des compliments","donner un ordre" itd.).

Proučavati odnose između elemenata jednog semantičkog polja znači proučavati odnose između sâmih referenata koji su označeni tim elementima.Referenti glagolskih semantičkih polja su,za razliku od referenata imeničkih semantičkih polja,uglavnom manje proučavani i stoga nedovoljno strukturirani.To važi i za domen oralne govorne aktivnosti čijem smo strukturiranju posvetili

drugu glavu našeg rada.

Strukturacija domena govorne aktivnosti iziskivala je uvođenje novih pojmova ili predefiniciju već postojećih termina.Nadamo se da sistem pojmova,kojeg smo postulirali kao sastav strukture govorne aktivnosti,odgovara objektivnoj stvarnosti,odnosno implicitnom znanju govornika o tom sistemu koje se ispoljava u njihovom govoru.

Insistiranje na strukturaciji referenata znači da mi podržavamo one lingviste koji smatraju da semantika treba da bude referencijalna.Time hoćemo reći da značenje jezičkih i govornih jedinica ne može biti strukturirano ukoliko to nisu sâmi referenti tih jedinica sa njihovim osobinama.

Na osnovi opisa govorne aktivnosti kao referenta značenja metagovornih glagola pristupili smo razradi njihovih sintaksičkih i semantičkih obeležja.

Sintaksička analiza treba da nam omogući da vidimo kojim se govornim modelima označavaju govorni procesi ili,drugim rečima,koji elementi izražavaju uočene odnose između referenata govornih procesa.

Svi modeli u kojima finitni glagoli vezuju uz sebe ili podrazumevaju i druge elemente imaju zajedničko to što označavaju određene pojave iz unutrašnje ili spoljašnje stvarnosti.Te su pojave u govornim modelima izražene diskretnim jedinicama između kojih postoje određeni odnosi.Upravo zbog toga smo te modele nazvali

"glagolske relacije".Opis glagolskih relacija sa metagovornim glagolima je urađen sa stanovišta opštosti odnosa izraženih u tim relacijama.

Najpre smo obradili one elemente koji su zajednički glagolskim relacijama koje označavaju ljudske interaktivnosti.To su: agens,interagens i koagens.Zatim smo predstavili jedan specifičniji elemenat koji se sreće, osim u metaglagolskim relacijama,i u glagolskim relacijama koje označavaju psihičke procese.To je elemenat koji označava sadržinu govornih procesa i njemu smo dali naziv "diktum".

Proučavajući elemente metaglagolskih relacija došli smo do zaključka da sintaksički modeli ne mogu adekvatno predstaviti i razgraničiti razne značenjske podgrupe metaglagola.Naime,semantička obeležja i na njima zasnovane grupacije metaglagola su mnogo brojniji od sintaksičkih modela koji ih predstavljaju.Tako sintaksička obeležja donekle korespondiraju jedino glavnim vidovima govornog procesa.Od tri klasifikatorna sintaksička obeležja jedno je negativno,a dva su pozitivna: 1.odsustvo interagensa i koagensa može,ali ne mora biti uvek distinktivno za metaglagolske relacije koje označavaju govorne operacije 2.prisustvo interagensa je distinktivna oznaka za metaglagolske relacije koje označavaju govorne radnje i 3.prisustvo koagensa je diferencijalno za metaglagolske relacije koje označavaju govorne interkomunikacije.

Sintaksička analiza nam je isto tako pokazala da

treba,prilikom svake analize metaglagolskih relacija, voditi računa o postojanju dva posebna nivoa: 1.nivo elemenata metaglagolske relacije i 2.nivo učesnika govorne interkomunikacije koji upotrebljavaju date metaglagolske relacije.Ova se dva nivoa poklapaju jedino u slučaju performativnih glagolskih relacija,gde jedan isti sintaksički model izražava istovremeno oba nivoa.

Semantička analiza treba da nam otkrije kakav je sadržaj značenja koje se realizuje u metaglagolskim relacijama.

Semantičku analizu metaglagolskih relacija sproveli smo na dva nivoa; 1.nivo denotativnog i 2.nivo vrednosnog značenja.Ovi nivoi odnose se samo na metagovorno značenje glagolskih leksema,a ne i na njihovo etimonsko značenje koje,razume se,nije ni moglo naći mesta u našem radu.

Ako denotativno značenje metaglagolskih relacija predstavlja skup obeležja govornih procesa na osnovi kojih se ti govorni procesi mogu imenovati datim metaglagolskim relacijama,onda treba proučiti koja su to obeležja i kakva je njihova distribucija u značenjima metaglagola.

Za opis denotativnog značenja postulirali smo četiri grupe obeležja: 1.sadržina govornog procesa 2.učesnici govornog procesa 3.polje ostvarivanja govornog procesa i 4.vid govornog procesa.U svakoj od gornjih grupa obeležja odredili smo više kategorija i podkategorija ko-

je specificiraju data obeležja.

Svi metaglagoli u metaglagolskim relacijama sadrže seme iz gornjih četiri grupa obeležja.Međutim nisu sva semantička obeležja podjednako važna za značenje metaglagola.Po tom kriterijumu sva obeležja smo podelili na diferencijalna i deskriptivna.Naime,kod svakog metagovornog značenja postoji uglavnom jedno obeležje koje je differentia specifica njegove definicije.To obeležje je diferencijalno za dato značenje.Ostala obeležja su neophodna za opis celovitog značenja metaglagolske relacije.Ta obeležja su deskriptivna za dato metagovorno značenje.

Što se tiče distribucije denotativnih obeležja,mi smo u našem radu naznačili samo diferencijalno značenje jednog velikog broja francuskih metaglagola.

Ako je misao govornog akta ta koja oubličava denotativno značenje,onda su odnos,interodnos i cilj govornog akta ti koji stvaraju i realizuju vrednosno značenje. Obeležja vrednosnog značenja su,za razliku od denotativnih obeležja,opštojezička i opštogovorna,što znači da se iste kategorije vrednosnih obeležja manifestuju u različitim semantičkim poljima.

Za opis vrednosnog značenja metaglagolskih relacija postulirali smo dve grupe obeležja: 1.referentnu i 2.interkomunikativnu vrednost.

Ukoliko referentna vrednost metaglagolskih relacija predstavlja skup istovetnih odnosa govornika jednog druš-

tva prema referentima tih relacija(govornim procesima), onda se ona može manifestovati u tri kategorije: 1.pozitivna 2.neodređena i 3.negativna referentna vrednost. Svaka od ovih kategorija predstavlja predikaciju na denotativno značenje metaglagolskih relacija.

Analizirajući oznake u rečnicima francuskog jezika, došli smo do zaključka da dati rečnici ne daju obaveštenja o referentnoj vrednosti(osim nekih oznaka koje se vrlo sporadično primenjuju,kao npr. oznaka "péjoratif", koja je primenjena na desetinu metaglagola).

Referentna vrednost,zajedno sa drugim činiocima, igra veliku ulogu u profiliranju interkomunikativne vrednosti metaglagolskih relacija.Interkomunikativnu vrednost smo definisali na sledeći način: to je značenje što ga govornici pridaju konkretnim metaglagolskim relacijama da bi ostvarili svoje ciljeve kod intergovornike.

Interkomunikativna vrednost je tako bogata i tako raznovrsna da je njeno proučavanje vrlo teško,a to važi pogotovo za predstavljanje rezultata tih proučavanja. Kompletne indikacije o interkomunikativnoj vrednosti ne mogu se naći na nijednom mestu.Jedini pravi put ka tim informacijama predstavlja proučavanje konkretnih govornih interkomunikacija u kojima se realizuju metaglagolske relacije.

U međuvremenu,dali smo pregled četiri izvora u kojima se mogu naći delimični zapisi o interkomunikativnoj vrednosti: 1.rečnici francuskog jezika 2.knjige o

kulturi govora(oralnog i pisanog) 3.beletrističke knjige i 4.stavovi izvornih govornika.

Istraživanje vrednosnog značenja mnogi autori rezervišu za takve discipline kao što su: sociolingvistika,etnolingvistika,psiholingvistika,pragmatika,stilistika,literarna semiotika i dr.Uvodeći vrednosno značenje u semantička obeležja mi se pridružujemo onim autorima koji plediraju za jednu integralnu semantiku čiji će domen biti proučavanje raznih nivoa značenja jezičkih i govornih jedinica u raznim vidovima govorne intra- i interkomunikacije.

BELEŠKE

1) "Le langage dans lequel nous parlons du premier langage et avec les termes duquel nous voulons construire la définition de la vérité pour le premier langage.Nous appelons le premier langage 'langage objet', et le second 'métalangage'.",A.Tarski: "La Conception sémantique de la vérité et les fondements de la sémantique",in Logique,Sémantique,Métamathématique, t.II,str.279,Ed.Armand Colin,Paris,1974(Citirano prema J. Rey-Debove,1978:13).

2) "C'est une sémiotique qui traite d'une sémiotique; dans notre terminologie,cela doit signifier une sémiotique dont le contenu est une sémiotique.La linguistique même doit être une telle métasémiotique.", L.Hjelmslev: Prolégomènes à une théorie du langage. Les Editions de Minuit,Paris,1971,str.150.

3) "(La métalangue est) l'ensemble des phrases qui permettent de parler d'une partie de la langue,y compris la totalité de la grammaire.",Z.Harris: Structures mathématiques du langage,Dunod,Paris,1971,str.19.

4) Ova misao kao da predstavlja anticipaciju gore spomenutih radova Harisa.

5) "Whenever we use language to talk or write about language,we use language in a metalinguistic function", G.Leech: Semantics,Penguin Books,Harmondsworth,1974, str.352.

6) Up. časopis "Littérature",Larousse,Paris,br.27 iz 1977. u kome su štampana saopštenja sa simpozijuma o metagovoru održanog u januaru 1977. godine.

7) "Chacun de nous, quel que soit son propos, recourt nécessairement à cette 'fonction métalinguistique' lorsque des commentaires sur le dire sont indispensables à la communication, notamment lorsqu' il faut ajuster le discours à ce qu'il est censé désigner et signifier(pour rappeler, pour apprendre, pour désambiguïser)", J. Rey-Debove: Le Métalangage, Le Robert, Paris, 1978, str.1.

8) "L'ensemble de la métalangue et du métadiscours d'une langue L_1 est le métalangage M_1 d'une langue L_1.", J.Rey-Debove, op.cit., str.21.

9) "Appelons métalangue ce qui dans le lexique, la syntaxe et la pragmatique d'une langue naturelle donnée permet de dire quelque chose sur cette langue(et/ou sur d'autres langues). Appelons métalangage, tout modèle conceptuel artificiel destiné à décrire ou à simuler le fonctionnement d'une langue naturelle(ou du langage en général). Appelons enfin, métadiscours, tout discours actualisant ou formulant, entre autres choses, une métalangue et/ou un métalangage.", H.Besse: "Métalangages et apprentissage d'une langue étrangère", Langue Française, n°47, Larousse, Paris, 1980, str.121.

10) Interesantno je primetiti da je ovu formulaciju Bahtina među prvima preuzeo Roman Jakobson u članku: "Les embrayeurs, les catégories verbales et le verbe russe" (up.R.Jakobson: Essais de linguistique générale, Les Editions de Minuit, Paris, 1963, na str.177).

11) "L'énonciation est le fait de communiquer une pensée par la parole", Ch.Bally: "Les notions grammaticales d'absolu et de relatif", in Essais sur le langage, str. 197, (éd.J.-Cl.Pariente), Les Editions de Minuit, Paris, 1969.

12) "La modalité exprime l'attitude d'un sujet vis-à-vis d'une représentation virtuelle", Ch.Bally, op.cit., str.197.

13) "Tantôt enfin le verbe cumule les fonctions modale et déclarative: ainsi affirmer signifie 'dire qu'on croit', se plaindre(d'être oublié) 'dire qu'on est mécontent', louer 'dire qu'on approuve'; promettre,jurer,c'est 'dire qu'on s'engage à qch',dire que - subj. 'dire qu'on veut que' etc.", Ch.Bally: Linguistique générale et linguistique française,A.Francke,Berne,1965, str.51.

14) "Ce sont tous des verbes qui permettent de communiquer un fait(au moyen des deux premières structures) ou un ordre(au moyen des deux autres).Ils apparaissent tous comme signifiant 'dire' accompagné d'une modalité d'émission de la communication.", M.Gross: "Les bases empiriques de la notion de prédicat sémantique", Langages,n°63/1981,Larousse,Paris,str.46.

15) "(...) qui explicitent la valeur illocutoire d'une énonciation,ou la nature illocutoire de l'acte que nous produisons en formulant cette énonciation.", J.L.Austin: Quand dire,c'est faire,Seuil,Paris,1970, str.152.

16) "Un verbe quelconque de parole,même le plus commun de tous,le verbe 'dire',est apte à former un énoncé performatif si la formule :'je dis que...',émise dans les conditions appropriées,crée une situation nouvelle.", E.Benveniste: "La philosophie analytique et le langage", in Problèmes de linguistique générale I,Gallimard,Paris,1966,str.273.

17) "Seuls peuvent entrer dans un énoncé performatif les verbes qui désignent des actions accomplies par la parole.",O.Ducrot: Dire et ne pas dire,Hermann,Paris, 1972,str.75.

18) Up. na primer radove Anskombra(Jean-Claude Anscombre), Slakte(Denis Slakta),Rulea(Eddy Roulet),Kornulijea (Benoît de Cornulier).

19) "Les énoncés performatifs contiennent le plus souvent un verbe qui implique l'emploi de la parole(Je condamne...,Je promets...,J'autorise...,etc.) mais qui n'est pas un verbe métalinguistique proprement dit. La majorité des verbes performatifs sont de cette nature.",J.Rey-Debove: Le Métalangage,Le Robert,Paris, 1978,str.179.

20) Takvo "zaboravljanje" srećemo kod Dikroa koji,želeći da objasni razliku između pojmova implikacije i presupozicije,suprostavlja glagole "dire" i "parler" na sledeći način: "Le français,et sans doute beaucoup d'autres langues,opposent nettement l'acte d'utiliser le langage('parler') et la communication d'une information à l'aide du langage('dire').",O.Ducrot: La preuve et le dire,Maison Mame,Paris,1973,str.214.

21) Up.Eddy Roulet: Langue maternelle et langues secondes, Hatier,Paris,1980,na str.38.Rule,sa svoje strane,napominje da je taj termin preuzeo iz knjige J.C.Sinclair-a i M.Coulthard-a: Towards an Analysis of Discourse,C.U.P.,Cambridge,1975.

22) Bahtin je to odlično izrazio: "Značenje nije u reči, niti u duši govornika,niti u duši slušaoca.Značenje je efekat uzajamnog delovanja govornika i slušaoca na materijalu datog glasovnog kompleksa.To je električna varnica što se javlja sâmo kada se spoje dva pola.",M.Bahtin: Marksizam i filozofija jezika,Nolit, Beograd,1980,str.115.

23) Vaclavik,Biven i Džekson smatraju da ljudi mogu komunicirati na dva načina: "digitalno" i "analoški".Digitalni način,prema autorima,koristi konvencionalne zna-

ke i tu spada prvenstveno jezik,dok analoški način koristi spontana i prirodna sredstva koja su konvencionalizirana i koja su bogata semantikom,a nemaju razrađenu sintaksu.(Up.P.Watzlavick,J.H.Beavin et D.D.Jackson: Une logique de la communication,Seuil, Paris,1972,na str.57 i dalje).

24) "Simplement quelque chose me dit qu'il faut parler à la personne qui monte avec moi.Non seulement je suis ennuyé si je ne dis rien,mais je suis ennuyé pour le locataire s'il ne trouve rien à dire.", P.Daninos: Un certain monsieur Blot,Le livre de poche, Paris,1973,str.41.

25) "D'abord il faut trouver quelque chose à dire.Or ce qu'il y a de plus pénible,c'est le démarrage: la première phrase.Le plus souvent,ce que j'essaie de prononcer(...) me paraît tellement inutile,tellement creux,que je préfère y renoncer.C'est un tort.Plus j'attends pour parler,moins j'ai envie de le faire. Je regrette très vite de ne pas m'être lancé plus tôt. Mon propre silence me paralyse.C'est le début de l'engourdissement.",P.Daninos: op.cit.,str.173.

26) Katrin Fuks i An-Mari Leonar smatraju da obeležje agentivnosti nije prvobitno već da se ono izvodi iz prisustva pozitivnih vrednosti obeležja animiranosti i usmerenosti.One kažu: "Nous dirons donc qu'une notion-source fonctionne comme agent,si et seulement si elle fonctionne à la fois comme animé et support-de-visée.", C.Fuchs et A.-M.Léonard: Vers une théorie des aspects, Mouton,Paris-La Haye-New York,1979,str.324.

27) "Le complément 'auprès de N' est particulier,ce n'est pas un locatif comme dans 'Auprès de ma blonde,il fait bon dormir',il n'est d'ailleurs pas permutable en tête de phrase.Surtout il introduit un nouvel élément de

sens,mettant en jeu une communication verbale de 'Marie' à 'Jean'.",M.Gross: Méthodes en syntaxe.Hermann, Paris,1975,str.103.

28) "Si nous comparons 'J'ai entrepris avec Paul de faire cela'et 'J'ai parié avec Paul de faire cela' l'interprétation du complément 'avec N' d''entreprendre' est du type le plus général('accompagnement'),que l'on trouve par exemple dans 'Je mange cela avec Paul'. Par contre,le complément 'avec N' de 'parier' est lié au sens du verbe:un pari nécessite plusieurs actants (N_0 et N_2).En d'autres termes, 'parier' est un verbe symétrique mais pas 'entreprendre'.La préposition 'avec' de 'parier' peut être remplacée par 'à' sans changement de sens,la relation de symétrie opérerait donc entre N_0 et N_2 comme avec 'parler'.",M.Gross: op. cit.,str.196-7.

29) Up. Ch.Bally: Linguistique générale et linguistique française,na str.149 i dalje.

30) O pojmovima modusa i diktuma kod Bajija,up.Ch.Bally: op.cit.,na str.36 i dalje.

31) "La citation en discours direct et en discours indirect libre semblent au contraire fort peu naturelles dans le dialogue;quant au discours indirect,s'il peut apparaître,c'est plutôt pour relater les propos d'un absent ou ceux que l'interlocuteur avait pu tenir à un autre moment,en dehors de l'échange de répliques actuel.",J.Milner et J.-Cl.Milner: "Interrogations, reprises,dialogue",str.130, in Langue,discours,société.Pour Emile Benveniste,(éd.J.Kristeva,J.-Cl.Milner, N.Ruwet),Seuil,Paris,1975.

32) Up. Benvenistov članak "Les verbes délocutifs" koji datira iz 1958. g. i koji je ponovo objavljen u njegovoj knjizi: Problèmes de linguistique générale I, Gallimard,Paris,1966,str.277-285.

33) Termine "tema" i "rema" preuzimamo iz radova praških lingvista(Matheziusa,Firbasa,Daneša).U našem radu ti se pojmovi odnose na predstavljenu sadržinu govornog procesa(diktum),a ne na iskaz aktualnog govornog procesa.Primena pojmova teme i reme na diktume kao elemente glagolskih relacija sa gornjim metaglagolima implicira da mi smatramo da se ti pojmovi(sa njihovim uobičajenim definicijama) mogu primeniti adekvatno sâmo na sadržinu određenih vidova govornih procesa (opisivanje,prepričavanje i slično).

34) Ovde nismo naveli metaglagole "demander" i "offrir", koji isto tako mogu imati oba vida infinitivnog diktuma,zbog toga što oni mogu uvoditi infinitivne relacije i pomoću predloga "à".Inače mogućnost svih tih glagola da uvode oba vida infinitivne relacije eksplicitno je spomenuta ili obrađena,koliko znamo,kod sledećih autora:M.Gross:Méthodes en syntaxe,Hermann,Paris,1975, (metaglagoli:"demander" na str.328,"suggérer" na str. 343,"offrir" na str.337,"proposer" na str.339 i "solliciter" na str.367);François Réquédat:Les constructions verbales avec l'infinitif,Hachette,Paris,1980(metaglagoli:"demander","proposer" i "offrir" svi na str.36-7); Pierre Le Goffic et Nicole Combe Mc Bride:Les constructions fondamentales en français,Hachette-Larousse, Paris,1975(metaglagoli:"parler" na str.109 i "offrir" na str.133);Michel Martins-Baltar:"Actes de parole", in Un niveau-seuil,Hatier,Conseil de l'Europe,Paris, 1976(metaglagol:"proposer" na str.120).

35) Opredelili smo se za termin "vrednosno značenje",a ne za termin "konotativno značenje",jer nam se ovaj drugi činio prezasićen raznim sadržajima i "konotacijama" (lingvističkim,filozofskim,literarnim itd.) a istovremeno i nedovoljno slikovit za imenovanje datog pojma. Inače,termin "vrednosno značenje" se inspiriše Bahtinovim analizama gde on upotrebljava termine:"vrednosni

kontekst","vrednosni akcenat","vrednosna orijentacija" i "ocena".Bahtinove analize su nas i podstakle da bliže razmotrimo pojam vrednosnog značenja i da ga pokušamo sistematizirati(Up.M.Bahtin: Marksizam i filozofija jezika,Nolit,Beograd,1980,na str.115-19).

36) Termin "punktuacija" preuzimamo,u adaptiranoj formi i u promenjenom značenju,iz prevedene knjige američkih autora P.Watzlavick-a,J.H.Beavin-a,D.D.Jackson-a: Une logique de la communication,Seuil,Paris,1972,na str.52. Francuski termin "ponctuation" čini nam se prikladnijim za našu svrhu od engleskog originala "segmentation" koji potiče od Worf-a i koji je kod nas preveden kao "segmentacija",ali u drugim teorijskim okvirima(Up. B.L.Vorf: Jezik,misao i stvarnost,BIGZ,Beograd,1979, na str.164 i dalje.).

37) "Répondre à la question: quels sont les sèmes d'un mot 'X'? c'est répondre à cette question éqivalente: quelles sont les propriétés qu'il est nécessaire et suffisant qu'un objet possède pour povoir être adéquatement désigné par 'X'?",C.Kerbrat-Orecchioni: La connotation, P.U.L.,Lyon,1977,str.6.

38) Međuzavisnost prozodije i značenjskih slojeva iskoriščavana je i za motiv nekih književnih dela.Tako recimo Bahtin navodi kao primer knjigu Dostojevskog "Piščev dnevnik" u kojoj se nalazi jedan fragmenat gde prozodija ima prevagu nad leksičko-gramatičkim sredstvima i ostaje jedina koja prenosi značenjske slojeve.Sličan slučaj nalazimo u priči Karela Čapeka "Dirigent Kalina". Čapek isto tako koristi važnost prozodije,ali se iz konteksta vidi da je u toj priči prozodija manje-više redundantna sa jezičkim elementima.Naime,Čapekov glavni junak uspeva da otkrije cilj i smisao govorne interakcije između muškarca i žene jedino slušanjem,i to noću,a da pritom ne poznaje njihov jezik(engleski) .On je

razumeo ceo tok interakcije samo po prozodiji. Junak kaže: "Čuo sam, a čuti znači više nego razumeti reči." (Up. K. Čapek: Plava hrizantema, Kultura, Beograd, 1964, str. 192.

39) U jednom ranijem još neobjavljenom radu ("Vrednosni sistemi u jeziku") vrednosno značenje smo posmatrali sa stanovišta interpretatora i dali mu naziv "vrednosna ocena". Pri tome smo postulirali tri vida vrednosne ocene: "referentnu", "stilsku" i "estetsku". Međutim, ukoliko pođemo od govornika, onda vrednosna ocena reči i govornih struktura postaje vrednost za govornika što povlači za sobom i promenu statusa stilske i estetske vrednosne ocene koje sada postaju deo interkomunikativne vrednosti.

40) Ono što se u Francuskoj zove "Dictionnaire des idées reçues" ne predstavlja ništa drugo nego objašnjenje, u vidu rečnika, uglavnom referentne vrednosti nekih reči i izraza u francuskom jeziku, a ponekad i njihove interkomunikativne vrednosti.

PRILOG

SPISAK METAGOVORNIH GLAGOLA I GLAGOLSKIH IZRAZA U FRANCUSKOM JEZIKU

N.B. Podvučene forme glagola ne grade metaglagolske relacije i one su date samo kao indikacija mesta u azbučnom redu.

Abjurer

Aborder un sujet

Aboyer

Accentuer

Acclamer

Accomoder qn de toutes pièces

Accuser
 accuser ses péchés

Adjectiviser

Adjurer

Admonester

Adresser
 s'adresser

Adverbialiser

Affaler(s')

Affirmer

Ajouter

Allégoriser

Alléguer

Aller
 ne pas y aller avec le dos de la cuiller
 ne pas y aller par quatre chemins
 aller au cri

Allonger(s')
 allonger la sauce
 allonger les oreilles

Analyser

Anathématiser

Anecdotiser

Angliciser

Annoncer
 annoncer la couleur

Apostropher

Appeler
 en appeler à
 appeler au secours
 en appeler de
 appeler l'attention de qn sur

appeler un chat un chat
se faire appeler Jules
(Arthur)

Arabiser

Archaïser

Argotiser

Arguer

Argumenter

Articuler

Aspirer

Assibiler

Assourdir

Assurer

Attaquer
s'attaquer à

Attester

Attiger(la cabane)

Avaler

Avancer

Avoir
avoir des mots(une prise
de bec etc.) avec
avoir la langue bien
pendue(affilée)
avoir la langue trop
longue
avoir une langue de
vipère
avoir qch sur le bout
de la langue

Avouer

Babiller

Badiner

Bafouiller

Bagouler

Bailler
la bailler belle

Baisser la voix

Balancer
balancer la cavalerie

Balbutier

Baragouiner

Baratiner

Battre
battre en brêche
battre la brèloque
battre la campagne
battre le rappel auprès de
battre les buissons

Bavarder

Bavasser

Baver

Bécher

Bégayer

Bêler

Bénir

Berluer

Bêtifier

Beugler

Bigophoner

Biner

Bisser

Blablater

Blaguer

Blâmer

Blasphémer

Bléser

Bonimenter

Bonir
  la bonir belle

<u>Boucler</u>
  la boucler

<u>Bouffer</u>
  se bouffer le nez

Bouffonner

Bougonner

Bouler

Brailler

Braire

Bramer

Bredouiller

Briser

Brocarder

Cadencer

Cafarder

Cafouiller

Cafter

Cailleter

Calomnier

Cancaner

Caqueter

Caricaturer

<u>Casser</u>
  casser le morceau
  casser le morceau à
  casser du sucre sur(le dos de)

Catéchiser

Causer

Célébrer

Certifier

Chamailler(se)

Chambrer

Changer de disque

Chanter
  chanter les louanges de
  chanter pouilles à
  chanter Ramona
  chanter toujours la même chanson
  chanter victoire

Chapitrer

Chariboter

Charrier
  charrier dans les bégonias

<u>Chercher</u>
  chercher la petite bête

chercher des poux(des crosses,des histoires, chicane,querelle) à
chercher ses mots

Cherrer

Chevroter

Chialer

Chicaner

Chicoter

Chigner

Chiner

Chinoiser

Chipoter

Chiquer

Chuchoter

Chuinter

Chuter

Citer

Clabauder

Claironner

Clamer

Classifier

Commander

Commenter

Commérer

Communiquer

Comparer

Complimenter

<u>Comprendre</u>
faire comprendre ce que parler veut dire

Compter
compter ses mots

Conclure

Condamner

Conférer

Confesser
se confesser

Confier

Confirmer

Congratuler

Conjuguer

Conjurer

Conseiller

Conter
conter des balivernes
conter fleurette à
conter par le menu

Contester

Contredire

Contrer

Controverser

Converser

Convier

Convoquer

Corner

Corriger

Couper
 se couper

Cracher

Crâner

Craquer

Criailler

Crier
 crier au charron
 crier miracle(merveille)
 crier au scandale(à la
  trahison,au meurtre etc.)
 crier à tue-tête(à plein
  gosier,comme un sourd:un
  putois,un perdu,etc.)
 crier casse-cou(gare)
 crier comme un aveugle
  qui a perdu son bâton
 crier famine(la faim,
  misère)
 crier famine sur un tas
  de blé
 crier grâce
 crier sur les toits
  (à son de trompe)

Criticailler

Critiquer

Croasser

Croiser le fer avec

Cuisiner

Dauber

Débagoler

Déballer
 déballer ses outils
 déballer son savoir

Débattre

Débiner
 débiner le truc

Débiter

Déblatérer

Débloquer

Déborder son sujet

Déboutonner(se)

Déclamer

Déclarer

Décliner
 décliner ses titres

Décocher

Décomposer

Déconner

Déconseiller

Décortiquer

Décrier

Décrire

Déculotter(se)

Dédire(se)

Dédramatiser

Défendre
 se défendre

Défier

Définir

Dégoiser

Dégréner

Dégueuler

Délibérer

Délirer

Demander
 demander des comptes
 demander des dommages-intérêts
 demander en grâce
 demander pardon
 demander raison

Démembrer

Déménager

Démentir

Dénier

Dénigrer

Dénombrer

Dénoncer

Dérailler

Déraisonner

Dériver

Descendre en flammes

<u>Desserer</u>
 ne pas desserer les dents

Détacher

Détailler

Dévider
 dévider son écheveau
 dévider le jar

Dévoiler
 dévoiler ses batteries

Dialoguer

Dicter

Digresser

Diphtonguer

Dire
 avoir beau dire
 dire à qui veut l'entendre
 dire au revoir(bonjour)
 se dire
 se dire des aménités
 en dire de belles(de toutes les couleurs)
 dire des vacheries
 dire des vérités premières
 dire de vive voix
 le dire en bon français (en toutes lettres)
 dire du bien(du mal) de
 dire halte
 dire le fin mot
 ne dire mot
 dire pis que pendre
 dire sa façon de penser (son fait,ses quatre vérités) à
 dire son mot
 dire un mot(un petit mot)

Discourir

Discutailler

Discuter
 discuter le bout de gras

Disputer
 disputer sur la pointe
  d'une aiguille
 se disputer

Disséquer

Disserter

Divaguer

Dogmatiser

Donner
 donner de l'eau bénite
  de cour
 donner des coups d'épée
  dans l'eau
 donner des coups d'épingle
 donner des noms d'oiseaux
 donner le bonjour(bonsoir)
 donner la parole à
 donner sa parole d'honneur
 en donner sa tête à couper
 donner un coup de patte
 donner une entorse à la
  vérité
 donner un rendez-vous

Doucher

Dramatiser

Dresser
 se dresser sur ses ergots

Echanger

Echarper
 se faire écharper par

Ecorcher une langue

Ecrier(s')

Effleurer un sujet

Elever la voix

Elider

Emboucher la trompette

Emettre

Enfoncer des portes ouvertes

Engagerune conversation

Engueuler
 s'engueuler
 engueuler qn comme du
  poisson pourri

Enguirlander

Enjoindre

Enoncer

Enquérir(s')

Entamer une discussion

Entretenir
 s'entretenir

Enumérer

Envoyer
 envoyer au diable(à tous
  les diables,sur les roses,
  paître,promener)
 ne pas envoyer dire à

Epeler

Epiloguer

Ergoter

Eructer

Espagnoliser

Estropier

Eventer la mine

Etre sur son beau dire

Evoquer

Exagérer

Exclamer(s')

Excuser(s')

Exemplifier

Exiger

Expliciter

Expliquer
s'expliquer

Exposer

Exprimer
s'exprimer

Faire
faire amende honorable
faire bravo
faire de la casuistique
faire de la graisse
faire de l'esprit
faire des gorges chaudes de
faire des messes basses
faire des misères
faire du flan
faire grief de qch à
faire du jardin
faire du raffût(du Rébeca, du ramdam,du pétard,du barouf)
faire des remarques(une observation,des remontrances) à
faire l'apologie(l'éloge, le panégirique) de
faire la grosse voix
faire le black-out sur
faire le marc de café(le grand jeu,la boule de cristal)
faire le rodomont
se faire leurs adieux
faire part de
faire parade de
faire profession de
faire ses doléances à
faire ses réserves sur
faire son autocritique
faire son mea-culpa
faire son numéro
faire un compte rendu
faire un dessin
faire un jeu de mots
faire un lapsus(une faute, un cuir,un pataquès)
faire un topo(un pallas)
faire une allusion
faire une comission
faire une tirade sur

Fanfaronner

Féliciter

Fendre un cheveu en quatre

Fermer
la fermer
fermer la bouche(sa boîte)

Flatter

Forcer la note

Formuler

Fourcher
la langue lui(me,te) a fourché

Foutre
se foutre à table

Franciser

Frotter les oreilles

Fulminer

Fustiger

Gager

Galéjer

Garantir

Garder le silence

Gasconner

Gausser(se)

Gazouiller

Geindre

Gémir

Généraliser

Germaniser

Glapir

Glisser
glisser dans les feuilles

Gloser

Goguenarder

Gonfler

Gouailler

Gourmander

Grailler

Graillonner

Grasseyer

Gratter où ça le démange

Gréciser

Griller

Grogner

Grognasser

Grognonner

Grommeler

Gronder

Groumer

Gueuler

Haranguer

Hébraïser

Héler

Heurter de front

Houspiller

Huer

Hurler
hurler avec les loups

Imiter

Implorer

Incendier

Indiquer

Infirmer

Injurier

Inscrire
s'inscrire en faux contre

Insinuer

Insister

Installer
en installer

Interdire

Interpeller

Interroger

Interviewer

Intimer

Invectiver

Inviter

Invoquer

Ironiser

Italianiser

Jaboter

Jacasser

Jacter

Jargonner

Jaser
jaser comme une pie borgne

Jaspiner

Jeter
jeter à la tête(au nez) de
jeter de l'huile sur le feu
jeter feu et flamme contre
jeter des fleurs
jeter des pierres dans le jardin de
jeter la pierre à

Jouer
jouer son va-tout
jouer sur les mots

Jurer
jurer comme un charretier
jurer ses grands dieux(le ciel)

Justifier
se justifier

Lâcher
lâcher le paquet
lâcher les écluses

Laisser
laisser dormir
laisser échapper

Laïusser

Lamenter(se)

Lancer
lancer des pointes à
lancer la flèche du Parthe
lancer un appel

Larmoyer

Latiniser

Laver la tête à

Lécher les pieds(les bottes,
le cul) de

Lever un lièvre

Ligoter

Lire

Livrer

Louanger

Louer

Mâcher
ne pas mâcher ses mots

Mâchonner

Madrigaliser

Magnifier

Maintenir

Mander

Manger
manger le morceau
manger son blé en herbe

Marchander

Marivauder

Marmonner

Marmotter

Maronner

Marteler

Masculiniser

Maudire

Maugréer

Médire

Menacer

Mendier

Mentionner

Mentir

Métaphoriser

Mettre
mettre à nu
se mettre à table
mettre à toutes sauces
mettre au défi
mettre en boîte
mettre en question
mettre les pieds dans le
plat
mettre les points sur
les "i"
mettre une sourdine à
mettre sur le tapis

Moduler

Monologuer

Monter une garde à

Moquer
se moquer

Moraliser

Mordre
se mordre la langue

Morigéner

Moucharder

Moucher

Moufter

Mouiller

Mousser
 faire mousser

Murmurer

Narrer

Nasaliser

Nasiller

Négocier

Néologiser

Nier

Nominaliser

Nommer

Objecter

Objurguer

Offrir
 offrir ses condoléances à

Opiner

Opposer à qn une fin de non recevoir

Ordonner

Oter la paille de l'oeil de

Ouvrir
 s'ouvrir
 ouvrir la bouche
 ouvrir un avis

Ovationner

Palabrer

Palataliser

Papoter

Paraphraser

Parier
 parier à cent contre un

Parlementer

Parler
 en parler à son aise
 ne parler que par pointes
 se parler
 parler à bâtons rompus
 parler à coeur ouvert
 parler à la cantonade
 parler à mots couverts
 parler Auvergnat(Yiddish, Javanais)
 parler chapeau bas
 parler d'abondance
 parler dans le tuyau de l'oreille
 parler de choses et d'autres
 parler de corde dans la maison d'un pendu
 parler d'or
 parler en l'air
 parler "ex professo"("ex cathedra")
 parler français
 parler français comme une vache espagnole
 parler grassement
 parler haut
 parler par aphorismes(par paraboles,par sentences)
 parler petit nègre
 parler pour parler(pour ne rien dire)

parler pour la galerie

Parloter

<u>Passer</u>
passer au bleu
passer condamnation
passer de la pommade
passer sous silence
passer un savon(un suif, un champoing)

Passiver

Patoiser

Pécufier

<u>Perdre</u>
perdre sa salive
se perdre dans les nuages

Périphraser

Pérorer

Persifler

Peser ses mots

Pester

Philosopher

Phraser

Piailler

Pinailler

<u>Piper</u>
ne pas piper mot

Piquer(se)

Plaider
plaider le faux pour savoir le vrai
plaider le pour et le contre

Plaindre(se)
se plaindre que la mariée est trop belle

Plaisanter

Pleurer

Pleurnicher

Pointiller

Polémiquer

Polissonner

Politiquer

Pontifier

<u>Porter</u>
porter aux nues(au pinacle)

<u>Poser</u>
poser une question(une colle)

Posticher

Postposer

Potiner

Pousser

Prêcher
prêcher dans le désert
prêcher pour sa paroisse

Préciser

Préconiser

Prédire

Préfixer

<u>Prendre</u>
s'en prendre à

se prendre aux cheveux
se prendre de querelle
prendre fait et cause pour
prendre la parole
prendre qn à partie

Prescrire

Présenter
se présenter
présenter un tableau poussé au noir

Prétendre

Prêter serment

Prétexter

Prévenir

Prier

Proclamer

Proférer

Professer

Promettre
promettre monts et merveilles

Prôner

Prononcer
se prononcer
prononcer une allocution (un speech, etc.)

Prophétiser

Proposer

Prosodier

Protester

Psalmodier

Qualifier

Quémander

Quereller
se quereller

Questionner

Rabâcher

Rabrouer

Raconter
raconter des billevesées
en raconter des vertes et des pas mûres
raconter par le menu

Radoter

Ragoter

Railler

Raisonner

Râler

Ramasser
se faire ramasser

Ramener sa fraise (la ramener)

Ramoner

Rappeler

Rapporter

Ratiociner

Réaffirmer

Récapituler

Réciter

Réclamer

réclamer à cor et à cri
se réclamer de

Recommander

Récrier(se)

Récriminer

Redire

Réfuter

Relater

Relativiser

Relever

Rembarrer

Remettre
en remettre

Remercier

Remonter au déluge

Renauder

Rendre
rendre compte de
rendre raison de

Rengainer son compliment

Rentrer dans sa coquille

Renvoyer la balle à

Répandre
se répandre en reproches (éloges,etc.)

Reparler

Repartir

Répéter
se répéter

Répliquer

Répondre
répondre "ad rem"
répondre du tac au tac
répondre vertement
répondre la messe

Reprendre
se reprendre

Réprimander

Reprocher
se reprocher

Requérir

Ressasser

Rester
rester coi
rester court

Résumer

Rétorquer

Retracer

Révéler

Revenir à ses moutons

Riposter

Rogner

Rognonner

Rompre des lances avec qn pour

Ronchonner

Roucouler

Rouler

rouler les "r"

Rouloter

Rouscailler

Rouspéter

Rugir

Rythmer

Sabrer

Sacquer

Sacrer

Saluer
se saluer

Sauter du coq à l'âne

Savonner(la tête de)

Scander

Secouer les puces

Semoncer

Seriner

Sermonner

Serrer

Signaler

Signifier

Socratiser

Solériser

Soliloquer

Solliciter

Sonner
sonner les cloches à
faire sonner son grelot

Sonoriser

Sortir de la question

Souffler

Souhaiter

Souligner

Soutenir

Spécifier

Substantiver

Substituer

Suggérer

Supplier

Susurrer

Syllaber

Tailler une bavette

Taire
se taire

Tancer

Taper

Targuer(se)

Tarir
ne pas tarir sur

Tartiner

Taxer

Téléphoner

Télescoper

Témoigner

Tendre la perche à

Tenir
se tenir coi
tenir le crachoir

Théoriser

Tirer
tirer sur la ficelle
tirer sur qn à boulets rouges

Toaster

Tomber sur

Tonitruer

Tonner

Topicaliser

Tourner
tourner autour du pot
tourner dans un cercle vicieux
tourner en dérision (en ridicule)

Tousser

Traduire

Traîner
traîner sur les mots
trîner qn dans la boue (la merde)

Traiter
traiter qn de

Trancher
trancher dans le vif
trancher le mot

Transformer

Transmettre

Trépigner

Tronquer

Trouver
trouver à redire à
trouver les raisins trop verts

Tuber

Tutoyer
se faire tutoyer

Tympaniser

Vanner

Vanter
se vanter

Vaseliner

Vaticiner

Vélariser

Vendre
vendre du vent et de la fumée
vendre la mèche

Verbaliser

Vétiller

Vider son sac

Vitupérer

Vociférer

Vomir

Vouvoyer

Yiddishiser

Zézayer

Zozoter

GLOSAR VAŽNIJIH POJMOVA

Brojevi upućuju na paragrafe u kojima se dati pojam definiše i razrađuje.

AGENS 58 — Elemenat metaglagolske relacije koji označava govornika predstavljenog govornog procesa.

AGENTIVAN INFINITIV 91 — Infinitivna relacija kao transponiran diktum čiji je agens isti sa agensom glavnog metaglagola.

AKTIVNA GOVORNA INTERKOMUNIKACIJA 43 — Vid govornog procesa. Govorna interkomunikacija između govornika i auditorijuma.

AUDITORIJUM 42 — Intergovornik koji prima govorni proces i koji ima mogućnost da aktivno deluje na govor govornika svojim reakcijama.

AUTONIMAN DIKTUM 77 — Diktum koji označava sadržinu u vidu autonima(metajezičkih ili metagovornih).

AUTONIMI 18 — Skup govornih metajedinica koje označavaju istoimene jezičke ili govorne jedinice.

CILJ GOVORNOG AKTA 47 — Jedan od četiri značenjska sloja govornog akta. Efekat koji govornik želi postići izvođenjem datog govornog akta.

ČINIOCI GOVORNE INTERKOMUNIKACIJE 50 — Faktori koji određuju govor intergovornikā u govornoj interkomunikaciji:intergovornici,situacija

govorne interkomunikacije,tema govorne interkomunikacije,ambijent,pozadina,govorna aktivnost,kanal prenošenja i vreme prenošenja.

DENOTATIVNO ZNAČENJE 102 — Skup obeležja govornih procesa na osnovi kojih se ti govorni procesi mogu imenovati datim metaglagolskim relacijama.

DIKTUM 75 — Elemenat metaglagolske relacije koji označava sadržinu govornog procesa.

DODATNI KODOVI 52 — Sva sredstva,osim govora,koja intergovornici koriste kao znakove u govornoj interkomunikaciji:ćutanje,gestovi,mimika,dodiri,zvuci,miris,predmeti,prostor i vreme.

GLAGOLSKA RELACIJA 55 — Sintaksička(govorna) jedinica koja označava određenu pojavu iz unutrašnje ili spoljašnje stvarnosti i u kojoj finitni glagol veže uz sebe ili podrazumeva druge vrste reči.

GOVOR 15 — Poseban vid značenjskog ponašanja kod ljudi koji,upotrebljavajući jezik kroz govornu aktivnost,proizvode govorne jedinice.

GOVORNA AKCIJA 46 — Vid govornog procesa.Jedinica govorne interkomunikacije.Govorni niz upućen od strane govornika intergovorniku.Sve ono što govornik izgovori između početka i kraja svog govora.

GOVORNA INTERAKCIJA 44 — Vid govornog procesa.Govorna interkomunikacija između govornika i sagovornika.

GOVORNA INTERKOMUNIKACIJA 39	Vid govornog procesa.Rađanje misli i odgovor na tu misao što ga govornik upućuje,u vidu govorne jedinice, intergovorniku.
GOVORNA INTRAKOMUNIKACIJA 39	Vid govornog procesa.Rađanje misli i odgovor na tu misao u vidu govorne jedinice koji ostaje u sferi subjekta.
GOVORNA OPERACIJA 118	Vid govornog procesa.Nesvesan govorni proces koji proizvodi jezičke i govorne elemente govorne radnje.
GOVORNA RADNJA 46	Opšto ime za sve svesne govorne procese koji sadrže značenjske slojeve i koje izgovara jedan govornik:govorni akt,govorna sekvenca i govorna akcija(reakcija).
GOVORNA RAZMENA 46	Vid govornog procesa.Jedinica govorne interakcije.Skup govornih akcija i reakcija povezanih na argumentacionom planu.
GOVORNA REAKCIJA 44	Vid govornog procesa.Jedinica govorne interkomunikacije.Govorni niz upućen od strane intergovornika(najčešće sagovornika) govorniku.
GOVORNA SEKVENCA 46	Vid govornog procesa.Jedinica govorne akcije.Skup govornih akata povezanih na argumentacionom planu.
GOVORNI AKT 46	Vid govornog procesa.Jedinica govorne akcije.Smisaona i intonaciona celina čija forma može varirati od jedne reči do rečenične periode.

GOVORNIK 58 — Učesnik govornog procesa. Lice koje izvodi govorni proces.

INTERAGENS 60 — Elemenat metaglagolske relacije koji označava intergovornika predstavljene govorne radnje.

INTERAGENTIVAN INFINITIV 91 — Infinitivna relacija kao transponiran diktum čiji je agens isti sa interagensom glavnog metaglagola.

INTERGOVORNIK 60 — Učesnik govornog procesa. Lice s kim govornik izvodi govorni proces ili kome je govorni proces upućen: slušalac, auditorijum i sagovornik.

INTERKOMUNIKATIVNA VREDNOST 123 — Jedna od dve grupe obeležja vrednosnog značenja metaglagolskih relacija. Obeležja odnosa govornika prema intergovornicima koja se izražavaju upotrebom metaglagolskih relacija.

INTERODNOS GOVORNOG AKTA 47 — Jedan od četiri značenjska sloja govornog akta. Odnos prema intergovorniku koji govornik izražava datim govornim aktom.

JEZIK 15 — Poseban vid semiotičkog sistema koji omogućava govoru da obavlja svoje funkcije.

KANAL PRENOŠENJA 117 — Kategorija grupe obeležja "polje ostvarivanja govornog procesa". Supstance i sredstva koja prenose govorni proces do intergovornike.

KOAGENS 71 — Elemenat metaglagolske relacije koji označava sagovornika ili, ređe, auditorijum predstavljene govorne interkomunikacije.

METAGLAGOLSKA RELACIJA 57	Glagolska relacija koja ima metagovorno značenje.
METAGOVOR 16	Sve ono što u jeziku ili govoru označava sâm govor.
METAGOVORNA REČ 19	Reč koja označava govorne jedinice.
METAGOVORNI AUTONIM 23	Govorna jedinica koja označava istoimene govorne jedinice.
METAGOVORNI GLAGOLI 38	U širem značenju:glagoli koji označavaju odnose između ljudi i znakova, znakova i stvari,i između sâmih znakova. U užem značenju:glagoli koji označavaju samo odnose između ljudi i znakova ili, drugim rečima,glagoli koji označavaju govorne procese u govornoj interkomunikaciji.
METAJEDINICA 18	Znak koji u svom značenju sadrži pojam govora ili jezika.
METAJEZIK 16	Sve ono što u govoru ili jeziku označava sâm jezik.
METAJEZIČKA REČ 20	Reč koja označava jezičke jedinice.
METAJEZIČKI AUTONIM 22	Govorna jedinica koja označava istoimene jezičke jedinice.
METAKLASIFIKATOR 21	Reč koja označava kategoriju autonimizirane jezičke ili govorne jedinice.
METALEKSIKA 18	Skup jezičkih metajedinica.

MISAO GOVORNOG AKTA Jedan od četiri značenjska sloja go-
39 vornog akta. Reflektirana stvarnost koja se u vidu govorne misli rađa kao posledica percipirane stvarnosti.

MODEL GLAGOLSKE RELACIJE Autonim glagolske relacije u
56 kome je ona predstavljena pomoću neodređenih formi njenih elemenata (infinitiva, raznih supstituta i, ponekad, simbola).

ODNOS GOVORNOG AKTA Jedan od četiri značenjska sloja
47 govornog akta. Odnos prema misli koji govornik izražava datim govornim aktom.

PASIVNA GOVORNA INTERKOMUNIKACIJA Vid govornog procesa.
42 Govorna interkomunikacija između govornika i slušalaca.

POLJE OSTVARIVANJA GOVORNOG PROCESA Jedna od četiri gru-
117 pe obeležja za opis denotativnog značenja metaglagolskih relacija. Supstanca u kojoj se ostvaruje govorni proces: vrsta govora i kanal prenošenja.

PUNKTUACIJA Usmerenost označavanja, odnosno izbor obe-
101 ležja denotativnog značenja za označavanje govornih procesa.

REFERENTNA VREDNOST Jedna od dve grupe obeležja vred-
120 nosnog značenja metaglagolskih relacija. Obeležja odnosa govornika prema referentima metaglagolskih relacija.

SAGOVORNIK Intergovornik koji prima govornu akciju
44 i koji, sa svoje strane, upućuje govorniku govornu reakciju.

SADRŽINA GOVORNOG PROCESA Jedna od četiri grupe obeležja
103

za opis denotativnog značenja metaglagolskih relacija. Ono što je izgovoreno govornim procesom: izraz i značenje jezičkih i govornih elemenata i značenjski slojevi govornog procesa.

SLUŠALAC
43
Intergovornik koji prima govorni proces a koji nema mogućnosti da aktivno deluje na govor govornika.

TRANSPONIRAN DIKTUM
81
Diktum koji doslovno ne prenosi sadržinu, već je transponira u vidu imeničke, infinitivne ili glagolske relacije.

UČESNICI GOVORNOG PROCESA
115
Jedna od četiri grupe obeležja za opis denotativnog značenja metaglagolskih relacija. Lica između kojih se izvodi govorni proces.

VID GOVORNOG PROCESA
118
Jedna od četiri grupe obeležja za opis denotativnog značenja metaglagolskih relacija. Funkcija govornog procesa u govornoj interkomunikaciji: govorna operacija, govorna radnja i govorna interkomunikacija.

VREDNOSNO ZNAČENJE
119
Skup obeležja metaglagolskih relacija, koja odražavaju odnose govornikā prema referentima metaglagolskih relacija i prema intergovornicima kojima se upućuju.

VRSTA GOVORA
117
Kategorija grupe obeležja "polje ostvarivanja govornog procesa". Supstanca u kojoj se ostvaruje govorni proces: oralni, pisani i mešani govor.

BIBLIOGRAFIJA

Anghelescu,N.,1981:" 'Oser dire' en arabe",Revue Roumaine de Linguistique,n°4,p.323-9,Bucureşti.

Anscombre,J.-Cl.,1977:"La problématique de l'illocutoire dérivé ",Langage et Société,n°2,p.17-42, M.S.H.,Paris.

Anscombre,J.-Cl.,1979:"Délocutivité benvénistienne,délocutivité généralisée et performativité ",Langue Française,n°42,p.69-85,Larousse,Paris.

Anscombre,J.-Cl.,1980:"Voulez-vous dériver avec moi?", Communications,n°32,p.61-125,Seuil,Paris.

Arnauld et Lancelot,1969: Grammaire générale et raisonnée, Republications Paulet,Paris(1.izd.1660).

Attal,P.,1976 : "L'acte d'assertion",Semantikos,n°1, p.62-8,Paris.

Austin,J.L.,1970: Quand dire,c'est faire,Seuil,Paris (= How to do Things with Words,Oxford University Press,Oxford,1962).

Avilova,N.S.,1976: Vid glagola i semantika glagoljnoga slova,Nauka,Moskva.

Bachellier,E.,1979:"De la conservation à la conversion", Communications,n°30,p.31-57,Seuil,Paris.

Bahtin,M.,1967: Problemi poetike Dostojevskog,Nolit, Beograd(= Problemy tvorčestva Dostoevskogo, Priboj,Leningrad,1929).

Bahtin,M.,1980: Marksizam i filozofija jezika,Nolit, Beograd(= V.N.Vološinov: Marksizm i filosofija jazyka,Priboj,Leningrad,1929).

Bally,Ch.,1965: Linguistique générale et linguistique française,A.Francke,Berne,4.éd.(1.izd.1932).

Bally,Ch.,1969:"Les notions grammaticales d'absolu et de relatif" in Essais sur le langage,p.189-205.

Bally,Ch.,1909: Traité de stylistique française,2 vol., Winter,Heidelberg.

Bally,Ch.,1965: Le langage et la vie,Droz,Genève,3.izd., (1.izd.1913).

Bart,R.,1971: Književnost,Mitologija,Semiologija,Nolit, Beograd(prevod izabranih tekstova).

Belchiţă-Hartular,A.,1982:"Metalinguistic Remarks in a Linguistic Interview",Revue Roumaine de Linguistique,n°3,p.235-41,Bucureşti.

Bentolila,A.,1977:"Temps,aspect et modalisation dans un acte de communication",Langue Française,n°35, p.58-70,Larousse,Paris.

Benveniste,E.,1966: Problèmes de linguistique générale I, Gallimard,Paris.

Benveniste,E.,1974: Problèmes de linguistique générale II, Gallimard,Paris.

Berthet,F.,1979:"Eléments de conversation",Communications,n°30,p.109-164,Seuil,Paris.

Besse,H.,1980:"Métalangages et apprentissage d'une langue étrangère",Langue Française,n°47,p.115-28, Larousse,Paris.

Bidu-Vrănceanu,A.,1980:"Analiza structurii termenilor care indică fenomene sonore I",Studii şi cercetări lingvistice,n°2,p.115-37,Bucureşti.

Blinkenberg,A.,1960: Le problème de la transitivité en français moderne.Essai syntacto-sémantique, København.

Bouton,Ch.,1979: La signification.Contribution à une linguistique de la parole,Klincksieck,Paris.

Boyd,J. et Thorne,J.P.,1974:"La sémantique des verbes modaux en anglais",Langages,n°34,p.103-21, Didier-Larousse,Paris.

Cerquiglini,B.,1978:"La parole étrange",Langue Française, n°40,p.83-97,Larousse,Paris.

Cicourel,A.V.,1973:"Sémantique générative et structure de l'interaction sociale",Communications, n°20,p.204-25,Seuil,Paris.

Cornulier,B.de,1975:"La notion de l'auto-interprétation", Etudes de linguistique appliquée,n°19,p.52-83, Didier,Paris.

Cornulier,B.de,1976:"La notion de dérivation délocutive", Revue de linguistique romane,n°40,p.116-44, Société de linguistique romane,Paris.

Cornulier,B.de,1980:"Le détachement du sens",Communications,n°32,p.125-83,Seuil,Paris.

Coursil,J.,1975:"Pratiques discursives et actes illocutionnaires.La pratique du REPROCHE",Etudes de linguistique appliquée,n°19,p.83-96, Didier,Paris.

Cristea,T.,1982:"Modalités illocutionnaires et ambiguïté ",Revue Roumaine de Linguistique,n°3, p.243-8,București.

Culioli,A.,1976: Transcription du Séminaire de D.E.A., (polycopié) Université Paris VII,Paris.

Culioli,A.,1978: Quelques articles sur la théorie des opérations énonciatives,(polycopié),Université Paris VII,Paris.

Delas,D.,1977:"Confondre et ne pas confondre:de quelques précautions métalinguistiques concernant le changement définitionnel",Littérature,n°27, p.92-104,Larousse,Paris.

Diller,A.-M.,1977:"Le conditionnel,marqueur de dérivation illocutoire",Semantikos,n°1,p.1-19,Paris.

Drašković,V.,1966: Infinitif iza predloga A i DE kao dopuna finitnom glagolu u francuskom jeziku, Filološki fakultet Beogradskog Univerziteta, Monografije,Knjiga I,Beograd.

Dubois,J.,1967: Grammaire structurale du français:le verbe,Larousse,Paris.

Dubois,J.,1969: La phrase et les transformations,Larousse, Paris.

Dubois,J. et al.,1973: Dictionnaire de linguistique, Larousse,Paris.

Ducrot,O.,1972: Dire et ne pas dire,Hermann,Paris.

Ducrot,O.,1973: La preuve et le dire,Maison Mame,Paris.

Ducrot,O.,1977:"Illocutoire et performatif",Linguistique et Sémiologie,n°4,p.17-53,C.R.L.S.L.,Université de Lyon II,Lyon.

Ducrot,O.,1978:"Structuralisme,énonciation et sémantique",Poétique,n°33,p.107-28,Seuil,Paris.

Ducrot,O.,1980:"Analyses pragmatiques",Communications, n°32,p.11-61,Seuil,Paris.

Ducrot,O.,1980: Les échelles argumentatives,Les Editions de Minuit,Paris.

Ducrot,O.,1981:"Langage,métalangage et performatifs", Cahiers de linguistique française,n^os^2-3, p.5-34,Faculté des lettres,Genève.

Ducrot,O. et Todorov,Tz.,1972: Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage,Seuil,Paris.

Ducrot,O. et al.,1980: Les mots du discours,Les Editions de Minuit,Paris.

Eisenweig,U.,1977:"Métalangage:les paradoxes de la référence",Littérature,n°27,p.105-15,Larousse, Paris.

Essais sur le langage,1969 (éd.J.-Cl.Pariente),Les Editions de Minuit,Paris(izbor tekstova iz specijalnog broja časopisa Journal de psychologie iz 1933).

Fillmore,Ch.,1970:"Verbes de jugement",Langages,n°17, p.56-72,Didier-Larousse,Paris.

Fillmore,Ch.,1971:"Types of lexical information", in Semantics,p.370-93.

Fisher,S.,1979: Enonciation et référenciation.Analyse comparative des opérateurs d'auxiliation et de complémentation,Travaux du Centre d'études des processus cognitifs et du langage,E.H.E.S.S., n°12,Paris.

Flahault,F.,1978: La parole intermédiaire,Seuil,Paris.

Flahault,F.,1979:"Le fonctionnement de la parole", Communications,n°30,p.73-80,Seuil,Paris.

Forăscu,N.,1975:"Description structurale des relations entre les synonymes II",Revue Roumaine de Linguistique,n°1,p.15-27,Bucureşti.

Fuchs,C. et Léonard,A.-M.,1979: Vers une théorie des aspects,Mouton,Paris-La Haye-New York.

Fuchs,C.,1982: La paraphrase,Presses Universitaires de France,Paris.

Gardies,J.-L.,1975: Esquisse d'une grammaire pure, J.Vrin,Paris.

Gauvenet,H.(éd.),1971: La pédagogie du discours rapporté,C.R.E.D.I.F.,Paris.

Gazdar,G.,1976:"On performative sentences",Semantikos, n°3,p.37-63,Paris.

Giry-Schneider,J.,1981:"Les compléments nominaux du verbe DIRE",Langages,n°63,p.75-99,Larousse, Paris.

Gochet,P.,1972: Esquisse d'une théorie nominaliste de la proposition,Armand Colin,Paris.

Golopenţia-Eretescu,S.,1976:"Forces illocutionnaires: la présentation",Revue Roumaine de Linguistique, n°2,p.153-67,Bucureşti.

Golopenţia-Eretescu,S.,1977:"Actes de parole et praxiologie",Revue Roumaine de Linguistique,n°3, p.371-9,Bucureşti.

Gordon,D. et Lakoff,G.,1973:"Postulats de conversation", Langages,n°30,p.32-56,Didier-Larousse,Paris.

Gortan,Gorski i Pauš,1966: Latinska Gramatika,3.izd., Školska knjiga,Zagreb.

Greimas,A.J.,1966: Sémantique structurale,Larousse,Paris.

Greimas,A.J. et Courtès,J.,1979: Sémiotique.Dictionnaire raisonné de la théorie du langage,Hachette, Paris.

Grice,H.P.,1979:"Logique et conversation",Communications, n°30,p.57-73,Seuil,Paris.

Grize,J.-B.,1978:"Schématisation,représentations et images",in Stratégies discursives,p.45-53.

Grize,J.-B.,1981:"Pour aborder l'étude des structures du discours quotidien",Langue Française, n°50,p.7-20,Larousse,Paris.

Gross,M.,1968: Grammaire transformationnelle du français: syntaxe du verbe,Larousse,Paris.

Gross,M.,1975: Méthodes en syntaxe.Régime des constructions complétives,Hermann,Paris.

Gross,M.,1981:"Les bases empiriques de la notion de prédicat sémantique",Langages,n°63,p.7-53, Larousse,Paris.

Guhl,B.,1974:"Esquisse d'un langage sémantique pour la description des verbes de parole",in Actes du Colloque Franco-Allemand de Grammaire transformationnelle,p.103-12,Niemeyer,Tübingen.

Guillaume,G.,1974: Leçons de linguistique de Gustave Guillaume,1949-1950 (publiées par Roch Valin). Structure sémiologique et structure psychique de la langue française II,Les Presses de l'Université Laval-Klincksieck,Québec-Paris.

Guiraud,P.,1974: La syntaxe du français,P.U.F.(Coll. "Que sais-je"),Paris,5.éd.(1.izd.1962).

Guiraud,P.,1976: L'argot,P.U.F.(Coll."Que sais-je"),7.éd., Paris(1.izd.1956).

Guiraud,P.,1976: Les gros mots,P.U.F.(Coll."Que sais-je"), Paris,(1.izd.1975).

Guiraud,P.,1976: Les jeux de mots,P.U.F.(Coll."Que sais-je"),Paris.

Guiraud,P.,1978: Sémiologie de la sexualité,Payot,Paris.

Guiraud,P.,1980: Le langage du corps,P.U.F.(Coll. "Que sais-je"),Paris.

Hajmz,D.,1980: Etnografija komunikacije,BIGZ,Beograd (= Foundations in Sociolinguistics.An Ethnographic Approach,University of Pennsylvania Press,Philadelphia,1974).

Halliday,M.A.K.,1974:"La base fonctionnelle du langage", Langages,n°34,p.54-74,Didier-Larousse,Paris.

Halliday,M.A.K.,1976:"Vers une sémantique sociologique", in Sémantique et logique,p.139-67 (éd.B.Pottier), Jean-Pierre Delargue,Paris.

Halliday,M.A.K.,1978: Language as social semiotic, Edward Arnold,London.

Harris,Z.,1971: Structures mathématiques du langage,Dunod, Paris(= Mathematical Structures of Language, John Wiley and Sons,Inc.,New York,1968).

Harris,Z.,1976: Notes du cours de syntaxe,Seuil,Paris.

Healey,P.,1972:"Teleéfoól Quotative Clauses",in Sintactic Theory 1.Structuralist,p.215-22,(ed. Fred W. Householder),Penguin Books,Harmondsworth.

Hjelmslev,L.,1971: Prolégomènes à une théorie du langage, Les Editions de Minuit,Paris(= Omkring Sprogteoriens Grundlaeggelse,Akademisk Forlag, København,1943).

Hjelmslev,L.,1971: Essais linguistiques,Les Editions de Munuit,Paris(1.izd. u TCLC,XII,1959).

Ivić,M.,1975: Pravci u lingvistici,Državna založba Slovenije,Ljubljana,3.izd.(1.izd.1963).

Jacques,F.,1979: Dialogiques.Recherches logiques sur le dialogue,Presses Universitaires de France,Paris.

Jakobson,R.,1963: Essais de linguistique générale,Les Editions de Minuit,Paris(prevod odabranih studija).

Jespersen,O.,1971: La philosophie de la grammaire,Les Editions de Minuit,Paris(= The Philosophy of Grammar,George Allen and Unwin Ldt,London,1924).

Jespersen,O.,1971: La syntaxe analytique,Les Editions de Minuit,Paris(= Analytic Syntax,Holt,Rinehart and Winston,Inc.,New York,1969)(1.izd.1937).

Karttunen,L.,1973:"La logique des constructions anglaises à complément prédicatif",Langages,n°30,p.56-81, Didier-Larousse,Paris.

Katičić,R.,1971: Jezikoslovni ogledi,Školska knjiga,Zagreb.

Kerbrat-Orecchioni,C.,1977:La Connotation,Presses Universitaires de Lyon,Lyon.

Kerbrat-Orecchioni,C.,1978:"Déambulation en territoire aléthique"in Stratégies discursives,p.53-103.

Kiparsky,P. and C.,1970:"Fact",in Progress in Linguistics,p.143-73,(eds.M.Bierwitsch and K.Heidolph),Mouton,The Hague.

Lakoff,G.,1976: Linguistique et logique naturelle, Klincksieck,Paris(= "Linguistics and Natural Logic",Synthese,vol.22,n^{os}1-2,1970).

Le Bidois,R.,1952: L'inversion du sujet dans la prose contemporaine(1900-1950),D'Artrey,Paris.

Leech,G.,1974: Semantics,Penguin Books,Harmondsworth.

Lyons,J.,1977: Semantics 2,Cambridge University Press, Cambridge.

Lyons,J.,1978: Eléments de sémantique,Larousse,Paris (= Semantics 1,Cambridge University Press, Cambridge).

Mainguenau,D.,1976: Initiation aux méthodes de l'analyse du discours,Hachette,Paris.

Marcellesi,J.-B. et Gardin,B.,1974: Introduction à la sociolinguistique,Larousse,Paris.

Martin,R.,1976: Inférence,antonymie et paraphrase, Klincksieck,Paris.

Martin,J.,1976:"A propos et autour de la Modalisation Pragmatique",Sigma,n°1,p.141-69,Montpellier.

Martins-Baltar,M.,1977: De l'énoncé à l'énonciation: une approche des fonctions intonatives,(Coll. Vic),C.R.E.D.I.F.-Didier,Paris.

Mc Cawley,J.D.,1973:"Le télescopage",Communications, n°20,p.3-19,Seuil,Paris.

Mihailă,R.,1976:"Actes linguistiques de comportement", Revue Roumaine de Linguistique,n°2,p.167-87, București.

Milner,J.,1973:"Eléments pour une théorie de l'interrogation",Communications,n°20,p.19-40,Seuil,Paris.

Milner,J.,1977:"Négation métalinguistique et négation métalinguistique",Semantikos,n°1,p.47-63,Paris.

Milner,J. et J.-Cl.,1975:"Interrogations,reprises,dialogue ",in Langue,discours,société.Pour Emile Benveniste,p.122-48(éd.J.Kristeva,N.Ruwet, J.-Cl.Milner),Seuil,Paris.

Mortureux,M.-F.,1982:"Paraphrase et métalangage dans le dialogue de vulgarisation",Langue Française, n°53,p.22-33,Larousse,Paris.

Nikodinovski,Z.,1983:"Semiotika na govornata interkomunikacija",Razgledi,br.4,str.481-91,Skopje.

Papić,M.,1984: Gramatika francuskog jezika,Zavod za udžbenike i nastavna sredstva,Beograd.

Pavlović,M.,1972: Problemi sintakse i jezički dinamizam, Zavod za izdavanje udžbenika,Beograd.

Pelletier,A.M.,1977:"Opération métalinguistique et théories du langage",Littérature,n°27,p.6-16, Larousse,Paris.

Perret,D.,1974:"Le rôle du sujet de l'énoncé dans certaines assertions et à propos de deux actes: corriger et expliquer",Le Français Moderne, n°2,p.108-21,D'Artrey,Paris.

Pessel,A.,1979:"De la conversation chez les précieuses", Communications,n°30,p.14-31,Seuil,Paris.

Petöfi,J.S.,1978:"Les actes de langage et l'interprétation sémantique",Linguistique et Sémiologie,n°5,p.137-77,T.C.R.L.S.,Université Lyon II,Lyon.

Pottier,B.,1974: Linguistique générale.Théorie et description,Klincksieck,Paris.

Récanati,F.,1978:"Performatifs et délocutifs:à propos du verbe 's'excuser'",Semantikos,n^{os}2-3, p.69-89,Paris.

Récanati,F.,1980:"Qu'est-ce qu'un acte locutionnaire?", Communications,n°32,p.190-216,Seuil,Paris.

Rey-Debove,J.,1972:"La métalangue comme système de référence au signe",Le Français Moderne,n°3, p.232-41,D'Artrey,Paris.

Rey-Debove,J.,1978: Le Métalangage,Le Robert(Coll. L'ordre des mots,Paris.

Rivara,R.,1977:"Sémantique dénotative et sémantique appréciative",Sigma,n°2,p.129-47,Montpellier.

Rojtman,B.,1980:"Désengagement du je dans le discours indirect",Poétique,n°41,p.90-107,Seuil,Paris.

Roulet,E.,1980:"Modalité et illocution",Communications, n°32,p.216-40,Seuil,Paris.

Roulet,E.,1980: Langue maternelle et langues secondes, Hatier,Paris.

Rubattel,C.,1980:"Une analyse sémantique des verbes performatifs français",Cahiers de linguistique française,n°1,p.104-27,Faculté des lettres, Genève.

Rubattel,C.,1981:"Remarques sur les performatifs fonctionnant comme marqueurs d'interactivité",Cahiers de linguistique française,n^{os}2-3,p.89-92, Faculté des lettres,Genève.

Sapir,E.,1968: Linguistique,Les Editions de Minuit, Paris(prevod odabranih studija).

Schwitalla,J.,1978:"Essais pour l'analyse de l'orientation et de la classification des dialogues", in Stratégies discursives,p.165-81.

Searle,J.,1972: Les actes de langage,Hermann,Paris (= Speech Acts,Cambridge University Press, Cambridge,1969).

Semantics,1971 (eds.D.D.Steinberg and L.A.Jakobovits), Cambridge University Press,Cambridge.

Simeon,R.,1969: Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva I i II,Matica Hrvatska,Zagreb.

Slakta,D.,1971:"L'acte de 'demander' dans les 'Cahiers de doléances'",Langue Française,n°9,p.58-74, Larousse,Paris.

Slakta,D.,1975:"L'ordre du texte",Etudes de linguistique appliquée,n°19,p.30-43,Didier,Paris.

Srpskohrvatski jezik.Enciklopedijski Leksikon,1972 (red.A.Peco i Ž.Stanojčić),Interpres,Beograd.

Stratégies discursives,1978 (éd.A.Berrendonner),Actes du Centre de Recherches Linguistiques et Sémiologiques de Lyon 20-22 mai 1977,Presses Universitaires de Lyon,Lyon.

Streri,A.,1976: Etude génétique des productions d'énoncés avec 'vouloir' et 'dire' ,Travaux du Centre d'Etudes des processus cognitifs et du langage,n°8,E.H.E.S.S.,Paris.

Škiljan,D.,1973:"Metajezik i jezik",Treći Program Radio Beograda,n°3,p.203-11,Beograd.

Tesnière,L.,1976: Eléments de syntaxe structurale,Klincksieck,Paris,2.éd.,3.tirage(1.izd.1959).

Tuțescu,M.,1974: Précis de sémantique française,Editura Didactică și Pedagogică,București.

Vântu,I.,1977:"Remarks on the Romanian Performative Verbs.Exercitives",Revue Roumaine de Linguistique,n°3,p.385-95,București.

Verschueren,J.,1981:"Basic Linguistic Action Verbs", Cahiers de linguistique française,n^{os}2-3, p.71-88,Faculté des lettres,Genève.

Vignaux,G.,1981:"Enoncer,argumenter:opérations du discours,logiques du discours",Langue Française, n°50,p.91-116,Larousse,Paris.

Vigotski,L.,1977: Mišljenje i govor,Nolit,Beograd (= Myšlenie i reč',Izbrannye psihologičeskie issledovanija,Moskva,1956)(1.izd.1934).

Vorf,B.L.,1979: Jezik,misao i stvarnost,BIGZ,Beograd (prevod odabranih studija).

Vulpe,M.,1971:"Commentaires métalinguistiques dans les textes dialectaux",in Actele celui de al XII-lea Congres internațional de lingvistică și filologie romanică,p.257-62,t.II,București.

Watzlawick,P.,Beavin,J.H. and Jackson,D.D.,1972: Une logique de la communication,Seuil,Paris (= Pragmatics of Human Communication.A Study of Interactional Patterns.Pathologies and Paradoxes,W.W.Norton and Company,Inc.,New York, 1967).

Wilson,D. et Sperber,D.,1979:"L'interprétation des énoncés",Communications,n°30,p.80-95,Seuil, Paris.

Zuber,R.,1980:"Statut sémantique des actes indirects", Communications,n°32,p.240-50,Seuil,Paris.

Zwicky,A.,1971:"In a manner of Speaking",Linguistic Inquiry,vol.11,n°2,M.I.T. Press,Cambridge,Mass.

BIBLIOGRAFIJA KORPUSA

Bénac,H.: Dictionnaire des Synonymes,Hachette,Paris,1956.
D.S.

Bonte,P.: Le bonheur dans le pré,Ed.Stock,Paris,1976.
B.P.

Bonte,P.: Vive la vie!,Ed.Stock,Paris,1977.
V.V.

Caput,J. et J.P.: Dictionnaire des verbes français,
D.V.F. Larousse,Paris,1969.

Caradec,F.: Dictionnaire du français argotique et popu-
D.F.A.P. laire,Larousse,Paris,1977.

Cardinal,M.: Autrement dit,Grasset,Paris,1977.
A.D.

Chanlaine,P.: Apprenez à parler,Albin Michel,Paris,1965.
A.P.

Claudel,P.: Partage de midi,Gallimard,Paris,1949.
P.M.

Daninos,P.: Le jacassin,Hachette,Paris,1962.
J.

Daninos,P.: Un certain monsieur Blot,Le livre de poche,
C.M.B. Paris,1973.

Debata o filmu,emitovana na radiju 20.05.1979.
D.F.

Dubois,J. et al.:Dictionnaire du français contemporain,
D.F.C. Larousse,Paris,1971.

Dubois,J. et al.: Lexis,Larousse,Paris,1975.
L.

Folie,histoire,récit (Colloque de Cerisy 2),Union générale d'Editions (coll.10/18),Paris,1975.
F.H.R.

Genouvrier,E.,Désirat,Cl. et Hordé,T.: Nouveau Dictionnaire des Synonymes,Larousse,Paris,1977.
N.D.S.

Govor Žiskara Destena(Giscard D'Estaing),prenošen preko radija 15.05.1979.
G.Z.D.

Gray,R.: Bahamas-Split (prevod sa američkog),Editions et Publications premières,Paris,1976.
B.S.

Istria,H.d' et Breton,J.-J.: Les relations parents-enfants,Pierre Belfond,Paris,1978.
R.P.E.

Micro Robert,Le Robert,Paris,1979.
M.R.

Petit Robert,Le Robert,Paris,1973.
P.R.

Pradez,E.: Dictionnaire des gallicismes,Payot,Paris,1951.
D.G.

Prévert,J. et Pozner,A.: Hebdromadaires,Guy Authier, Paris,1972.
H.

Proust,M.: Sodome et Gomorrhe,Gallimard,Paris,1954.
S.G.

Razgovor sa Ž.Maršeom(Georges Marchais),emitovan na radiju decembra 1979.
R.Z.M.

Razgovor o izborima za Evropski Parlament,emitovan na radiju 10.06.1979.
R.I.E.P.

San-Antonio: Les anges se font plumer,Ed.Fleuve noire, Paris,1957.
A.F.P.

Simonin,A.: Le Petit Simonin illustré,Ed.Pierre Amiot, Paris,1957.
P.S.I.

Sion,G.: <u>La conversation française</u>,Ed.Baude,Bruxelles,
C.F. 1953.

Vian,B.: <u>L'automne à Pékin</u>,Union Générale d'Editions
A.P. (Coll.10/18),Paris,1977.